

Kandidatspeciale i musikterapi
Aalborg Universitet, Juni 2010

Fri improvisation i grupper

Sammenspil, samarbejde
og gruppedynamikker

en empirisk undersøgelse

Mathias Halgrener Granum
Vejleder: Hanne Mette Ochsner Ridder

Fri improvisation i grupper.
Sammenspil, samarbejde og gruppedynamikker

Mathias Halgrener Granum
Vejleder: Hanne Mette Ochsner Ridder
Kandidatspeciale i musikterapi
Aalborg Universitet, Juni 2010
Anslag: 150123
Normalsider: 63

Tak

Jeg vil gerne takke min vejleder Hanne Mette Ridder for støtte og friske perspektiver, samt Henrik Rydahl og min familie - Alea Mayoh, Ulla Granum og Troels Sejerholt - for inspirerende synspunkter undervejs samt korrekturlæsning af specialet. Og jeg vil takke mine medstuderende Anna Breivik, Lene Madsen, Gitte Daasbjerg og Ulla Ladegård for deres hjælp med at teste mit spørgeskema og med deres assistance som eksterne ratere. Endelig vil jeg takke mine otte unavngivne forsøgspersoner, som alle har brugt adskillige timer på at improvisere og svare på spørgeskemaer, og har bidraget til undersøgelsen med entusiasme og med en åbenhed med hensyn til at fortælle om deres tanker og oplevelser. Al denne deltagelse har gjort specialeprocessen til en levende, berigende og langt fra ensom opdagelsesrejse ind i det musikalske samværs verden.

Resume

This thesis explores the process of musical group-improvisations by asking two main questions: To what extent is it possible for an observer to correctly sense important aspects of the participants' experience? And which areas should a therapist attend to, if he/she wants to facilitate fruitful improvisations in a group? These two questions are linked, since a clear perception of 'what goes on in the music' will usually be the starting point for constructive facilitation.

An experiment is presented, which is designed to test the validity of interpretations based on music-improvisations. In this experiment, a total of 14 group improvisations were conducted with two groups of four participants. All participants were normal-functioning adolescents with an interest in music. The author took part in one of the groups as a facilitator and co-improviser, whereas the other group was on its own. After each session, the participants, as well as the author, completed a questionnaire on how they perceived the improvisation. Central to these questionnaires were aspects such as 'peak moments', 'overall satisfaction' as well as questions addressing social interaction and group dynamics. On two occasions, external observers, who were all music therapy students, were included in the experiment in order to validate important findings.

Based on a comparison of the participants answers and the observers interpretations, some tentative conclusions are put forth: If the therapist/facilitator participates in the improvisation, his judgements are less objective and more faulty than when just observing; it is comparatively easier for an observer to correctly sense more 'behavioral' (e.g. 'exerting influence') aspects of the improvisation, than sensing internal or emotional aspects (e.g. 'feeling frustrated'); prior knowledge of each persons musical and interpersonal preferences is an important factor when trying to guess how that person experienced the improvisation; even strong feelings in a participant can go completely unnoticed by an observer or a group of observers. Some caution about ones judgements is therefore advised.

Subsequently some non-intended findings of the experiment are presented. These findings suggest that: An improvisation-group can function surprisingly well without a facilitator; there is a strong relation between how much influence a person has, and how satisfied he is with an improvisation; facilitation can aid in making the participants more supportive towards other people's musical expression.

Indholdsfortegnelse

Tak.....	3
Resume.....	4
1. Indledning.....	7
1.1 Vigtigheden af 'musikalsk empati'.....	8
1.2 Problemfelt og problemformulering.....	8
1.3 Skitsering af metoden for den eksperimentelle undersøgelse	10
1.4 Læsevejledning.....	11
1.5 Terminologi.....	11
2. Tidligere studier.....	13
2.1 Litteratursøgning.....	13
2.2 Tre tidligere eksperimenter	13
2.3 Diskussion	14
3. Undersøgelsens del 1, musikalsk empati	16
3.1 Eksperimentets udformning og metode.....	16
3.1.1 Spørgeskemaet.....	16
3.1.2 Hvervning af forsøgsdeltagere og dannelsen af grupper.....	17
3.1.3 Udformning af sessionerne	17
3.1.4 Problemer med designet, og forbedringerne i eksperimentets anden runde.....	18
3.1.8 Triangulering.....	23
3.1.9 Etik.....	23
3.2 Eksperimentets fund.....	24
3.2.1 Vil deltagerne opleve tilfredsheds-mæssige 'toppe' og 'dale' på de samme tidspunkter?	24
3.2.1.1 Diskussion og delkonklusion	26
3.2.2 Kan deltagernes grad af tilfredshed korrekt vurderes udefra?....	28
3.2.2.1 Eksperimentets første runde.....	28
3.2.2.2 Opsamling.....	30
3.2.2.3 Eksperimentets anden runde.....	31
3.2.2.5 Supplerende analyse ved hjælp af eksterne ratere.....	36
3.2.2.6 Delkonklusion	37
3.2.3 Indflydelse.....	39
3.2.3.1 Delkonklusion.....	44
3.2.4 Alliancer	45
3.2.4.1 Diskussion og delkonklusion.....	47
3.2.5 Konklusion på undersøgelsens del 1	49
4. Undersøgelsens del 2, facilitering	50
4.1 Erfaringer fra musikterapi-litteraturen	50
4.1.1 Fælder og muligheder ved gruppeimprovisationer.....	50
4.1.2 Rigiditet og samskabelse.....	52
4.1.3 Perspektiverende overvejelser: Fællesskab og 'cocreation'.....	53
4.2 Teorier om gruppeprocesser.....	54

4.2.1 Teori U.....	54
4.2.2 FIRO teorien.....	55
4.2.3 Perspektiver i forhold til specialets eksperiment	56
4.3 Eksperimentets metode.....	57
4.3.1 Design.....	57
4.3.2 Facilitering af gruppe X.....	58
4.4 Analyse: Gav faciliteringen af gruppe X noget udbytte?.....	59
4.4.1 Forforståelse og bias.....	59
4.4.2 Analyse: Tilfredshed	59
4.4.3 Analyse: Indflydelse.....	62
4.4.4 Et uforudset fund: Tidligere X'eres og Y'eres popularitet.....	64
4.4.5 Øvrige forskningsspørgsmål	65
4.4.6 Delkonklusion	65
4.5 Analyse: Indflydelse og tilfredshed – er det sjovest at have 'magt'?	67
4.5.1 Sammenhængen.....	67
4.5.2 Undtagelserne (der bekræfter reglen?).....	68
4.5.4 Diskussion og delkonklusion	70
4.6 Konklusion på undersøgelsens del 2.....	72
5. Konklusion og perspektivering.....	73
5.1 Implikationer for musikterapeutisk praksis.....	73
5.2 Det kortfattede svar på problemformuleringen.....	75
5.3 Perspektivering.....	75
Slutnoter	77
Referencer.....	90
Appendix.....	91
Spørgeskema, runde 1.....	92
Spørgeskema, runde 2	96
Guide til videoeksempler	98

1. Indledning

For at forstå noget af den nysgerrighed og nogle af de spørgsmål der har drevet dette speciale, kan læseren visualisere følgende situation:

Fire teenagere, to drenge og to piger, er samlet for at udføre en musikalsk improvisation. De har fået at vide, at de ikke må snakke sammen hverken før eller under improvisationen, og at de skal spille i mindst 8 minutter. Der er stillet et bredt udvalg af instrumenter frem, men derudover er der ingen der ved, hvad der skal ske, og ingen af deltagerne har prøvet at improvisere på denne måde før.

Efter den indledende stilhed (og forlegenhed?) begynder den ene af drengene at spille en simpel melodisk figur på xylofonen, og den anden dreng lægger to guitar-akkorder (som akkompagnement?). De udveksler et blik (og oplever at være i kontakt?). Den ene af pigerne sidder med ryggen til, og gentager en enkelt tone på klaveret (og er i sin egen verden?). Den anden pige smiler og tager en tamburin, som hun forsøger at holde en puls med. Hun kommer efter nogen tid ud af rytmen, lægger tamburinen og sætter sig ned (og resignerer?). Der opstår en sekvens med tonal og rytmisk uhomogenitet i musikken, og en af drengene forlader sit instrument, og går over til en stor tromme, som han hamrer på med sine bare næver (i frustration?). Gruppen skaber et nyt rytmisk centrum omkring trommepulsen, og intensiteten bygges op til et klimaks, hvorefter alle brat stopper med at spille, på nær én person, som (til skade for gruppens fællesskabsfølelse?) spiller videre på xylofonen i ca 10 sekunder, inden vedkommende også runder af.

Ovenstående forløb er en sammenkædning af eksempler fra flere af de improvisations-sessioner, jeg gennemførte som led i dette speciales eksperimentelle undersøgelse. I parentes har jeg skrevet nogle af de fortolkninger, jeg er tilbøjelig til at lave som observatør af sådanne improvisationer, og det er netop sådanne fortolkninger, der er et af dette speciales hovedtemaer. Spørgsmålet er, i hvor høj grad det overhovedet er muligt at fornemme, hvordan andre oplever en improvisation, ved at observere deres musikalske adfærd? Og på hvilke områder er der særlig stor risiko for at lave fejlfortolkninger?

Eksemplet ovenfor giver en forsmag på, hvad det konkret vil sige at fejlfortolke en improvisation, og en efterfølgende analyse af deltageres spørgeskemaer viste flere af sådanne misforståelser: Deltagerne var i den indledende stilhed nysgerrige og spændte snarere end forlegne; drengen på xylofonen oplevede, at han havde bedst kontakt med pigen ved klaveret, på trods af at hun sad med ryggen til; pigen med tamburinen følte ikke selv, at hun resignerede, men nød tværtimod at sidde og lytte til de andres spil; drengen som slog hårdt i trommen med de bare næver, handlede ikke i frustration men i en pludselig indskydelse af inspiration, og gruppen oplevede xylofonen-slutningen som sjov og overraskende, og var ikke generet af at slutte forskudt af hinanden.

Ønsket om at kunne sanse sine medmusikere med et klarere og mindre fordomsfuldt blik, for derved bedre at kunne arbejde med menneskers musikalske

adfærd i grupper, er drivkraften bag dette speciale.

1.1 Vigtigheden af 'musikalsk empati'

Specialet tager udgangspunkt i den præmis, at det er vigtigt for musikterapeuter at besidde eller optræne en vis situationsfornemmelse eller 'musikalsk empati' mht., hvordan deres klienter oplever en given improvisation. Det anses desuden for vigtigt, at musikterapeuter kender deres egne begrænsninger på dette punkt, så de ved, hvornår de skal fremsætte deres fortolkninger med varsomhed, og hvornår de kan udtale sig eller agere med større sikkerhed.

Man kan argumentere for, at terapeutens 'musikalske empati' – et begreb, som defineres nedenfor – er en afgørende evne for alle musikterapeuter, der arbejder med improvisation, uanset om vedkommende tilhører en terapeutisk skole der lægger vægt på *samtalen* om musikken (som f.eks. i 'analytisk orienteret musikterapi') eller en skole der betragter selve *sammenspillet* som terapien (som i f.eks. 'kreativ musikterapi').

I 'analytisk orienteret musikterapi' (Priestley, 1994), hvor samtalen om improvisationen anses for central, kan man forestille sig, at terapeutens musikalske empati leverer afgørende information, som kan bruges til at fremsætte netop de tolkninger, eller stille netop de spørgsmål, som bringer samtalen i en mere frugtbar retning.

I 'kreativ musikterapi' (Nordorff & Robbins, 1977) hvor musikken er terapien, kan man antage, at terapeutens musikalske empati guider dennes musikalske interventioner, ligesom den kan informere de musikalske spilleoplæg, som terapeuten foreslår gruppen eller den individuelle klient.

Indenfor begge ender af dette musikterapeutiske spektrum kan man forestille sig, at manglende musikalsk empati kan medføre, at man prioriterer det terapeutiske arbejde uhensigtsmæssigt, at man overser nogle af klientens behov, eller at klienten føler sig misforstået eller fejlagtigt stemplet.

Man kan altså argumentere for, at musikalsk empati er en evne, der er helt central i klinisk praksis. Imidlertid er der kun sparsom forskning i dette felt, hvilket det vil fremgå af kapitel 2. Et primært fokus for nærværende speciale er derfor, at kaste mere lys over dette relativt ukendte territorium.

1.2 Problemfelt og problemformulering

Specialet tager udgangspunkt i en undersøgelse af 'musikalsk empati', som her defineres som: **'Evnen til at fornemme hvordan andre oplever det, at deltage i en given musikalsk improvisation'**. Selvom denne evne er vigtig, kan den i klinisk praksis ikke stå alene, og må suppleres med musikterapeutens evne til at *agere* hensigtsmæssigt på sin indsigt. Det er med andre ord relevant at spørge, hvordan terapeuten bedst *omsætter* sin musikalske empati på en måde, så det er befordrende for gruppeprocessen.

Specialet har med andre ord to foci: 1) Musikalsk empati og 2) facilitering af

musikalsk improvisation.

Ud fra behovet for afgrænsning, vil disse emner blive behandlet udelukkende i lyset af arbejdet med *gruppeimprovisationer*, omend der principielt intet ville være til hinder for at udvide diskussion til også at omhandle individuel musikterapi, eller til at indbefatte det verbale aspekt af musikterapi.

Specialets problemformulering er da følgende:

I hvor høj grad er det muligt at fornemme, hvordan en musikalsk gruppeimprovisation opleves af deltagerne, og hvad er vigtigt at være opmærksom på i faciliteringen af sådanne gruppeimprovisationer?

Problemformuleringen falder naturligt i to dele adskilt af et 'og', og disse dele vil blive behandlet i forlængelse af hinanden i specialet.

Problemformuleringens første del indbyder til en eksakt og evt. kvantitativ undersøgelse, og specialets musikalske eksperiment er primært designet for at svare på denne del af spørgsmålet.

Problemformuleringens anden del inviterer til en mere eksplorativ undersøgelse. Dybden af dette spørgsmål rækker langt ud over, hvad dette speciale vil kunne svare udtømmende på. Der vil dog blive skitseret nogle tentative svar på spørgsmålet, og til det formål vil der blive inddraget musikterapeutisk - og anden - litteratur, ligesom nogle fund fra det musikalske eksperiment vil blive inddraget og diskuteret.

Problemformuleringens to dele vil blive behandlet i de følgende underspørgsmål:

Del 1:

I hvor høj grad er det muligt at fornemme, hvordan en musikalsk gruppeimprovisation opleves af deltagerne?

Underspørgsmål:

- Er det muligt at fornemme, hvornår deltagerne er mest og mindst tilfredse/ glade for at deltage i improvisationen?
- Vil deltagernes højdepunkter og dale mht. tilfredshed typisk følges ad for alle i gruppen, eller vil der typisk være store forskelle fra person til person?
- Er det muligt at fornemme hvordan deltagerne orienterer sig socialt i gruppen, med hensyn til parametre som: 'Hvem har bedst sammenspil med hvem?', og 'hvem har mest og mindst indflydelse i gruppen?'
- Er der omstændigheder som spiller afgørende ind (positivt eller negativt) på præcisionen af en musikterapeuts 'musikalske empati', såsom: Mulighed for at vedkommende kan deltage i sammenspillet; adgang til efterfølgende videoanalyse af sammenspillet; forudgående kendskab til deltagerne.

Del 2:

Hvad er vigtigt at være opmærksom på i faciliteringen af musikalske gruppeimprovisationer?

Underspørgsmål:

- Hvilke anbefalinger gives i musikterapilitteraturen vedrørende ledelse af gruppeimprovisationer?
- Hvordan kan teorier om gruppedynamik og samarbejde bringes i spil i forhold til musikterapeutisk praksis?
- Kan specialets eksperimentelle undersøgelse kaste lys over de følgende spørgsmål:
 - Kan der påvises resultater af, at en gruppe over fire sessioner modtager facilitering mht. deres sammenspil, sammenlignet med en gruppe som er henvist til at improvisere på egen hånd?
 - Er der en sammenhæng mellem, hvor meget indflydelse en person har på en given improvisation, og hvor tilfreds personen er med samme improvisation?

1.3 Skitsering af metoden for den eksperimentelle undersøgelse

Den eksperimentelle undersøgelses design vil blive beskrevet mere dybdegående i kapitel 3 og 4. På nuværende tidspunkt er det imidlertid relevant at nævne, at der i undersøgelsen indgik otte musikinteresserede efterskoleelever, alle inden for normalområdet. Disse otte deltagere blev i løbet af forsøget inddelt i forskellige grupperinger, og udsat for forskellige typer påvirkning fra min side, i form af spilleoplæg, regler og øvelser. Datamaterialet fra disse eksperimenter består af videooptagelser, samt spørgeskemaer som blev udfyldt af både deltagerne og mig selv umiddelbart efter sessionerne. Desuden har jeg benyttet mig af eksterne observatører, i form medstuderende fra musikterapistudiet.

Designet giver mulighed for at sammenligne uafhængige fortolkninger af, hvad der foregik under improvisationerne: Nøjagtigheden af observatørernes og mine egne fortolkninger kan testes ved at stille dem op ved siden af deltagerens egne udtalelser.

Desuden giver designet mulighed for at registrere eventuelle forandringer over tid mht., hvordan deltagerne oplever sammenspillet, ligesom designet kan give nogle fingerpeg om, hvilke gruppedynamiske omstændigheder der korrelerer med deltagerens glæde ved at spille sammen. Disse emner vil alle blive behandlet i opgavens analyseafsnit.

1.4 Læsevejledning

For at fremme tekstens læsevenlighed, er nogle af de tungere og mere tekniske afsnit placeret som slutnoter. For den læser som primært er interesseret i specialets fund og konklusioner, vil det være fuldt tilstrækkeligt blot at læse teksten som den fremtræder uden appendix. Er man imidlertid interesseret i de mere detaljerede metodiske overvejelser, eller i at stifte bekendtskab med mere af den dokumentation og analyse som ligger til grund for opgavens konklusioner, vil slutnoterne være relevante at konsultere.

Der er desuden vedlagt en DVD med udvalgte eksempler fra improvisationerne, og denne kan ses som et supplement, der kan hjælpe den interesserede læser til at danne sig et bedre billede af de musikalske processer, der fandt sted. Rapporten kan uden problemer læses og forstås uden at se filmeksemplerne. Der vil være henvisninger til DVD'en de relevante steder i rapporten, og i appendix findes en guide til DVD klippene, som bl.a. uddyber, hvilke minuttal i klippene der henvises til.

1.5 Terminologi

Specialets eksperiment beskæftiger sig med problemstillinger, som er relevante for musikterapeutisk praksis, men der kan ikke siges i traditionel forstand at være foretaget musikterapi under processen. I de situationer hvor jeg har intervenseret i forsøgsdeltagernes sammenspil, benytter jeg derfor ordet 'facilitering' og betegner mig selv som 'facilitator', da hverken ordene 'terapeut' eller 'underviser' forekommer dækkende. I min forsker-rolle vil jeg ofte referere til mig selv som 'rater', og de personer der indgik i eksperimentet refererer jeg til som 'musikere' eller 'deltagere'.

Nogle steder vil jeg i grafer benytte ordet 'facit' til benævne de data, jeg indhenter gennem deltagernes spørgeskemaer, for at skelne dem fra de data jeg leverer som rater, og som jeg benævner 'gæt' eller 'vurderinger'. I en undersøgelse som denne findes der naturligvis ikke nogle 'facit' i streng positivistisk forstand, idet alle data er subjektive, og når jeg alligevel vælger at benytte ordet visse steder, skal det slet og ret ses som en forkortelse for 'data fra deltagernes spørgeskemaer'.

2. Tidligere studier

2.1 Litteratursøgning

Gennem min litteratursøgning fandt jeg beskrivelser af tre eksperimenter, som tester lytteres evne til at skabe mening ud af musikalske og musikterapeutiske improvisationer. Eksperimenterne undersøger bl.a., om man ved at lytte til improvisationer kan vurdere, hvilke følelser musikeren prøver at udtrykke, og om musikeren lider af skizofreni. Konklusionerne fra disse eksperimenter vil blive præsenteret nedenfor.

Man kan med en vis ret sige, at tre eksperimenter er et sparsomt antal at finde, indenfor et område man skulle synes, var overordentligt relevant for musikterapeuter at udforske. Blandt andet musikterapeuten Gary Ansdell (1996) argumenterer for dette områdes relevans som forskningsfelt, og med henvisning til den Britiske "First Arts Therapies Research Conference" konkluderer han, at problemet med at verificere "deskriptive og tolkende udtalelser om musikterapiprocessen" af mange bliver betragtet som en af de centrale udfordringer for musikterapifaget.

I dette speciales litteratursøgning har der været søgt i databaser efter engelsksprogede artikler, og der er blandt andet brugt kombinationer af søgeord som: Improvisation, interpretation, understanding, music, meaning og observer. Søgeprocessen er beskrevet mere detaljeret i en slutnoteⁱ.

I det følgende vil jeg præsentere de fundne eksperimenter og deres konklusioner.

2.2 Tre tidligere eksperimenter

Ansdell (1996) undersøgte graden af overensstemmelse mellem 5 lytteres beskrivelse af en båndoptagelse fra en klinisk improvisation. De fem lyttere havde forskellige forudsætninger, og blandt dem var der en musikterapeut, amatørmusikere med og uden kendskab til musikterapi, og en person som hverken var musiker eller havde kendskab til musikterapi. Lytternes opgave bestod i at høre terapieksemplet 3 gange, med mulighed for at stoppe båndet når som helst og kommentere det de hørte.

Gennem den efterfølgende kvalitative analyse fandt Ansdell, at der var størst overensstemmelse mellem udsagnene fra de personer, der havde kendskab til musikterapi, men at der kunne findes en vis overensstemmelse mellem alle fem beskrivelser af improvisationen. Blandt andet var der consensus om, hvornår klienten var initiativrig og kreativ, og hvornår hun var mere tøvende.

Ansdell gør opmærksom på, at denne enighed blandt lytterne ikke kan bruges som belæg for at sige, at de observerede fænomener nødvendigvis er 'sande', og blandt andet mangler undersøgelsen jo klientens egen vurdering af den båndoptagede sekvens (denne kunne ikke indhentes pga. en sprogbarriere).

Et andet eksperiment, af Bunt og Pavlicevic (2001), tog på den anden side

specifikt fat på at sammenligne musikerens og lytterens oplevelse. Eksperimentet var designet til at undersøge, om musik på meningsfuld måde kan bruges til at formidle følelser. Konkret testede man, hvorvidt musikterapeuter i korte improvisationer kunne udtrykke en grundfølelse på en sådan vis, at andre musikterapeuter kunne gætte, hvilken følelse der var tale om. Grundfølelserne som studiet testede var: Glad, trist, blid (eng.: "tender"), vrede og bange. Der blev spillet omkring 26 improvisationer med omkring 10 lyttere til hver improvisation.

Undersøgelsen viste med stor signifikans, at lytterne var i stand til korrekt at vurdere, hvilken følelse der forsøgtes udtrykt. Især når musikeren søgte at udtrykke følelserne 'glad' og 'vred', blev disse med stor sikkerhed gættet af lytterne. Der var imidlertid også tvivlstilfælde, og særligt forekom der forvekslinger mellem følelserne 'trist' og 'blid', og mellem følelserne 'vred' og 'bange'. Dette kan tyde på, at musikterapeuter med fordel kan være mere forsigtige, når de tolker netop disse følelser.

Hvor ovennævnte eksperiment baserede sig på en konstrueret situation, så tog Lunds (1988) undersøgelse udgangspunkt i autentisk, klinisk materiale. Lund undersøgte blandt andet, om det er muligt at høre forskel på kliniske improvisationer med klienter som havde diagnosen skizofreni, sammenlignet med kliniske improvisationer med klienter inden for normalområdet. I undersøgelsen indgik 16 klienter, hvoraf halvdelen havde diagnosen skizofreni, og for hver klient blev der stillet 10 båndoptagede improvisationer til rådighed for en ekstern lytter, som havde erfaring med musikterapeutisk arbejde. Denne lytter fik ikke at vide, hvem der led af skizofreni. Lytteren skulle give en karakteristik af hver klient, samt forsøge at gætte hvilke 8 der havde diagnosen.

Det viste sig, at lytteren ikke var i stand til at gætte, hvem der led af skizofreni, og blandt lytterens gæt var der ligeså mange forkerte som rigtige. Til gengæld fandt studiet en vis overensstemmelse mellem lytterens og terapeutens personlighedskarakteristikker af klienterne (såsom "barnlig" eller "angstpræget"), omend der kun er begrænset dokumentation for dette fund.

2.3 Diskussion

Disse tre undersøgelser giver naturligvis kun et spinkelt fundament for at kunne udtale sig om et så komplekst område som det, at skabe mening ud af musikalske improvisationer. Hvis man alligevel skal sammenfatte nogle konklusioner på baggrund af disse undersøgelser, så kunne en af dem være, at det til en vis grad er muligt for lyttere at vurdere 'simple' ting, såsom om en musiker forsøger at udtrykke en bestemt grundfølelse, eller om en musiker tager initiativ eller tøver. Mere komplekse omstændigheder, såsom om musikeren lider af skizofreni, ser ud til at være væsentligt sværere, hvis ikke umulige, at vurdere. Tankevækkende er det, at forskeren selv havde forventet, at det sandsynligvis ville være muligt for lytteren at gætte diagnosen ud fra musikken. Dette inviterer til at rejse spørgsmålet, om der mon er en generel tendens til, at musikterapeuter overvurderer deres evne til at fortolke improvisationer.

På den anden side leverer Bunt og Pavlicevic ret solide beviser for, at musikterapeuter som hovedregel er i stand til at aflæse i hvert fald hvilken *grundfølelse*, der bliver udtrykt gennem musikken. Man må imidlertid huske, at

forsøget var stillet sådan op, at musikeren var instrueret i at udtrykke lige netop den specifikke følelse så rent som muligt. I klinisk praksis, på den anden side, vil det musikalske udtryk næppe være lige så entydigt. Desuden kan der i musikterapi være den komplikation, at der kan eksistere flere følelsesmæssige lag i sammenspillet samtidigt: Måske er der ikke sammenfald mellem det, klienten føler og det, klienten ønsker at spille musikalsk. F.eks. kan klienten, i en gruppeimprovisation, være frustreret over sammenspillet, men alligevel vælge at spille på støttende og opmærksom vis ud fra et ønske om at forbedre sammenspillet. Hører terapeuten kun den støttende spillestil, eller er det også muligt at registrere frustrationen bag?

Det er blandt andet den type spørgsmål, jeg ønsker at belyse gennem specialets eksperiment, hvor fokus primært er på, hvordan deltagerne oplever improvisationen, og om det er muligt at registrere deres oplevelse udefra. Jeg vil i det næste kapitel beskrive mere detaljeret, hvordan jeg konkret satte mig for at undersøge dette.

3. Undersøgelsens del 1, musikalsk empati

3.1 Eksperimentets udformning og metode

Jeg vil i det følgende beskrive centrale emner knyttet til eksperimentets design, såsom udformningen af spørgeskemaet; anvendelsen af en interventions- og kontrolgruppe; svagheder ved designet samt hvordan nogle af disse svagheder blev rettet i en anden runde af eksperimentet.

3.1.1 Spørgeskemaet

Den røde tråd i projektets metode bestod i at sammenligne spørgeskemaer udfyldt af deltagerne, med spørgeskemaer udfyldt af mig selv og andre observatører/ratere. Selve udformningen af spørgeskemaet har derfor været en vigtig del af projektet. Det var mit ønske, at spørgeskemaet skulle komme omkring en række parametre, som jeg mener, er relevante at være opmærksom på, når man faciliterer gruppeimprovisationer. Nedenfor nævnes parametrene, og hvorfor disse anses for relevante:

Tilfredshed: 'I hvor høj grad kunne deltagerne lide at deltage i den pågældende improvisation?' En fornemmelse for dette kan give terapeuten vigtig feedback om, hvordan arbejdet i gruppen går, og om der eventuelt er nogle af musikerne, der skal tages særlige hensyn til.

Højdepunkter: 'Hvornår i improvisationen havde deltagerne deres mest tilfredsstillende øjeblikke?' At kunne fornemme dette, kan være et godt springbræt til en efterfølgende samtale om improvisationen, ligesom det kan guide terapeutens fremtidige musikalske interventioner.

Indflydelse: 'Hvordan er magten fordelt i gruppen, og er deltagerne tilfredse med denne fordeling?' En u hensigtsmæssig fordeling af musikalsk magt/indflydelse kan fastlåse gruppen, og hvis terapeuten har fornemmelse for dette, kan han bedre skabe rammer, der kan omfordele indflydelsen.

Bedste sammenspilspartner: 'Hvem i gruppen oplevede hver person at have bedst sammenspil med i den pågældende session?' En forståelse for dette kan hjælpe terapeuten med at træffe kvalificerede valg, når han i en aktivitet sætter to deltagere sammen. - Både når terapeuten ønsker at skabe tryk, og når han ønsker at modvirke klikedannelse i gruppen.

Ud fra disse fire parametre udformedes en række spørgsmål, nogle kvantitative og andre kvalitative. Desuden blev der gjort plads til, at deltagerne indledningsvis kunne nedskrive deres umiddelbare tanker om improvisationen. Spørgeskemaet blev testet af to omgange, den ene gang med tre medstuderende, og den anden gang med fire efterskoleelever, som ikke deltog i det egentlige eksperiment. Disse

pilotundersøgelser resulterede i omformuleringen af tvetydige spørgsmål, ligesom nogle spørgsmål helt blev slettet fra skemaet.

3.1.2 Hvervning af forsøgsdeltagere og dannelsen af grupper

Som deltagere i forsøget benyttede jeg otte normalfungerende og musikinteresserede elever, 7 drenge og 1 pige, fra den efterskole jeg underviser på. Valget af denne type deltagere er truffet ud fra det musikterapi-professoren Thomas Bruscia (2005) kalder "the convenience principle", hvilket vil sige, at valget er foretaget ud fra logistiske, økonomiske og til dels etiske grunde: I kraft af at ingen af deltagerne har behandlingsbehov, kan man bedre forsvare at udsætte dem for opgaver, som potentielt kunne være frustrerende.

Konkret blev de otte deltagere fundet ved, at jeg ved en fællessamling informerede kortfattet om forsøget, og lovede betaling i form af flødeboller til dem der deltog. Denne symbolske aflønning hjalp til at tydeliggøre, at der ikke var tale om traditionel undervisning, men om et eksperiment.

De otte deltagere delte jeg efterfølgende ind i to grupper, som jeg kaldte X og Y. Den ene gruppe skulle fungere som kontrolgruppe, og ville være henvist til at improvisere på egen hånd gennem hele forløbet. Den anden gruppe ville jeg arbejde med som musikalsk medspiller og facilitator, ud fra en målsætning om at forbedre deres musikalske gruppedynamik. Dette 'case-kontrol' lignende design var møntet på at give data til problemformuleringens del 2, som jo omhandler facilitering af gruppeimprovisationer. Detaljer om hvordan deltagerne blev fordelt ud i de to grupper, vil blive præsenteret i specialets del 2, og for nu er det tilstrækkeligt at nævne, at jeg tilstræbte at matche de to grupper med hensyn til bl.a. social kompatibilitet og sammenspils erfaring. Desuden skilte jeg deltagere ad, som ifølge eget udsagn (indhentet gennem spørgeskema) mente de ville samarbejde dårligt.

Gennem lodtrækning blev gruppe X den gruppe, som jeg arbejdede aktivt med for at forbedre deres sammenspil. Det er også gruppe X, der leverede de data, som skulle anvendes til undersøgelsen af 'musikalsk empati', som er overskriften for denne første del af rapporten.

3.1.3 Udformning af sessionerne

Gruppe X mødtes i alt fem gange. Første gang improviserede de på egen hånd, ligesom gruppe Y var henvist til under hele forløbet. Som oplæg for disse improvisationer gav jeg tre instruktioner: 1) I skal spille sammen i mindst 8 minutter, indtil æggeuret ringer, og derefter kan I runde af når I har lyst. 2) Det I spiller skal være improviseret, selvom der i musikken gerne må dukke elementer op fra numre I kender. 3) I må hverken snakke sammen før, under eller efter improvisationen.

Under alle sessionerne, både med gruppe X og Y, var jeg til stede i rummet under improvisationen.

I session 2-5 adskilte mit arbejde med gruppe X sig fra gruppe Y, idet jeg indledte hver session med at undervise eller coache dem i deres sammenspil i ca 45

minutter, inden vi påbegyndte den afsluttende 8-minutters improvisation¹. For denne afsluttende improvisation gjaldt de samme 3 regler som jeg beskrev ovenfor, men der var den forskel, at jeg selv deltog aktivt som musiker i disse improvisationer.

Disse 8-minutters improvisationer blev alle videofilmet, og efter at have spillet gik deltagerne og jeg selv direkte i gang med at udfylde et spørgeskema om vores oplevelse af denne improvisation. Efter session 1, 3 og 5 blev der udfyldt et omfangsrigt skema, og efter session 2 og 4 blev der benyttet et forkortet skema for at spare deltagerens tid, og for ikke at indhente flere data end jeg kunne nå at bearbejde.

For at undgå, at jeg kom til at kaste et blik på deres spørgeskemaer, skulle deltagerne, efter udfyldning, selv lægge skemaet i en A4 konvolut, inden de i stilhed forlod rummet. Denne konvolut blev efterfølgende lukket, og ikke åbnet igen før alle 5 sessioner med gruppe X var tilendebragt.

Efter hver session genså jeg derpå videooptagelsen af improvisationen, typisk omkring 3 gange, idet jeg udfyldte et skema der omhandlede, hvordan jeg vurderede, at hver af deltagerne oplevede improvisationen.

3.1.4 Problemer med designet, og forbedringerne i eksperimentets anden runde

Det gik efterhånden op for mig, at der var nogle metodiske problemer og mangler både i spørgeskemaet og i selve eksperimentets design.

Mest problematisk var spørgeskemaets behandling af spørgsmålene om deltagerens tilfredshed med improvisationen, og deltagerens højdepunkter i improvisationen:

Tilfredshed

Deltagerens tilfredshed blev både undersøgt gennem kvalitative spørgsmål såsom "Hvad var de vigtigste grunde til, at du kunne lide eller ikke lide improvisationen", og mere kvantitative spørgsmål. Det var de kvantitative spørgsmål, der viste sig at give problemer. Konkret ønskede jeg, at spørgeskemaet skulle gøre mig i stand til at udregne en numerisk tilfredsheds-værdi for hver deltager, og det gjorde jeg ved at finde gennemsnittet af følgende seks parametre:

¹ Dette undervisnings- eller faciliteringsarbejde er beskrevet i rapportens del 2.

Hvor enig er du i de følgende udtalelser (sæt et hak et sted på hver linje):

Improvisationen var:

Frustrerende	Uenig _____.	Enig _____
Inspirerende	Uenig _____.	Enig _____
Vellydende (lød godt)	Uenig _____.	Enig _____
Kedelig	Uenig _____.	Enig _____
Uforståelig	Uenig _____.	Enig _____
Tryk at deltage i	Uenig _____.	Enig _____

'Tilfredshedsværdien' for personen kan findes ved at måle med en lineal hvor på hver linje personen har sat sit hak. Der er tre positive udsagn (såsom "inspirerende") og tre negative (såsom "frustrerende"), og de positive og negative udsagn er blandet imellem hinanden, i overensstemmelse med gængs spørgeskemateknik (Ansdell & Pavlicevic, 2001). Gennemsnittet findes ved at addere summen af de positive udsagn med den inverterede sum af de negative udsagn, og dividere med seks. Resultatet bliver, med den skalering jeg har valgt, et tal mellem -5 og +5, som henholdsvis indikerer stor utilfredshed og stor tilfredshed.

Problemet med denne metode var, at deltagerne ofte benyttede ekstremerne på akserne, og ofte endte på en samlet tilfredshedsværdi på +5. Da dette var tilfældet for flere af deltagerne allerede i første session, var det umuligt at vurdere, om de faktisk satte mere pris på nogle af de efterfølgende sessioner, for skalaen var, så at sige, allerede 'brugt op'. Et andet problem var, at den benyttede analoge skala² kan kritiseres for at være temmelig arbitrær: Der er ingen garanti for, at der er nogen intention bag, når en deltager den ene uge sætter sit hak en centimeter længere til venstre end den foregående uge. Det kan f.eks. være, at deltageren syntes, at improvisationen var præcis ligeså 'inspirerende' eller 'frustrerende' som sidste uge, men ikke kan huske hvor på linjen han valgte at indikere denne grad af inspiration/frustration ugen før, og derfor vil hakket vilkårligt blive placeret et nyt sted.

Desuden kan der være en skævvridning i kraft af, at nogle deltagere efterhånden blev ret hurtige til at udfylde skemaet, og uge efter uge gav de samme svar, ude i de positive ekstremer. De, der tog sig bedre tid til at udfylde skemaet, ville på den anden side have en tendens til at nuancere deres svar mere, og ikke altid svare helt ude i ekstremerne. Og dette kunne, måske fejlagtigt, få dem til at virke mindre tilfredse med improvisationerne, end de der udfyldte skemaet hurtigt.

3.1.5 Højdepunkter

Også i forbindelse med undersøgelsen af deltagernes højdepunkter viste designet sig at være mangelfuldt. Da jeg begyndte analysearbejdet gik det op for mig, at det var relativt sjældent at jeg kunne påvise, at deltagernes højdepunkts-

² Den benyttede skala minder om en VAS (Visual Analog Scale). Sådanne skalaer er kendetegnede ved, at forsøgspersonen kan sætte et hak hvor som helst på en linje med to poler.

oplevelser befandt sig der, hvor jeg havde forventet. Måden jeg undersøgte højdepunktsoplevelserne var gennem de følgende spørgsmål:

5a	Hvad var for dig det mest tilfredsstillende øjeblik i denne improvisation, og kan du beskrive hvad der musikalsk skete der (f.eks. "hvem spillede" og "hvordan lød det"?)
5b	Hvorfor var dette øjeblik tilfredsstillende?
5c	Marker på tidslinjen hvornår dette øjeblik ca. indtraf (sæt et hak hvis det var kortvarigt, eller lav en cirkel hvis det strakte sig over længere tid)
Musik start _____ Musik slut	

Der var to begrænsninger ved denne metode: For det første var det ikke altid muligt for mig præcist at lokalisere deltagerens højdepunkter, ud fra de svar de gav mig på spørgsmålene ovenfor. For det andet spørger jeg kun til et højdepunkt, og jeg mangler derfor præcis information om, hvorvidt deltagerne evt. oplevede *sekundære* højdepunkter på andre tidspunkter. Uden denne viden er det umuligt at afgøre, hvor fejlagtige mine fejlgæt af deres højdepunkter faktisk var.

3.1.6 Nyt design

For at imødegå de ovennævnte problemer valgte jeg at gennemføre en ny runde af eksperimentet. Den primære ændring i designet var, at deltagerne umiddelbart efter improvisationen fik mulighed for at se videooptagelsen. Jeg stoppede afspilningen for hvert minut, og bad deltagerne svare skriftligt på spørgsmålet: "Hvor tilfredsstillende var det for dig at deltage i improvisationen på dette tidspunkt?", vurderet på en 5-trins skala fra -2 til +2, hvor 0 er "gennemsnitligt tilfredsstillende". De havde desuden mulighed for at kommentere på, hvad der "trak op" og "trak ned" på deres tilfredshed. Processen blev foretaget i stilhed for at sikre, at deltagerne ikke skulle lade deres besvarelse farve af andres kommentarer eller udbrud.

Jeg opfordrede desuden deltagerne til at benytte hele skalaen fra -2 til +2, idet jeg forklarede, at formålet med denne del af skemaet mere var at undersøge deres *udsving* i tilfredshed, snarere end hvor tilfredse de overordnet var med improvisationen.

Den mere overordnede tilfredshed blev til gengæld vurderet gennem et andet spørgsmål, som lød:

Hvor tilfredsstillende var denne improvisation for dig at deltage i, sammenlignet med hvor tilfredsstillende du i gennemsnit syntes det var at deltage i de første fem sessioner? (sæt ring om et af tallene)

Under middel	Lidt under middel	Lige så tilfredsstillende som gennemsnittet.	Lidt over middel	Over middel
-2	-1	0	1	2

*Eksempel: Lad os sige du syntes det var fedt at deltage de første fem gange, og at du synes det var **ligeså** fedt denne gang. Så sæt ring om '0'.*

Spørgsmålets formulering skulle sikre, at svarene ville fordele sig på begge sider af nullet, i stedet for at være koncentreret i det ene ekstrem.

Der blev gjort et nummer ud af at slå fast for deltagerne, at det ikke drejede sig om at de skulle vurdere, hvordan de syntes improvisationen *lød*, men at de skulle svare ud fra, hvordan de rent subjektivt havde haft det med at deltage i improvisationen.

Både spørgeskemaet for undersøgelsens del 1 og 2 kan ses i rapportens appendix.

3.1.7 Nye gruppesammensætninger

Udover ændringerne i spørgeskemaet, valgte jeg også i anden runde at sammensætte de 8 deltagere i to nye grupper, refereret til som gruppe H og L. Gruppe H kom til at bestå af de fire personer, som i forsøgets første runde var blevet vurderet af hele gruppen til at have **Højest** indflydelse, og gruppe L bestod af dem med **Lavest** indflydelse. Dette valg traf jeg ud fra en, på dette tidspunkt, stadig uspecifik fornemmelse af, at magtfordelingen i grupperne spillede ind på deltagernes tilfredshed med improvisationerne. Jeg ønskede bl.a. at se, om der opstod interessante gruppedynamiske fænomener ved at sætte deltagere med den samme 'indflydelses-profil' sammen.

Jeg gennemførte to sessioner med hver gruppe. Jeg arbejdede ikke faciliterende med nogen af grupperne, og reglerne for improvisationerne var de samme som i runde 1.

På næste side er eksperimentets kronologiske opbygning anskueliggjort grafisk:

Eksperimentets kronologiske opbygning

2 pilotsessioner

Hvervning af 8 deltagere
 Matching af grupper
 Lodtrækning for at afgøre interventions-
 og kontrolgruppe

Eksperimentets første runde:

Gruppe X: Interventionsgruppen			Gruppe Y: Kontrolgruppen		
Session nr.	Facilitering	Spørgeskematype	Session nr.	Facilitering	Spørgeskematype
x1	nej	Fyldigt	y1	nej	Fyldigt
x2	ja	Kortfattet	y2	nej	Kortfattet
x3	ja	Fyldigt	y3	nej	Fyldigt
x4	ja	Kortfattet	y4	nej	Kortfattet
x5	ja	Fyldigt	y5	nej	Fyldigt

Eksperimentets anden runde:

To nye grupper formes, gruppe L som består af de fire musikere som tidligere havde lavest indflydelse (2 fra gruppe X og to fra gruppe Y), og gruppe H som består af de fire, der havde højest indflydelse.

Gruppe L			Gruppe H		
Session nr.	Facilitering	Spørgeskematype	Session nr.	Facilitering	Spørgeskematype
L1	nej	Det nye design	H1	nej	Det nye design
L2	nej	Det nye design	H2	nej	Det nye design

3.1.8 Triangulering

Ved to lejligheder benyttede jeg andre musikterapistuderende som eksterne ratere for at triangulere mine fund. Metoden omkring dette beskrives særskilt i de relevante afsnit.

3.1.9 Etik

Da en undersøgelse, der omhandler gruppedynamik, potentielt kan bringe personlige og sårbare oplysninger frem, har det været en central prioritet at gennemføre undersøgelsen i en ånd af respekt og værdsættelse for deltagerne og deres hjælpsomme bidrag til eksperimentet.

Dette spiller ind på, hvordan selve spørgeskemaet er udformet, idet det har været søgt udformet med et anerkendende og konstruktivt fokus. F.eks. blev deltagerne bedt om at nævne, hvem af de andre de havde *bedst* sammenspil med under improvisation, men ikke hvem de havde det *ringeste* sammenspil med. Desuden blev der i første runde af forsøget spurgt til de mest *tilfredsstillende* øjeblikke, men ikke til de mest *frustrerende*, da dette kunne medføre, at der blev skabt et negativt fokus på nogle af deltagerne.

Af hensyn til deltagernes anonymitet benævnes de med farve-og gruppekoder (f.eks. blåX eller gulY) i stedet for deres navne. I en enkelt graf er der brug for yderligere anonymisering, og her benævnes deltagerne simpelthen x1 x2 x3 x4 y1 y2 y3 y4.

Alle deltagerne er blevet informeret om, hvordan materialet ville blive benyttet, og har skriftligt indvilget i, at både videoklippene og deres besvarelser må indgå i rapporten, uden navns nævnelse.

Der har været en stemning af stor begejstring fra deltagernes side omkring deltagelsen i eksperimentet, og jeg er af flere omgange blevet opfordret til at udbyde opfølgende improvisations-arbejde, ligesom nogle af deltagerne efterfølgende har opstartet deres egen improvisations-gruppe. Omend der også har været frustrerende øjeblikke for nogle deltagere under eksperimentet, er det min klare overbevisning, at dette har været på et absolut håndterbart niveau for alles vedkommende.

Der har været et fremmøde på 100% til alle 14 sessioner.

3.2 Eksperimentets fund

Fra de mere metodiske overvejelser vil rapporten nu bevæge sig ind på analysen af de konkrete data som eksperimentet leverede. Kapitlet er struktureret således, at det behandler problemformuleringens underspørgsmål et for et.

3.2.1 Vil deltagerne opleve tilfredsheds-mæssige 'toppe' og 'dale' på de samme tidspunkter?

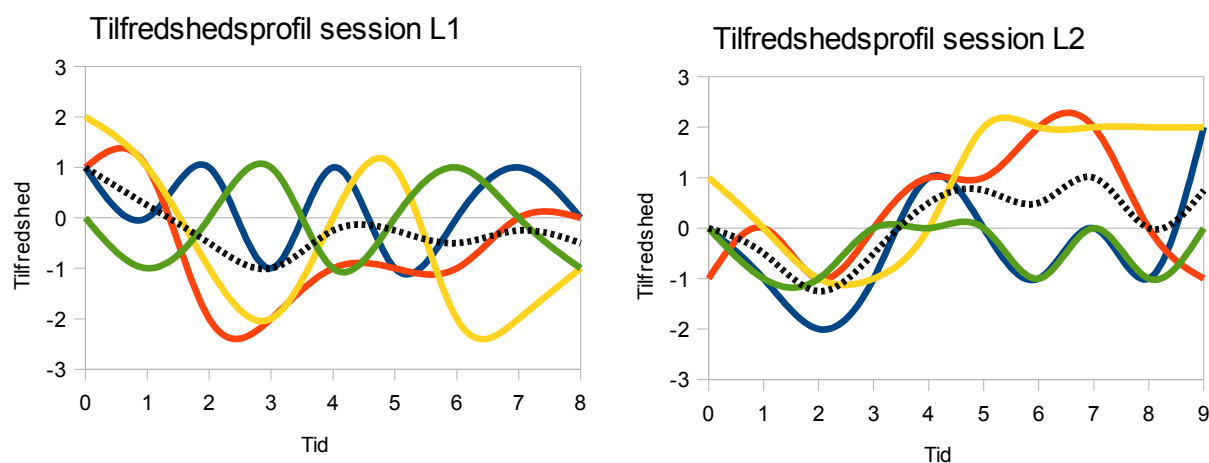
Når man som observatør ønsker at vurdere deltageres tilfredshed med forskellige sekvenser i en given improvisation, må man først gøre sig klart, om det er tilstrækkeligt at vurdere gruppens 'overordnede tilfredshed', eller om man er nødt til at vurdere tilfredsheden for hver person individuelt. Vil tilfredsheden med andre ord have en tendens til at stige og falde synkront for alle deltagerne, eller må man tage højde for at deltagerne kan 'toppe' vidt forskellige steder?

Jeg lagde i eksperimentets første runde ud med den antagelse, at den overvejende tendens ville være, at deltageres tilfredshed ville følges ad, med mindre afvigelser. Efter at have indsamlet dataene fra første runde blev jeg imidlertid overrasket over at se, hvor u-synkront deltageres højdepunkts-oplevelser fordelte sig. Desuden var jeg overrasket over, hvor svært jeg til tider havde ved at vurdere, hvornår de hver især havde højdepunkts-oplevelser i musikken. Som beskrevet ovenfor var jeg dog i tvivl om, hvorvidt dette fund skulle tilskrives et upræcist forsøgsdesign, så derfor udformede jeg det nye forsøgsdesign.

Som beskrevet kunne jeg med det nye design få mere præcis information om, hvordan deltagerne oplevede improvisationen minut for minut. Herigennem kunne jeg få et mere nøjagtigt billede af, om hver deltagers tilfredshed virkelig var så uafhængig af de andres, som mine første fund antydede.

Dataene fra denne anden runde af forsøget kan overskueliggøres, som i de følgende to grafer fra henholdsvis første og anden session med gruppe L. De farvede linjer viser udsvingene i hver deltagers tilfredshed, og den stiplede linje markerer gennemsnittet:

Figur 1. Stiplet linje indikerer gruppens gennemsnit

Ser man på grafen for session L1, kan man se, at der på ingen måde er tale om et homogent billede. Tværtimod virker det næsten som om hver deltagers tilfredshed er *negativt* forbundet med de andres, og fra minuttal 2 til 7 er der f.eks. 6 forskellige toppe, men på *intet* tidspunkt er der to deltagere, som topper samtidig. Fra grafen kunne man få det indtryk, at der i improvisationen, billedligt talt, kun var en vis 'mængde' tilfredshed at deles om for deltagerne, sådan at hvis nogen skal have mere i et givet minut, så går det ud over de andre.

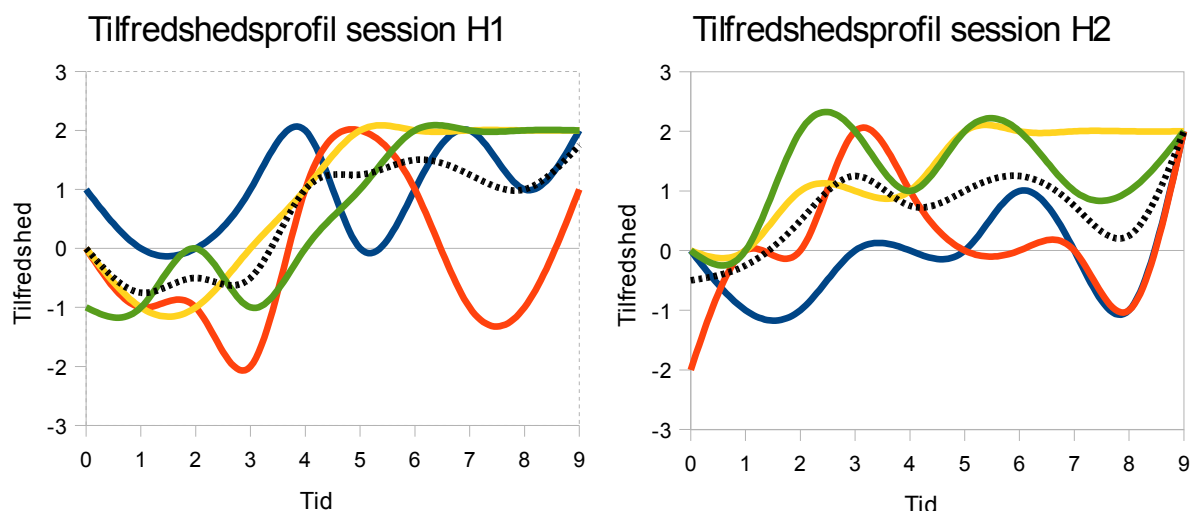
Dette strider i høj grad mod min tidligere opfattelse af musikalsk gruppedynamik, idet jeg troede at synergieffekter – altså i dette tilfælde forstået som, at den ene persons glæde ved musikken vil smitte positivt af på de andre – i langt højere grad ville være en iboende del af musikalsk improvisatorisk samvær.

Måske hører det med til beskrivelsen at session L1 overordnet havde den laveste tilfredsheds-score blandt de fire sessioner i runde to. Så måske vidner grafens uhomogene bølgemønstre om en generelt uhomogen gruppe, hvor deltagerne endnu ikke havde haft tilstrækkelig tid til at lære hinanden at kende som improvisationsgruppe.

Ser man på grafen for session L2 er der en større grad af homogenitet over billedet, selvom der stadig er store individuelle forskelle på personerne. De største ligheder blandt deltagerne findes ved den fælles dal i minuttal 2, stigningen mod minuttal 4, og derudover den høje korrelation mellem gulYs og rødXs tilfredshed, og mellem grønYs og blåXs tilfredshed. Slående er det imidlertid, at det er muligt for både gulY og rødX at toppe omkring minuttal 6, samtidig med at grønY og blåX er under middel i tilfredshed på dette sted, så grafen kan lige så vel bruges til at be- som afkræfte teorien om, at deltageres tilfredshed vil have en tendens til at følges ad.

Det samme tvetydige billede får man, når man ser på graferne for gruppe H's to sessioner:

Figur 2. Stiplet linje indikerer gruppens gennemsnit

Det karakteristiske ved session H1 er, at gruppen som helhed tilkendegiver en markant højere tilfredshed i improvisationens andel del, ca. fra minuttal fire, hvilket man hurtigt kan se ved at kigge på den stiplede gennemsnitslinje. Her er altså et eksempel på homogenitet i gruppen, hvilket dog relativiseres af mange individuelle forskelle, hvoraf den mest markante er røds dal omkring minuttal 7 og 8. Session H2 må nok siges at være mere u-homogen end H1, og det eneste rigtigt markante fællestræk er, at alle deltagerne godt kunne lide den humoristiske slutning ved minuttal 9. Ser man på deltagerne parvis fornemmer man dog en sammenhæng mellem guls og grøns tilfredshed (stigning op mod minuttal 2 og 5, og højt niveau fra 5 og fremefter), hvilket understøttes af, at disse deltagere selv indikerer at have haft godt sammenspil med hinanden.

3.2.1.1 Diskussion og delkonklusion

I tre af de fire grafer ovenfor er der eksempler på sammenfald mellem flere deltagers 'toppe' og 'dale' (undtagelsen er session L1). At dette ikke kun skyldes tilfældige udsving, men har rod i virkelige og fælles-oplevede begivenheder, understøttes af deltagernes skriftlige kommentarer. Flere steder referer deltagerne således, uafhængigt af hinanden, til den samme årsag for at de toppede, og nævner f.eks. at det var fedt med et koordineret break, eller de refererer til specifikke initiativer fra en bestemt person.

Når dette er sagt, må man imidlertid holde fast i, at det er slående hvor ofte der *ikke* er sammenfald mellem personernes tilfredshed. I praksis må dette betyde, at man som musikterapeut skal være forsigtig med at tro, at en enkelt persons udsagn er repræsentativt for hele gruppen, når det gælder tilfredshed med en given improvisation eller sekvens. I klinisk praksis kan dette være argument for, at man som terapeut er nødt til at spørge alle klienterne i gruppen, hvis man vil være sikker på at danne sig et præcist billede af, hvordan de oplevede en improvisation.

En sidste ting jeg vil bemærke her, er det tilsyneladende sammenfald mellem overordnet 'lav tilfredshed' og 'lav homogenitet' i session L1, som jeg beskrev

ovenfor: Deltagerne var overordnet utilfredse med improvisationen, og når de var tilfredse, så var de det på forskellige tidspunkter. Man kunne have den hypotese, at utilfredsheden netop skyldtes, at de ikke var i stand til at koordinere deres spil og dermed deres højdepunkter. Og omvendt kunne man forestille sig, at jo mere teknisk og socialt velfungerende en gruppe er, jo mere vil den udvise et homogent tilfredsheds-mønster, idet der vil kunne opstå den form for synergi-effekter blandt deltagerne, som jeg beskrev ovenfor (hvor det fælles projekt for alle bliver vigtigere end de individuelle præferencer). Det ville imidlertid være nødvendigt med en mere dybdegående undersøgelse for at be- eller afkræfte denne hypotese.

3.2.2 Kan deltagerens grad af tilfredshed korrekt vurderes udefra?

Spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt at gætte, hvor tilfredse deltagerne er med improvisationen, eller med øjeblikke i improvisationen, har fået stor prioritet i både eksperimentets første og anden runde. På trods af de metodiske problemer i første runde, leverede den dog interessante resultater, og de relevante fund fra begge runder vil blive præsenteret herunder.

3.2.2.1 Eksperimentets første runde.

Noget af det interessante ved eksperimentets første runde var, at jeg selv deltog som musiker i session 2-5 med gruppe X. Det gav mig mulighed for at danne en fornemmelse af, om det, at deltage aktivt i improvisationen, ville styrke eller hæmme min musikalske empati. Min hypotese var, at det ville styrke min empati at være medspiller, frem for blot observatør, idet jeg som medspiller er i dialog med, og derfor 'tættere på', det fænomen jeg ønsker at undersøge.

Fundene viste sig dog at pege i den modsatte retning, og den session hvor jeg havde de mest præcise tolkninger var session x1, hvor jeg netop var observatør.

I denne session tolkede jeg, at flere af deltagerne, og særligt gulX, nok havde en højdepunkts-oplevelse omkring det femte minuttal, hvilket viste sig at stemme relativt godt overens med tre af deltagerbesvarelsene, som man kan se af skemaet herunder:

Figur 3: Uddrag af højdepunktsanalyse fra session x1

Raters vurdering	Deltageres kommentarer til spørgsmålet "hvad var for dig det mest tilfredsstillende øjeblik?"
Jeg tænker at gruppen fungerede godt sammen omkring de 5 minutter, hvor X1 tager initiativ til at hæve og sænke volumen.	<p>GulX: For mig var det da jeg skiftede mellem at spille meget kraftigt og meget stille på de blå tønder. Det gav en fed stemning.</p> <p>GrønX: Det jeg bedst kunne lide var da gulX tog tønderne og jeg tog djemben. Det føltes næsten som om vi tænkte det samme, med hensyn til tempo og rytme. [Sekvensen med ovennævnte instrumentfordeling strækker sig fra 4:00 til 6:30]</p> <p>BlåX: Da vi havde rytmen alle sammen. Så lød det bedst, og man følte sig dygtig. [angivet tid: ca 4]</p>

[videoeksempel 1]

Man kan med stor sandsynlighed antage, at deltagerne med deres beskrivelser og tidsangivelser refererer til den samme tidssekvens, som jeg selv refererer til. Tydeligst er det naturligvis hos gulX.

Sådanne overensstemmelser var der ikke mange af i session 3 og 5, hvor jeg selv deltog³, og omvendt var der flere eksempler på, at mine gæt var diametralt modsatte af deltagernes beskrivelser. Som illustration præsenteres mine gæt og deltagernes besvarelser fra session 3 i deres helhed herunder. Tabellen er organiseret således, at både mine og deltagernes kommentarer er ordnet kronologisk. De steder hvor jeg mener, at kommentarerne refererer til den samme sekvens, er de placeret i samme tabelrække:

Figur 4: Højdepunktsanalyse fra session 3

Raters vurdering	Deltageres kommentarer <i>til spørgsmålene "hvad var for dig det mest tilfredsstillende øjeblik?", og "hvorfor var dette øjeblik tilfredsstillende?"</i>
Jeg tror ikke, der var nogen der markerede den første tredjedel som værende mest tilfredsstillende, for der bar musikken mest præg af, at vi kæmpede for at holde sammen på pulsen.	RødX: Starten, lige da vi startede lød det meget godt. Det må være timingen som lød så godt GrønX: Nok starten, det startede stærk og vi var alle med på den. Det satte ligesom hjertet i gang, man blev frisk af det
I de sidste 2/3 tror jeg der var mange øjeblikke og elementer som af gruppen oplevedes tilfredsstillende: Den tilbagevendende nedadgående klaverfigur og dynamik-øgning;	
og funk-sekvensen som initieres af blåX's djembeslag ved minuttal 7, og bakkes op af mig på klaveret	
og rytmesekvensen omkring minut 8 hvor der skabes et godt groove.	BlåX: Mathias på klarinet og mig på tromme. Det var fedt. Fordi der var styr på tingene [angivet ca. tid 8. Reelt strækker sekvensen med nævnte instrumentering sig fra 8:20 til 9:40]
	GulX: Kan ikke rigtig komme på et tidspunkt hvor jeg virkelig syntes det lød "tilfredsstillende". Der manglede hele tiden noget.

Det er slående hvor skæv min vurdering er af denne session: Jeg forventede, at ingen ville markere et peak i den første tredjedel af improvisationen, fordi jeg syntes at "vi kæmpede for at holde sammen på pulsen", og alligevel er der to personer som markerer 'starten' som deres peak. Omvendt forventede jeg, at der ville være mange elementer i de sidste totredjedele, som folk oplevede som

³ Jeg deltog også i session 2 og 4, men i disse indhentede jeg ikke data vedrørende højdepunkter.

peaks, men kun én person, blåX, markerer et peak her, og han beskriver dette med reference til mit klarinet spil, hvilket jeg ikke havde forestillet mig. Omvendt havde jeg troet, at nogle af de sekvenser jeg var med til at skabe eller bakke op om ved klaveret, såsom 'den nedadgående figur' eller 'funk-sekvensen', ville opleves som peaks af deltagerne, hvilket ikke var tilfældet.

[Videoeksempel 2]

Jeg kan i tilbageblik se, at mine gæt på, hvornår deltagerne oplevede deres højdepunkter, i høj grad var farvet af, hvornår jeg selv havde mine bedste øjeblikke i improvisationen, og dette viste sig at være forskelligt fra deres oplevelse. Jeg kom med andre ord fejlagtigt til at overføre min egen oplevelse til dem. Denne fejltolkning understreges desuden af, at jeg overordnet syntes, at denne session var den *bedste* af de 5 improvisationer i gruppe X, hvorimod deltagerne rent faktisk viste sig at have det *laveste* tilfredshedsgennemsnit i denne session, hvilket fremgår af figur 26 i kapitel 4.4.2.

Det er nok relevant at nævne, at nogle af deltagerne havde haft en mindre verbal konfrontation få minutter før improvisationen, under de øvelser jeg lavede med gruppen. Dette anslag til konflikt kan have påvirket stemningen i gruppen under improvisationen. Man kan se dette som en påmindelse om, at den musikalske interaktion ikke fuldt ud kan forstås adskilt fra sin kontekst, som bl.a. er det sociale rum den foregår i.

Analysen af session 5 tegner nogenlunde det samme billede som analysen af session 3, og den præsenteres i en slutnote som dokumentationⁱⁱ.

En sidste ting som dog skal fremhæves her er, at jeg i både session 3 og 5 oplevede at få andre perspektiver på improvisationerne ved at gense dem på video, end jeg gjorde som deltager. Som deltager var jeg ikke i stand til at observere eller percipere alle mine 4 medspillere på en gang, og ved gensyn af videoklipet opdagede jeg tit begivenheder i sammenspillet, som jeg ikke tidligere havde bemærket.

3.2.2.2 Opsamling

Det er i dette forsøgsdesign kun sjældent muligt for mig at vurdere, hvornår hver deltager har sine 'mest tilfredsstillende øjeblikke' i musikken. Dette er særlig udtalt i session 3 og 5, hvor der er flere eksempler på markante fejlvurderinger.

Flere steder skyldes disse fejlvurderinger, at jeg antager, at de øjeblikke jeg selv oplever som mest tilfredsstillende, også opleves som sådan af mine medspillere, hvilket viser sig ikke at være tilfældet.

Dette kan muligvis også forklare, hvorfor jeg tilsyneladende er bedre til at vurdere improvisation 1, hvor jeg ikke selv deltager.

Herunder vil jeg præsentere resultaterne fra eksperimentets anden runde:

3.2.2.3 Eksperimentets anden runde

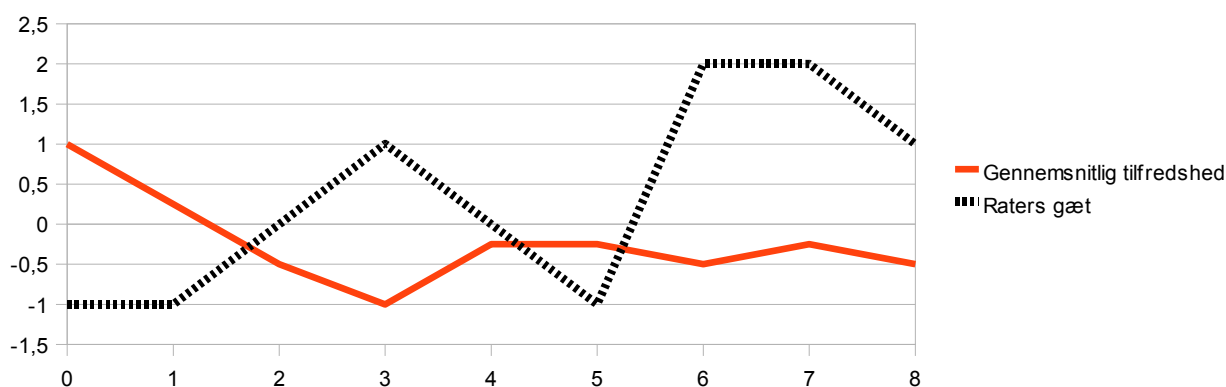
Som det fremgik af den tidligere analyse, så er det langt fra en selvfølge, at deltagerne oplever tilfredsheds-mæssige toppe og dale på de samme tidspunkter i en improvisation. Denne vigtige viden havde jeg dog ikke gjort mig klart, da jeg påbegyndte eksperimentets anden runde. Jeg vidste fra første rundes højdepunktsanalyser, at deltagerne nogle gange toppede samtidigt, og nogle gange hver for sig. Imidlertid var min forståelse af disse mønstre stadig meget uspecifik, og jeg forestillede mig, at deltagernes tilfredshed i store træk ville følges ad, også selvom de oplevede den højeste 'top' på forskellige tidspunkter.

Jeg troede derfor, at det ville være tilstrækkeligt at gætte på, hvad deltagernes 'gennemsnitstfredshed' var minut for minut, idet jeg forventede, at hver deltager i store træk ville følge dette gennemsnit. Dette medførte nogle drastiske fejl-gæt i den første session, session L1, så i de efterfølgende sessioner gik jeg i stedet over til, omhyggeligt at vurdere tilfredsheden for hver person enkeltvis, hvilket til tider gav nogle ret præcise gæt.

Session L1

At mine gæt i denne session ikke korrelerede med deltagernes besvarelser, kan ses af grafen nedenfor, hvor den sorte linje illustrerer mine gæt, og den røde linje illustrerer den faktiske gennemsnitstfredshed:

Figur 5: Gæt på gennemsnitstfredshed i session L1

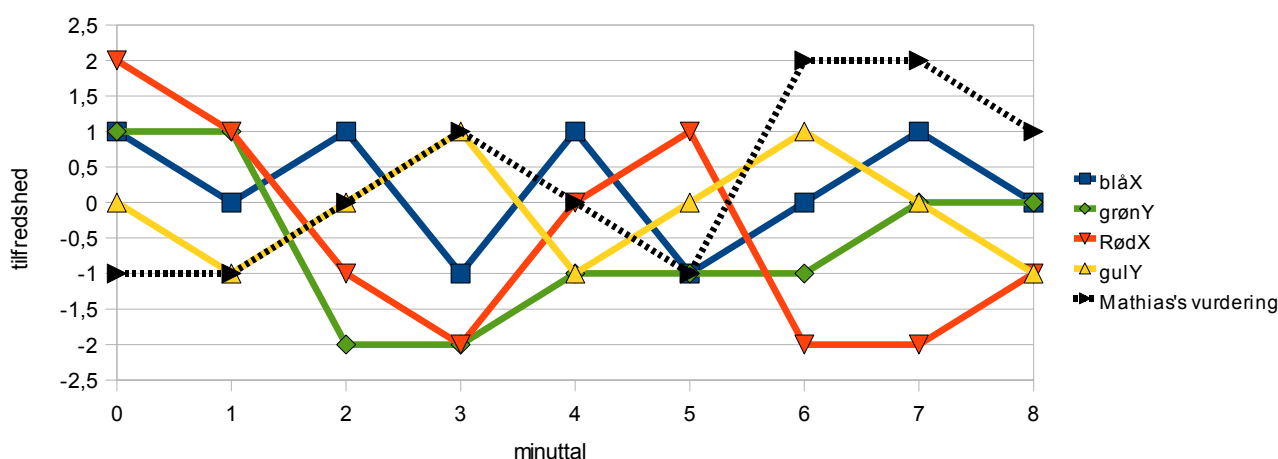
Mest markant er min fejlvurdering op til minuttal 3, som var det laveste punkt for deltagerne, og det næsthøjeste i min vurdering. Desuden er tiden omkring minuttal 6 og 7 interessant, idet jeg også her langt overvurderer deltagernes tilfredshed. Med udgangspunkt i deltagernes sproglige kommentarer til disse minuttal, var jeg i stand til at foretage en kvalitativ analyseⁱⁱⁱ, som kastede lys over, hvordan jeg kunne forledes til at foretage så forkerte gæt i disse minuttal. Konklusionerne af denne analyse er, at mine fejl-gæt skyldes, at jeg:

- 1) undervurderer deltagernes utilfredshed med at musikken et tidspunkt gik i stå,

- 2) fejlagtigt tror, at en af deltagerne i minuttal 3 nyder at blive hørt og få mere indflydelse,
- 3) fejlagtigt tror, at en andens tilbageholdende spil skyldes, at han bevidst ønsker at give plads til andre, når det faktisk er et udtryk for, at han føler sig i vildrede,
- 4) fejlagtigt tror, at fordi to deltagere er engageret i interessant sammenspil, så synes de øvrige to deltagere også godt om denne sekvens.

Men den største fejlkilde var måske, at jeg overhovedet valgte at basere mine gæt på en diffus 'gennemsnitstilfredshed', i stedet for at vurdere tilfredsheden for hver enkelt person. Grafen nedenfor viser det komplekse mønster der fremkommer, når man anskuer hver persons tilfredshedsprofil for sig, og man kan se, at et 'gennemsnit' dårligt indfanger kompleksiteten af denne sessions data:

Figur 6: Tilfredsheden for hver enkelt deltager i session L1

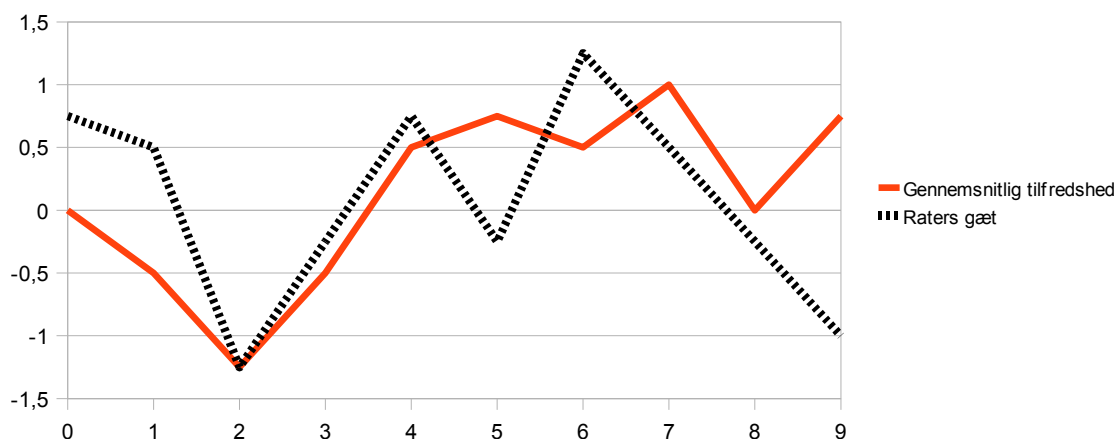
En sidste ting jeg vil bemærke til denne session er, at mit gæt i ret høj grad korrelerer med grønY's besvarelse, som man kan se af grafen. Dette kan naturligvis være en tilfældighed, men selv tror jeg, det hænger sammen med en form for identifikation med den 'mindst indflydelsesrige' (hvilket vedkommende nemlig var) person i improvisation. Det er med andre ord muligt, at jeg ud af et værdisæt om at 'der skal være plads til alle' ubevidst kommer til at identificere mig med den mest tilbageholdende deltager, når jeg skal vurdere, hvornår improvisationen er vellykket. Dette kan være et fingerpeg om en såkaldt 'blind plet' i min måde at fortolke gruppeimprovisationer.

Session L2

I modsætning til den forrige session, valgte jeg i session L2 at vurdere tilfredsheden individuelt for hver deltager, og det ser ud til, at dette giver væsentligt mere præcise data. Udover at disse data tillader mig at skelne mellem hver person, kan de naturligvis også bruges til at vurdere gruppens tilfredshed

som helhed, idet jeg blot udregner gennemsnittet for mine gæt, og sammenligner med gennemsnittet for deltageres svar. Gør jeg det får jeg den følgende graf:

Figur 7: Gennemsnitstilfredsheden i session L2

Det er slående hvor relativt mere præcis denne graf er end den tilsvarende graf fra forrige session, og der er mange sekvenser i denne session hvor mine gæt ser ud til at være i overensstemmelse med deltageres udsagn: Faldet fra minuttal 0 til 2, stigningen i minuttal 2 til 4, det relativt høje niveau fra 4 til 7, og faldet ned mod minuttal 8. Går man tættere på graferne, ser man selvfølgelig også nogle forskelle: De mindre udsving i minuttal 5 til 7 går i forskellige retninger, og så undervurderede jeg deltageres tilfredshed med slutningen, minuttal 9.

I min analyse af denne improvisation benyttede jeg de forbedrede data, idet jeg sammenlignede mine individuelle gæt for hver person, med deres egne besvarelser, og detaljerne kan ses i slutnoten^{iv}. I analysen fokuserede jeg på minuttal 2-5 og fandt, at deltagerne og jeg er enige om, at der finder en vis opløsning sted omkring minuttal to, men at noget nyt så bygger sig op over de næste minutter, og at det føles som om gruppen samles.

Min fejlbedømmelse omkring minuttal 5 ser ud til at skyldes, at jeg, pga. det, der ellers foregår i gruppen, ikke opdager, at to af deltagerne har etableret et originalt og spændende sammenspil. Dette ser jeg først i minuttal 6, hvor dette sammenspil bliver tydeligere i lydbilledet, og min scoring af deres højdepunkt bliver derfor 'forsinket' med et minut, hvilket træder tydeligst frem i de grafer, der er placeret i slutnoten.

En sidste ting, jeg ønsker at kommentere ved denne session, er fundet af et overraskende klart sammenfald mellem mine gæt på blåX's tilfredshed, og vedkommendes egne besvarelser, hvilket opsummeres af følgende tabel:

Figur 8: Et eksempel på stort sammenfald mellem gæst og facit.

tid	Raters gæst	BlåX facit	
0		0	0
1	Han bliver lidt generet af pulsændringerne	-1	Vidste ikke hvad jeg skulle -1
2	føler at musikken sejler	-2	Har svært ved at følge [anden deltager A] -2
3		-1	-1
4	tamburin fedt	1	Godt at [anden deltager B] greb tamburinen 1
5		0	0
6	kan godt lide musikken, men har svært ved at finde en måde selv at passe ind, hvilket generer ham	0	Det var for svært at falde ordentligt ind -1
7	har fundet en plads	1	0
8	føler sig lidt utight	0	Jeg kunne ikke holde rytmen -1
9		-1	Generelt god afslutning 2

[Videoeksempel 3]

En gennemlæsning af tabellen vil nok efterlade de fleste med det indtryk, at der er meget stor overensstemmelse mellem mine gæst og blåX's egen besvarelse. Den høje overensstemmelse kan selvfølgelig til dels forklares som et udslag af, at jeg specifikt har udvalgt denne besvarelse på baggrund af et større datasæt, og i et sådant datasæt vil tilfældighederne have en tendens til at medføre, at nogle gæst er 'heldigere' end andre. Imidlertid mener jeg ikke, at tilfældigheder alene kan redegøre for det store sammenfald i tabellen ovenfor. Selv tilskriver jeg det store sammenfald, at jeg gennem undersøgelsen har lært blåX's musikalske præferencer bedre at kende. Blandt andet har jeg eksempler fra tidligere på, at han synes det er utilfredsstillende, når han ikke kan finde en rolle i musikken (som i minuttal 6) og ikke er rytmisk præcis (som i minuttal 8).

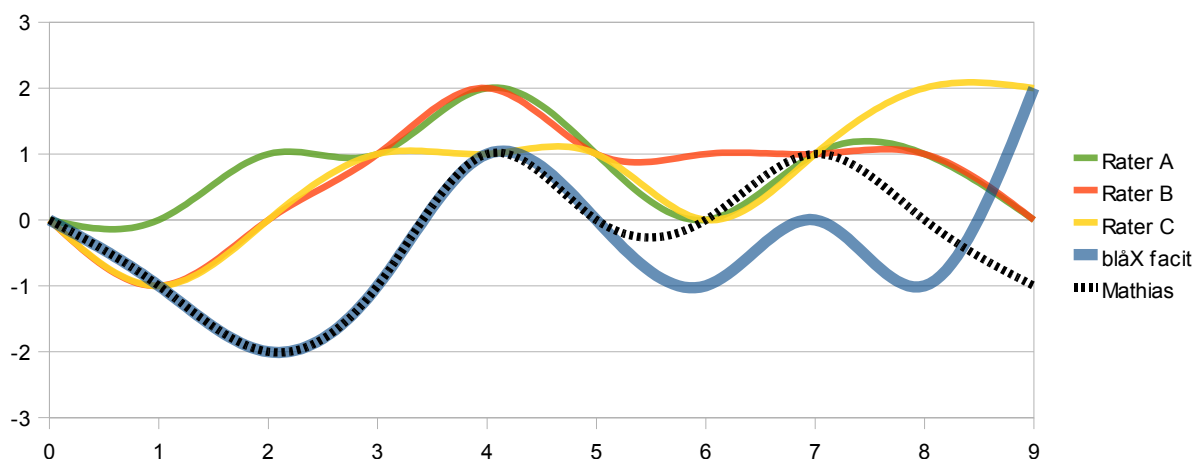
Dette kunne tyde på, at en afgørende faktor for, om man kan vurdere deltageres tilfredshed under en improvisation er, om man kender deres musikalske præferencer, og har kunnet opbygge et forhold til personen over tid. Denne hypotese testede jeg med mine eksterne ratere:

3.2.2.4 Analyse ved hjælp af gæsteratere

Som et led i min undersøgelse inviterede jeg tre af mine medstuderende, Anna Breivik, Gitte Daasbjerg og Ulla Ladegaard, til at deltage i analysearbejdet. En af deres opgaver var at se videooptagelsen af session L2, og minut for minut

vurdere, hvor tilfreds de mente blåX var med improvisation. Dvs. helt analogt til den analyse jeg selv havde foretaget, og som er præsenteret i figur 8 ovenfor. Resultatet af deres uafhængige vurderinger kan ses af grafen herunder:

Figur 9: Raternes vurdering af blåX's tilfredshed, session L2

Af grafen kan man se, at raternes gæt langt hen ad vejen bevæger sig i de samme konturer, som blåX's egen besvarelse. F.eks. rammer raterne rigtigt når de vurderer ham til at have en stigning op mod minuttal 4 og en dal ved minuttal 6, som igen efterfølges af en stigning.

Den skæveste vurdering finder man på den anden side ved minuttal 2, hvor *alle* de eksterne rate tolker, at der finder en stigning sted, hvorimod der i realiteten sker et dyk. Det er interessant at undersøge, hvad der i den grad vildleder raterne her, og et svar på dette kan man finde i deres skriftlige forklaringer af deres scoringer. Alle raterne har ved dette minuttal både skrevet tekst i boksene 'det trak op' og 'det trak ned'⁴, og i boksen 'det trak ned' bruger raterne bl.a. ordene "opbrud", "distraktion" og "pulsforvirring" i deres beskrivelser af musikken. I boksen 'det trak op' lægger raterne vægt på, at blåX tager initiativ til at skifte instrument, og at han på det nye instrument måske oplever større sammenspil eller dialog med de andre deltagere.

Hvis man ikke i forvejen har kendskab til blåX, kan det være svært, eller måske umuligt, at vurdere, hvilke af disse observationer ('forvirring' eller 'nye muligheder') man skal lægge vægt på i vurderingen af hans tilfredshed. På grund af den unikke mulighed jeg havde haft for at stifte bekendtskab med blåX's musikalske præferencer gennem 6 tidligere sessioner, vidste jeg imidlertid, at forvirring i musikken, særligt mht. puls, ofte opleves som frustrerende for ham. Denne indsigt, snarere end mine observationer i sig selv, gjorde mig i stand til at gætte rigtigt på hans tilfredshed i denne sekvens.

⁴ Disse bokse var stillet til rådighed ud for hvert minuttal i raternes svarark, for at de hurtigt kunne notere, hvad de mente påvirkede blåX's tilfredshed positivt og negativt.

Opsummering af analysen af session H1 og H2

Analysen af session H1 og H2 fortsætter i samme spor som analysen af session L2, idet jeg holder fast ved at vurdere hver persons tilfredshed individuelt. Disse analyser understøtter billedet af, at det er muligt som rater at fornemme nogle overordnede tendenser med hensyn til, hvordan deltagernes tilfredshed varierer. Samtidig hænder det ofte, at der forekommer fejltagelser. Nogle af de mest markante fejltagelser i session H1 og H2 skyldes:

- At jeg overser at en deltager oplever en intens sekvens som værende stressende.
- At jeg ikke bemærker, at en af musikerne ikke synes om det instrument han spiller på.
- At jeg troede, at en af musikerne ville have foretrukket nogle længere solo-breaks i en bestemt sekvens, hvorimod han selv viste sig at være tilfreds med, at disse breaks var korte.

Analysen i sin helhed kan ses i en slutnote^v.

Inden dette kapitel afrundes, vil jeg inddrage gæsteraterne til at kaste lys over spørgsmålet: Er det muligt at udpege, hvilken musiker der er utilfreds under improvisationen, i en gruppe hvor alle de øvrige er overordentlig tilfredse.

3.2.2.5 Supplerende analyse ved hjælp af eksterne ratere

For at gøre bedst muligt brug af mine gæsteratere, stillede jeg dem nogle opgaver der havde til hensigt at afsøge ekstremerne for, hvad det er muligt og umuligt at vurdere som ekstern observatør. Jeg har allerede præsenteret den ene opgave de fik, nemlig at vurdere blåX's tilfredshed gennem session L2. Denne opgave var valgt på baggrund af, at jeg selv havde haft lettest ved netop den vurdering, og som det fremgik lykkedes det også gæsteraterne at vurdere denne session med en vis præcision, på trods af at de ikke havde noget forhåndskendskab til musikeren.

Den komplementære opgave jeg ønskede at give gæsteraterne omhandlede, hvorvidt de kunne aflæse en situation, som jeg selv fandt det overordentligt vanskeligt at vurdere.

Konkret valgte jeg en sekvens fra session H1, for denne session var kendetegnet ved, at tre af musikerne var særdeles tilfredse med, hvordan improvisationen overordnet forløb, og vurderede den til +2 på femtrinsskalaen, (gående fra -2 til +2). GulX, som var den fjerde person, havde derimod en dårlig oplevelse af at deltage, og markerede sessionen som -2, og tilkendegav desuden sin utilfredshed med en skriftlig kommentar på spørgeskemaet.

Dette er et eksempel på en markant uhomogenitet i gruppen, og det interessante er, om dette er muligt at registrere udefra. For at sætte tingene på spidsen

udvalgte jeg minuttal 7-8 i improvisationen, idet der her en den mest markante differens mellem musikerne, idet gulX i denne sekvens markerede sin tilfredshed til -1, imens alle de tre øvrige musikere markerede deres tilfredshed til +2. Man kunne tænke at en sådan forskel skulle være mulig at aflæse, men i praksis fandt jeg det, som nævnt, meget svært, og ønskede derfor at teste, om dette også var tilfældet for de eksterne ratere.

Metoden jeg benyttede var først at afspille hele sessionen for deltagerne og bede dem svare på, hvordan de vurderede hver persons tilfredshed. Derefter afspillede jeg minuttal 7 og 8 igen, og bad dem vurdere, hvem der satte mest og mindst pris på at deltage i netop denne sekvens. Endeligt gav jeg dem den oplysning, at én af personerne var markant mindre tilfreds med improvisationen og sekvensen end de 3 andre, og bad dem foretage et sidste gæt på, hvem dette kunne være.

Resultatet der fremkom var, at ingen af de tre gæsteratere havde fornemmet, at der var nogen af deltagerne der var utilfredse med improvisationen eller sekvensen. Da de fik oplysningen om, at én var utilfreds, var der én af raterne som gættede på den rigtige deltager, hvorimod de to andre ratere gættede forkert.

Denne lille test underbygger det overraskende fund jeg selv har gjort flere gange under eksperimentet, nemlig at jeg kan være blind for selv ret markante fænomener hos deltagerne.

Som validitetstjek af denne test kan den nysgerrige læser evt. foretage den på sig selv ved at se videoklippen, gætte på hvem af de fire musikere der er mindst tilfreds, og konsultere facit i slutnoten^{vi}.

[Videoeksempel 4]

3.2.2.6 Delkonklusion

Med udgangspunkt i de høstede erfaringer fra eksperimentets første og anden runde kan jeg blandt andet konkludere, at det er altafgørende at man vurderer deltagerens tilfredshed individuelt, i stedet for at antage, at deres tilfredsheds-mæssige toppe og dale følger hinanden. Når man foretager sådanne individuelle analyser, er det til tider muligt meget præcist at vurdere en persons tilfredshed med improvisationen, som det bl.a. blev illustreret med både mine og gæsteraternes vurderinger af blåx's tilfredshed i session L2.

Lige så vigtigt er det imidlertid at gøre sig klart, at det til tider kan være overordentlig vanskeligt, hvis ikke umuligt, at vurdere en persons tilfredshed/utilfredshed, som det blev illustreret med udgangspunkt i gulX i session H1. Implikationerne af dette fund for musikterapeutisk praksis må være, at man skal være forsigtig med at drage forhastede konklusioner om, hvordan deltagerne opfatter en improvisation. F.eks. er omstændigheder som, at improvisationen er livlig og alle deltager aktivt, ikke nødvendigvis ensbetydende med, at alle sætter pris på at deltage, hvilket jeg selv og gæsteraterne ellers nemt forledtes til at tro.

Til trods for denne usikkerhed forbundet med at vurdere deltageres tilfredshed, tegner der sig i eksperimentets anden runde et billede af, at det ofte er muligt at

danne sig en vis forståelse af dette gennem omhyggelig observation. Der er forskellige faktorer som ser ud til at kunne hæmme eller befordre dette:

Terapeutens egen deltagelse i improvisation kan have den effekt, at vedkommende fejlagtigt projicerer sin egen oplevelse over på deltagerne. Adgang til videooptagelser af improvisationen kan derimod hjælpe til at nuancere terapeutens vurdering af, hvad der reelt foregik. Endelig er det en stor hjælp for terapeuten, hvis han i forvejen kender deltagerne og deres musikalske præferencer.

Hermed forlades analysen af 'tilfredshed', omend nogle af de samme data vil blive inddraget i en ny sammenhæng i rapportens anden del. Det følgende afsnit beskæftiger sig med fordelingen af indflydelse blandt forsøgsdeltagerne.

3.2.3 Indflydelse

Det der gør parameteren 'indflydelse' svær at måle på er, at der ikke er nogen autoritet med hensyn til at afgøre, hvor stor indflydelse hver person havde. Heri adskiller denne parameter sig fra de foregående, idet man med en vis ret kan sige, at personen selv er en autoritet når det gælder at vurdere sin egen tilfredshed og sine egne peak-øjeblikke.

Måden jeg har valgt at måle indflydelse på her er gennem en form for sociometrisk analyse, idet jeg beder alle deltagerne om at rangordne gruppen i forhold til 'mest' og 'mindst' indflydelse. Derpå udregner jeg et gennemsnit, som jeg så sammenligner med min egen vurdering af indflydelsen i gruppen. Gruppens vurdering kan ikke nødvendigvis siges at være tættere på Sandheden (i filosofisk eller ontologisk forstand) end min egen, men idet gruppens vurdering er sammensat af fire forskellige personers besvarelser, kan den ofte afsløre nogle gennemgående tendenser, som en udenforstående måske, og måske ikke, er i stand til at opfange. Det er dette jeg i det følgende vil undersøge, med udgangspunkt i data fra eksperimentets første runde.

Session 1

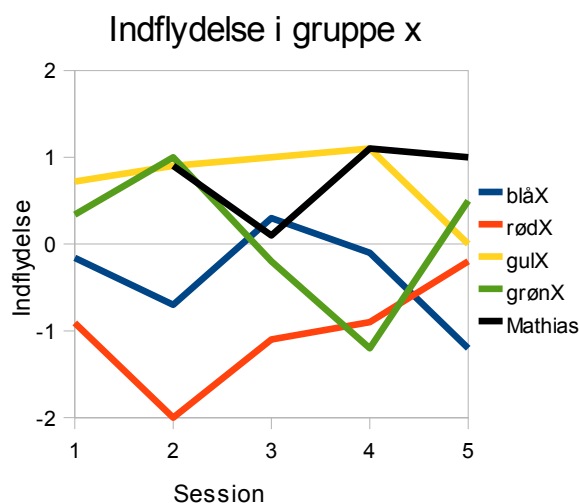
Min vurdering

I denne session har jeg vurderet gulX til at have højest indflydelse, hvilket jeg blandt andet baserede på den måde han ledte gruppen igennem flere markante hævnninger og sænkninger i gruppens dynamik midt i improvisationen. Samtidig har jeg vurderet rødX til at have lavest indflydelse, hvilket jeg baserer på, at jeg ikke på noget tidspunkt ser ham tage et initiativ, som andre bakker op omkring.

Min vurdering sammenholdt med gruppens

Min vurdering for første session harmonerer med gruppens gennemsnitsvurdering, hvilket fremgår af grafen til højre, og af tabellen herunder. I tabellen kan man desuden se de tal, der ligger til grund for beregningen af gennemsnittet (markeret med grønt), og et 4-tal betyder her, at en person har vurderet vedkommende til at have højest indflydelse, og et 1-tal lavest. Tabellen kan vise, at man må være forsigtig når man fortolker disse data, for det er ikke et særlig homogent datasæt. F.eks. er

Figur 15

rødX *gennemsnitligt* lavest i indflydelse (1,8) men en enkelt person har vurderet ham til at have *næsthøjest* indflydelse (3).

Omvendt ser der ud til at være consensus om at gulX havde stor indflydelse, for ud over mig selv har to andre vurderet ham til at have mest indflydelse, en har vurderet ham på en 'delt førsteplads' (3,5) og kun en enkelt (interessant nok ham selv) har vurderet ham til at have *mindst* indflydelse (1):

Figur 16: Fordelingen af indflydelse i session x1

					gennemsnit
blåX	1	2	3,5	3	2,4
rødX	3	1	2	1	1,8
gulX	4	3,5	1	4	3,1
grønX	2	3,5	3,5	2	2,8

I min videre vurdering af deltagernes indflydelse har jeg gættet på, at rødX var *tilfreds* med den lave indflydelse, hvilket jeg blandt andet baserede på, at han deltog aktivt og kreativt i at støtte op om andres initiativer.

Dog noterede jeg i arket, at jeg forestillede mig at grønX gerne ville have haft mere indflydelse, hvilket jeg primært baserede på en uspecifik fornemmelse, samt på en enkelt observation af, at hans initiativ til at forsøge at sænke pulsen ikke blev efterfulgt af de andre i gruppen.

I tabellen herunder kan ses, hvad deltagerne rent faktisk svarede på disse spørgsmål:

Figur 17: Deltagernes tilfredshed med deres grad af indflydelse

	blåX	rødX	gulX	grønX
Jeg havde stor indflydelse	Enig	Delvist enig	hverken eller	Delvist enig
Ville have ønsket mere indflydelse	Delvist uenig	Delvist uenig	uenig	uenig

Med hensyn til rødX bekræfter tabellen ovenfor den fornemmelse jeg havde af, at han var tilfreds med den lave grad af indflydelse, og han supplerede sit svar med at skrive:

RødX: Jeg syntes [indflydelsen] var fint delt op. Men blåX måtte gerne have haft mere.

Mht. grønX tog jeg dog fejl, idet han ikke udtrykte ønske om mere indflydelse (tabellen ovenfor) og han uddyber:

GrønX: Jeg syntes jeg havde tilpas med indflydelse, og holdt lidt tilbage for at gøre plads til de andre.

Det er muligt, at det er denne "holden sig tilbage" jeg på en eller anden måde fornemmede og tolkede som et ønske om mere indflydelse, og dette er måske endnu et fingerpeg mod den konklusion som andre af mine data også antyder, nemlig at det er nemmere at registrere en bestemt adfærd (såsom 'at holde

sig tilbage') end det er at tolke intentionen eller følelsen bag en sådan adfærd. Og det er nødvendigt at kende intentionen, eller personens musikalske præferencer, for virkelig at kunne skabe mening ud af personens adfærd.

Session 3

Min vurdering

I denne session havde jeg vurderet mig selv til at have højest indflydelse, og rødX til at have lavest. Jeg havde desuden vurderet, at der ikke var nogen der ville have ønsket at have mere indflydelse end de faktisk havde, og at deltagerne generelt var tilfredse med fordelingen af indflydelse, på nær at de gerne så at rødX blev givet mere.

Min vurdering sammenholdt med gruppens

Der er overensstemmelse mellem min og gruppens vurdering, hvad angår rødXs lave indflydelse. Når det gælder spørgsmålet om hvem der havde *mest* indflydelse er det imidlertid ikke mig, men gulX, hvis det står til gruppens vurdering. Tankevækkende er det igen, at alle gav gulX scoren '4' (mest) på nær ham selv, som vurderede sig til '0' (mindst). Det siger noget om den subjektive karakter af disse data, samt om at det indtryk man giver udadtil, ikke nødvendigvis stemmer overens med den indre oplevelse.

Figur 18: Fordelingen af indflydelse i session x3

					gennemsnit
blåX	2	3	4	0	2,3
rødX	0	0	1,5	2	0,9
gulX	4	4	0	4	3,0
grønX	1	2	3	1	1,8
Mathias	3	1	1,5	3	2,1

Min mest markante fejlvurdering i denne session er nok den, at jeg troede at hver person overordnet var tilfreds med deres grad af indflydelse. Dette stemmer nemlig ikke hvad angår rødX og gulX, idet de erklærer sig delvist eller helt enige i, at de gerne ville have haft mere indflydelse:

Figur 19: Deltagernes tilfredshed med deres grad af indflydelse

	blåX	rødX	gulX	grønX
Jeg havde stor indflydelse	Enig	Delvis uenig	Uenig	Enig
Ville have ønsket mere indflydelse	Uenig	Delvis enig	Enig	Uenig

gulX uddyber:

Alle ville jo gerne sætte deres præg på musikken, det var bare ikke alle der fik lov

I spørgsmålet om, hvorvidt der var nogle, der burde have haft mere indflydelse, bliver der nævnt en række navne: rødX (3 gange), Mathias (2 gange), grønX (1 gang) gulX (1 gang).

Der var desuden to personer som svarede bekræftende på spørgsmålet om, hvorvidt der var nogle i gruppen, der burde have haft *mindre* indflydelse.

Generelt havde jeg altså begrænset succes med at vurdere indflydelsesparametrene i denne session. Min mest korrekte vurdering var, at rødX havde lavest indflydelse, og at gruppen gerne så at han havde mere. Mine mest markante fejlvurderinger var at tro, at gulX og rødX var tilfredse med deres grad af indflydelse.

Session 5

Analysen af session 5 er foretaget på samme vis som ovenfor. Analysen er tilgængelig som slutnote^{vii}, og her præsenteres blot konklusionerne:

- Jeg vurderede, at jeg selv havde mest indflydelse på denne improvisation, hvilket var i overensstemmelse med gruppens vurdering.
- Jeg vurderede korrekt at alle deltagerne var tilfredse med deres grad af indflydelse.
- Jeg vurderede de øvrige deltagere til at være meget ensartede i deres grad af indflydelse, og kunne ikke nævne nogen person, der havde markant mindre indflydelse end resten af gruppen. Dette støttes til dels af dataene, idet ingen af deltagerne markerer sig selv til være den af de fem deltagere, der havde mindst eller næstmindst indflydelse: Alle mener at de selv havde middel eller over middel indflydelse. Ser man på den anden side mere overordnet statistisk på deltageres gennemsnitsscorer, er der dog ikke belæg for at sige, at indflydelsen var fordelt mere jævnt i denne session end i session x3 og x1. Dataene peger med andre ord i begge retninger.

Analyse ved hjælp af eksterne ratere

Inden denne analyse af 'indflydelses-parameteren' afsluttes, ønsker jeg at perspektivere den gennem inddragelsen af en anden gruppe af eksterne ratere. I forbindelse med en gruppevejledning på universitetet fik jeg nemlig min vejleder, Hanne Mette Ridder, og fire medstuderende til at se de første 6 minutter af session Y1, hvorefter de uafhængigt af hinanden skulle svare på en række spørgsmål, herunder hvordan de vurderede fordelingen af indflydelse.

[videoeksempel 5]

Klippet de så var for mig karakteristisk ved, at der i denne sekvens var en relativt tydelig fordeling af indflydelsen, idet jeg mente, at to af deltagerne havde markant mere indflydelse end de to andre. Det interessante var at se, hvor stor enighed der var i rater-gruppen, når det gælder sådanne relativt markante fænomener. I skemaet herunder kan man se, hvordan deltagerne og gæsteraterne vurderede indflydelsen:

Figur 22: Fordelingen af indflydelse i session y1, vurderet af seks ratere.

	Deltagernes vurdering	Mathias's vurdering	Rater 1	Rater 2	Rater 3	Rater 4	Rater 5
Størst indflydelse	blåY	blåY rødY	rødY	blåY	rødY	blåY	blåY
	rødY		blåY	rødY	blåY	rødY	rødY
	gulY		grønY	grønY	grønY	grønY	gulY
Mindst indflydelse	grønY	gulY grønY	gulY	gulY	gulY	gulY	grønY

Omend der er individuelle forskelle på raterne, så er der 100% enighed om, at både rødY og blåY har mere indflydelse end grønY og gulY. Dette stærke fund står i kontrast til de mere usikre gæt jeg foretog, når jeg vurderer indflydelsen i gruppe X. Dette kan måske tilskrives, at gruppe X generelt var mere homogen mht. fordelingen af indflydelse end gruppe Y var, og derfor er det sværere at differentiere mellem musikerne. I afsnit 4.4.3 vil jeg komme tilbage til forskellene på den måde, indflydelsen var fordelt i gruppe X og Y.

Et interessant fund der viste sig i analysen af gæsteraternes besvarelser var, at de alle mente, at de mest indflydelsesrige deltagere også var de mest tilfredse, og omvendt for de mindst indflydelsesrige.^{viii} Sammenhængen mellem indflydelse og tilfredshed vil blive undersøgt nærmere i afsnit 4.5, og her skal det blot nævnes, at sammenhængen ikke er så entydig, og selvom gulY ganske rigtigt var mindre tilfreds end de andre, så var dette ikke tilfældet for grønY.

3.2.3.1 Delkonklusion

Dette kapitel har undersøgt, i hvor høj grad det er muligt for observatører at vurdere, hvordan deltagerne i en gruppeimprovisation oplever, at indflydelsen er fordelt.

Det viste sig, at en gruppe på 6 ratere med stor overensstemmelse kunne vurdere, hvordan indflydelsen var fordelt i en improvisation foretaget af gruppe Y. Lidt sværere var det for mig at vurdere fordelingen af indflydelse i gruppe X, men i to ud af tre sessioner var der overensstemmelse mellem gruppens og min opfattelse af, hvem der havde mest og mindst indflydelse.

Der er tale om relativt subjektive data, og som mine datasæt viser, kan der være stor variation mellem forskellige deltagere vedrørende, hvem de mener har mest og mindst indflydelse. Et interessant fund er, at de mest markante afvigelser forefindes når man sammenligner hvad en person *selv* mener, og hvad *andre* mener om vedkommendes grad af indflydelse.

I lyset af denne usikkerhed i datasættet, er det alligevel interessant at bemærke, at jeg i fire ud af seks tilfælde var enig med gruppen i, hvem der havde mest og mindst indflydelse. Dette tal er væsentligt højere end det antal, man ville ramme, hvis man gættede i blinde, hvilket er nede omkring en enkelt rigtig ud af seks (eller mere præcist $1,3^5$).

Med andre ord peger fundene på, at 'indflydelse' er et reelt intersubjektivt fænomen, som med en vis konsistens kan vurderes både af deltagerne selv og af en observatør.

Det viser sig imidlertid at være sværere for mig at vurdere deltagernes *tilfredshed* med deres grad af indflydelse, hvilket kommer til udtryk i session 3, hvor jeg ikke registrerer den utilfredshed, der er til stede hos flere af deltagerne.

Dette, såvel som min fejlbedømmelse af grønXs tilbageholdenhed i session 1 (jeg troede, han ønskede mere plads, men han fortæller selv, at han bevidst og velvilligt holdt sig tilbage for at give andre plads) tyder på, at det er nemmere at vurdere deltagernes adfærd ('udøver indflydelse' eller 'holder sig tilbage') end det er at vurdere deres følelser, intentioner og præferencer ('ønsker mere plads' eller 'ønsker at give plads til andre').

Hermed afsluttes diskussionen af indflydelsesparameteren, og den næste analyse beskæftiger sig med, om det er muligt at se, hvilke musikere der oplever at have bedst sammenspil med hinanden.

5 Chancen for at gætte rigtigt i henholdsvis 1. 3. og 5. session: $2/4 + 2/5 + 2/5 = 1,3$

3.2.4 Alliancer⁶

Spørgsmålet om, hvilke personer i gruppen der i særlig grad oplever at have godt sammenspil med hinanden, er interessant, idet en forståelse af dette kan give terapeuten/facilitøren vigtige oplysninger, som blandt andet kan komme i spil, hvis terapeuten ønsker at arbejde specifikt med at udbygge forskellige sammenspils-konstellationer.

Denne parameter blev i spørgeskemaet undersøgt ved, at deltagerne skulle nævne et eller flere navne på de personer, de syntes de havde haft det bedste sammenspil med under improvisationen.

Session 1

Som det fremgår af x'erne i skemaet herunder, havde jeg vurderet at blåX og gulX erklærede at have bedst sammenspil med rødX, at rødX havde med gulX, og at grønX og gulX gensidigt markerede at have bedst sammenspil med hinanden⁷:

Figur 23: Hvem oplevede at have bedst sammenspil med hvem?

	blåX	rødX	gulX	grønX
blåX				
rødX	x		x	
gulX		x		x
grønX			x	

Grøn farve markerer deltagernes egne udmeldinger, og x markerer raterens gæt.

Navnene øverst i skemaet indikerer, hvem der satte pris på en given alliance (altså subjektet), og navnene til venstre i skemaet indikerer, hvem der er objekt for en andens oplevelse af alliance.

Som det fremgår af skemaet var det kun det sidste gæt, der viste sig at matche deres egne udmeldinger, og det holdt altså stik at gulX og grønX gensidigt oplevede godt sammenspil. Jeg tolker, at dette blandt andet kan føres tilbage til en tidligere omtalt sekvens, hvor gulX stod ved tønderne og hæver og sænker dynamikken, imens grønX ved djemben opmærksomt følger disse dynamiske skift,- en sekvens de begge betegner som "det mest tilfredsstillende øjeblik" som vi så i afsnit 3.2.2.

Ser man mere statistisk på min evne til at vurdere, hvem der havde bedst sammenspil, så kan man opsummere, at jeg med fem gæt i alt ramte rigtigt to af gangene. Dette er en smule bedre, end man ville forvente, hvis jeg placerede fem gæt i blinde^{ix}.

Det er også karakteristisk for dette datasæt, at grønX og blåX gensidigt markerede hinanden som bedste sammenspilspartner, og man kunne forestille sig at en sådan gensidig markering skulle være nem at registrere udefra. At jeg alligevel ikke opfangede dette kan enten sige noget om mine begrænsninger i den

⁶ Ordet 'alliance' skal i denne sammenhæng ses som en forkortelse for, at en deltager oplever at have godt sammenspil med en anden deltager. Der er med andre ord tale om en anden betydning, end den man finder i psykoterapeutisk sprogbrug, når man taler om terapeut-klient alliancen.

⁷ Af tabellen kan man se at RødX ikke har angivet nogen person som "denne havde jeg bedst sammenspil med", og han ledsagede dette med forklaringen: "Det afhæng meget af hvilket instrument personen brugte".

forbindelse, eller det kan betyde, at de ting jeg prøver at registrere, er af en så flygtig karakter, at de er vanskelige at observere, selv under gunstige forhold, såsom adgang til videoklip.

Session 3

Som det fremgår af x'erne i tabellen nedenfor, havde jeg om denne session vurderet, at blåX havde bedst sammenspil med grønX og mig selv, at rødX havde bedst sammenspil med grønX, gulX med mig, grønX med rødX. Selv oplevede jeg at have godt sammenspil i form af dialog og gensidig respons med blåX og gulX:

Figur 24: Hvem oplevede at have bedst sammenspil med hvem?

	blåX	rødX	gulX	grønX	Mathias
blåX					x
rødX				x	
gulX					x
grønX	x	x			
Mathias	x		x		

Som bekendt viser de grønne skraveringer hvem personen selv angav at have bedst sammenspil med, og som man kan se nævnte gulX ikke nogen, hvilket han supplerede med forklaringen:

GulX: "Kan ikke komme på nogen da jeg synes de spillede uden mig"

Statistik

Hvis man vil bedømme min evne til at vurdere hvem der havde bedst sammenspil, må man først og fremmest se bort fra kolonnen yderst til højre, da den jo viser, hvem jeg selv oplevede bedst sammenspil med. Når man ser bort fra den, kan man se, at jeg med fem gæt (de fem krydser) ramte 'rigtigt' tre gange. Havde jeg gættet i blinde, ville jeg kun have ramt rigtigt ca. 1,8 gange. Det lille datasæt og hele undersøgelsens karakter er af en sådan art, at det ikke vil give mening at lave signifikans tests på dette. Betragtet som 'bløde' data kan det dog give et fingerpeg om, at mine gæt på "bedste sammenspilspartner" i denne session har et vist hold i virkeligheden.

Session 5

Kort efter session 5 noterede jeg mig følgende to ting i mit scorings-ark:

- *Jeg synes det er meget mindre entydigt i denne gruppe hvem der havde bedst sammenspil med hinanden. Der sker mere på kryds og tværs af alle musikerne, end der gør i gruppe y.*
- *BlåX deltager meget konstruktivt i sammenspillet, men er ikke i så direkte kontakt med nogen af de andre, så jeg tror ikke der er nogen af dem der har nævnt ham som den de havde bedst sammenspil med. -Hvilket dog ikke betyder, at de havde dårligt sammenspil med ham.*

På trods af at jeg syntes det var svært at vurdere særlige alliancer i denne session, forsøgte jeg mig alligevel med et bud, som kan ses herunder:

Figur 25: Hvem oplevede at have bedst sammenspil med hvem?

	blåX	rødX	gulX	grønX	Mathias
blåX					
rødX			x	x	
gulX					
grønX	x	x	x		
Mathias	x				

Som det ses har rødX ikke nævnt nogle medspillere, og han giver forklaringen:

rødX: Jeg savnede lidt at have et godt sammenspil.

Selv undlod jeg også at svare, idet jeg oplevede skiftevis at være i kontakt og ude af kontakt med *gruppen som helhed*, og altså ikke som sådan kunne differentiere mellem mine medspillere.

Tabellen viser, at min antagelse om, at ingen markerede en alliance med blåX, var rigtig. Derudover afspejler tabellen, at jeg havde svært ved at vurdere, hvem der havde bedst sammenspil, og ud af seks gæt var kun to rigtige, hvilket ikke er bedre end hvis jeg havde gættet blindt (6 blinde gæt skulle i snit give 2,2 rigtige).

3.2.4.1 Diskussion og delkonklusion

Ud fra de data jeg har til rådighed, ser det ud til, at det i begrænset grad er muligt at vurdere, hvilke deltagere der har et godt sammenspil indbyrdes. Dette baserer jeg på, at jeg i tredje session, og i mindre grad i første session, havde flere 'rigtige' gæt end man ville forvente af en, som gættede i blinde.

Det er dog stadig iøjnefaldende at bemærke, hvor svært det trods alt er at gætte deltageres 'foretrukne sammenspilspartner', og blandt andet springer det i øjnene, at jeg i første session *ikke* registrerede den gode kontakt mellem grønX og blåX, på trods af at de begge, uafhængigt af hinanden, markerede den anden som den, de havde bedst sammenspil med.

Det relativt lave sammenfald mellem mine gæt og deltageres svar kan måske tilskrives, at data er meget komplekse og flertydige. -Improvisationerne er 10 minutter lange, og i en dynamisk gruppe som denne kan sammenspils-konstellationerne nå at skifte mange gange i løbet af den tid. Så det kan f.eks. være, at jeg som observatør registrerer, at person A og B har en god kontakt i starten af improvisationen, og at jeg så baserer mit gæt på det, hvorimod person A tydeligere husker en god kontakt med person C sidst i improvisationen, og baserer sit svar på dette.

Der kan med andre ord muligvis være metodiske problemer med denne undersøgelse, men på den anden side afspejler disse problemer den komplekse virkelighed, musikterapeuter ofte befinder sig i. Konklusionen må være, at i sådanne komplekse situationer er det meget vanskeligt, men ikke helt umuligt, at levere et kvalificeret gæt på, hvilke musikere der oplevede at have godt indbyrdes sammenspil.

3.2.5 Konklusion på undersøgelsens del 1

Denne første del af undersøgelsen har beskæftiget sig med 'musikalsk empati', forstået som en persons evne til at vurdere, hvordan andre musikere oplever de processer, der finder sted i en musikalsk improvisation.

Det er blevet testet, hvorvidt det er muligt for en eller flere observatører at vurdere parametrene:

- Tilfredshed: Deltagernes tilfredsheds-mæssige 'toppe' og 'dale' i improvisationen.
- Indflydelse: Deltagernes grad af indflydelse, og deres tilfredshed med dette.
- Alliancer: Hvem deltagerne hver især oplevede at have godt sammenspil med.

De mest nøjagtige vurderinger faldt inden for kategorien 'indflydelse'. Det var med en vis regelmæssighed muligt at vurdere, hvem gruppedeltagerne mente, havde størst og mindst indflydelse i en improvisation. Gruppe Y var nemmere at vurdere end gruppe X, og i en undersøgelse med 6 ratere viste der sig at være 100% enighed blandet raterne om, hvilke to musikere der havde mest indflydelse i gruppe Y. Det viste sig på den anden side at være sværere at vurdere, hvor tilfreds hver deltager var med sin grad af indflydelse.

De næstmest nøjagtige vurderinger faldt indenfor kategorien 'tilfredshed'. Som eksperimentet skred frem, og jeg lærte deltageres musikalske og sociale præferencer bedre at kende, blev jeg bedre til at vurdere deres tilfredshed. I eksperimentets anden runde forekom der eksempler på meget præcise vurderinger, både analyseret ud fra de kvantitative og kvalitative data. Imidlertid var der også eksempler på drastiske fejltolkninger i begge runder af eksperimentet, hvilket tyder på, at man må være forsigtig i sine tolkninger af denne parameter.

De mindst nøjagtige vurderinger forekom i kategorien 'alliancer', og sammenlagt var mine gæt på dette område kun lidt mere nøjagtige, end de statistisk ville have været, hvis jeg havde gættet i blinde.

Overordnet har jeg fundet, at mine vurderinger bliver mindre nøjagtige når jeg selv deltager i improvisationen, og at de bliver mere nøjagtige af at gense videooptagelserne, og af at have et mere indgående kendskab til deltagerne.

Endelig har eksperimentet illustreret, at man på ingen måde kan tage for givet, at deltageres tilfredsheds-mæssige 'toppe' og 'dale' følges ad, og som regel er der store individuelle forskelle på, hvilke dele af improvisationen hver deltager sætter pris på.

4. Undersøgelsens del 2, facilitering

Denne del af rapporten vil søge at identificere og udforske centrale emner knyttet til det at facilitere musikalske gruppeimprovisationer. Der vil i den proces blive trukket på andre musikterapeuters erfaringer, på teorier om samarbejde, og på fund fra det musikalske eksperiment jeg har gennemført. Der vil blive arbejdet med spørgsmål som: 'Hvad er erfarne musikterapeuters primære anbefalinger ifm. ledelse af gruppeimprovisationer?', 'kan man påvise resultater af, at en gruppe musikere faciliteres i deres sammenspil?', og 'er det sjovest at have mere magt i gruppen?'

4.1 Erfaringer fra musikterapi-litteraturen

'Kreativ musikterapi' eller 'Nordorff-Robbins metoden' er som tidligere nævnt en retning indenfor musikterapien, som baserer sig på den anskuelse, at 'sammenspillet er terapien'. En repræsentant for dette arbejde er den engelske musikterapeut Gary Ansdell, og idet improvisation er den altoverskyggende essens af hans arbejde, både med individer og grupper, vil det være interessant i nærværende opgave at præsentere nogle af hans erfaringer:

4.1.1 Fælder og muligheder ved gruppeimprovisationer

Ansdell beskriver, hvordan han ugentligt i 4 år arbejdede improvisatorisk med en åben gruppe bestående af omkring 7-8 voksne med problematikker varierende fra psykologiske og medicinske, og til problemer med ensomhed og isolation (Ansdell, 1995).

Den primære kontaktflade i gruppen blev etableret gennem det improviserede musikalske sammenspil, og fokus var mere på 'mødet' og samhørigheden i musikken, end på hver persons musikalske selvdtryk. Ansdell forklarer:

"I gave a simple instruction to the whole group every time a new person joined – that listening was as, if not more important than playing, and that you did not need to play all the time. I also said that we were building the music together – that it was less a chance for 'self-expression' in the way we tend to think of this, but to imagine that the music was almost playing us" (ibid, s148)

Denne nedtoning af 'selvudtryk' er i musikterapeutisk sammenhæng bemærkelsesværdig, da muligheden for selvudtryk og katharsis ofte betragtes som en værdifuld og central del af musikterapi (Bruscia 1987). Accenten hos Ansdell ligger imidlertid mindre på 'selvet', og mere på 'gruppen', og altså på det at skabe noget i fællesskab.

Fælder

Ansdell fortæller, at nogle af problemerne ved at arbejde med en gruppe på denne måde bl.a. kunne være, at gruppen til tider kunne komme til at sidde fast i musikalske rutiner, som tog noget af livet og gejsten ud af den spontane improvisation. Dette kunne f.eks. ske, fordi én person tog en for dominerende rolle, og derved hæmmede de andres initiativer, eller fordi gruppen blev suget ind i et rigtigt 'group-beat', og fastlåstes i en bestemt puls eller musikalsk genre, som deltagerne havde svært ved at bryde fri af igen.

Ansdell oplevede desuden, at hvor musikken i sig selv sjældent var kilde til deciderede konflikter mellem deltagerne, så kunne konflikter opstå i den verbale kontakt, deltagerne havde før og efter improvisationerne. Konsekvensen han valgte at tage heraf var, at når gruppen snakkede om musikken, f.eks. når de fra tid til anden genhørte lydoptagelser af deres improvisationer, så havde de den regel, at man kun talte om selve musikken: Hvad der skete, og aldrig 'hvem der gjorde hvad og hvorfor'.

Muligheder

Gruppen bestod af mennesker med vidt forskellige problematikker, og med store forskelle i alder, uddannelsesgrad og social baggrund. Ansdell mener, at gruppen var så uhomogen, at det ville være svært at finde en berøringsflade gennem verbal kontakt, men at musikken blev det medium, som byggede bro mellem deltagerne. Desuden tjente musikken til at danne et felt, indenfor hvilket deltagerne kunne øve sig i at give og modtage opmærksomhed til hinanden. Ansdell citerer en deltagers spørgeskema-kommentar: "I gradually learned to widen my field of attention to engage all the members of the group at one time or another." (Ansdell 1995, s. 153).

Overordnet kan man sige, at denne form for terapi, med dens fokus på fællesskab og samarbejde/samskabelse, adresserer nogle andre behov end man ville gøre ved f.eks. at arbejde med katarsis, assertion, selvudtryk eller eksplorative metoder. Prioriteringen af fællesskabet giver måske mening i lyset af, at mange af gruppedeltagerne *havde* modtaget individuel terapi tidligere, og blev henvist til denne gruppe som et tilbud til at erstatte den afsluttede terapi. Det sociale, frem for det individuelle, fokus kan også forstås i lyset af, at en gennemgående problematik for mange af deltagerne var ensomhed og mangel på sociale og støttende netværk.

Opsummering

Ansdell søger altså at skabe en kultur i gruppen, hvor lytning vægtes højere end det at spille, og hvor fokus er på den kreative samskabelse. En barriere for dette kan være, hvis gruppen sidder fast i rigide former for sammenspil. For bedre at forstå både hvad der menes med rigiditet og med samskabelse, kan det være relevant at se på et konkret eksempel, taget fra en anden musikterapeut, Mercedes Pavlicevic's, praksis som facilitator af gruppeimprovisationer:

4.1.2 Rigiditet og samskabelse

I bogen 'Groups in music' søger musikterapeuten Mercedes Pavlicevic (2003) at udlede nogle essenser om, hvad det vil sige at facilitere sammenspil i musikterapi- og andre - grupper. I sine overvejelser tager Pavlicevic udgangspunkt i konkrete eksempler fra sin musikterapeutiske praksis, og jeg ønsker at præsentere et af disse sammenspileksemples herunder, idet det kan tjene til at eksemplificere hvad rigiditet og samskabelse vil sige.

Eksemplet er fra en workshop om "Musik som kommunikation" for mennesker der arbejder indenfor sundhedssektoren, og fem af disse deltager et tidspunkt i en improvisation som bliver alt andet end vellykket:

"We stand in a circle, our instruments in the middle, and, at my suggestion, our eyes are closed. We are 'waiting' for sounds to emerge from us. There is a strong silence, which increases in intensity and has a slightly hard, pregnant quality. James bursts into rapid beating on the congas, and instantly, the rest of the group (bar myself) 'jump in'. [...]

The group continues playing in rapid, accentuated sforzando mode, whilst I give the occasional tap on the bass drum. I begin to feel slightly uncomfortable with the intensity of the sound texture. I become aware of no 'space' or 'breathing' in the music. Alfred and Elena stop playing. [...] I become annoyed with James whose loud driven beating is dominating the group, and realize that I want him to stop. As though reading my mind, Elena erupts on her vibraphone, with loud, fast and tight clusters of sounds – I have a sense of her challenging James' playing. The others have stopped playing, and there is an air of expectancy in the group as a whole, apart from James who seems oblivious to the tension surrounding his playing. Suddenly he stops. Elena continues for a split-second after him and stops. She gives a tight giggle. Others laugh tensely. James looks calm. I am relieved that the 'racket' has stopped. That lasted about four minutes. And a lifetime." (ibid s. 122)

Pavlicevic ser situationen som et eksempel på, hvordan én persons, James', insisterende og ikke-lyttende spillestil kan afbryde hele gruppens musikalske flow. Hun fortæller desuden, at James i den efterfølgende samtale viste sig, ikke overraskende, at være helt uvidende om de spændinger hans spil havde afstedkommet i gruppen.

Udover at casen kan ses som illustration af konsekvenserne af mangel på 'musikalsk empati' (jævnfør rapportens del 1) hos en deltager, så kan den også ses som en lektie til musikterapeuter om, hvor man bl.a. må lægge sit

fokus, når man ønsker at forbedre en gruppes musikalske gruppedynamik:

Pavlicevic beskriver, at for at en gruppe kan fungere *som gruppe*, så må der være en vis "gennemtrængelighed" i alle deltagernes spil. James' spillestil er stabil og for så vidt pålidelig, i den forstand at det er muligt for de andre at spille i hans takt, og dermed skabe et "fælles groove". Pavlicevic markerer dog ordene "fælles groove" med anførselstegn, idet hun ikke mener, at det i ægte forstand er fælles, idet det er ikke er "co-created" (ibid s. 123). Fællesskabet går tabt, fordi én person insisterer på et bestemt udtryk, som ikke er påvirkeligt af de andre, og som tvinger andre ind i visse roller, som de hurtigt mister interessen i.

4.1.3 Perspektiverende overvejelser: Fællesskab og 'cocreation'

Begrebet cocreation kan som kulturfænomen være interessant at dvæle ved et øjeblik. Sociologen og samfundsdebattøren Emilia van Hauen (2009) beskriver 'cocreation' eller 'samskabelse' som en strømning, der er på vej frem i samfundet i dag. Tidsånden er, ifølge Hauen, ved at skifte fra de sidste 30 års intense fokus på det "personlige potentiale", og til et fokus på det "personlige livsformål". En del af dette skift har at gøre med en større orientering mod deltagelsen i meningsfulde fællesskaber. Vel at mærke fællesskaber, som ikke er centreret omkring en stærk lederfigur eller et fundamentalistisk tankesæt, men snarere centreret om selve den skabende eller udviklende proces.

I professionel sammenhæng ses tendensen f.eks. i 'tillidsbaseret ledelse' og teams der arbejder med 'chaordic⁸ organization' (Hock 1999), hvor lederskabet hurtigt kan skifte indenfor gruppen, således at det hele tiden er den mest kompetente person, på et givet område, der leder, snarere end at lederskabet er fikseret omkring én person.

Det at samarbejde i grupper uden formel leder, stiller naturligvis store krav til gruppedeltagernes sociale kompetencer. -Blandt andet evnen til at tage og afgive kontrollen, og evnen til at tage initiativ såvel som at bakke op om andres initiativer. Det er for så vidt lignende kompetencer som trænes ved at improvisere frit sammen, som beskrevet i dette speciale. Hvorvidt musikterapeuter har noget at tilbyde grupper af medarbejdere ifm. udvikling af samarbejde, er et interessant perspektiv, som undersøges af Bøtke og Kristensen (2006).

Det vil føre for vidt at gå ind i denne diskussion her, andet end blot at nævne, at perspektiverne for at udvide musikterapeuters arbejdsområde er interessante, og dette er blandt andet noget af drivkraften bag en nyere bølge inden for musikterapien, nemlig Community Music Therapy (Ansdell & Pavlicevic, 2004).

Det følgende kapitel placerer sig i forlængelse af dette tema, idet det beskæftiger sig med teorier for gruppesamarbejde, og søger at læse disse ind i en musikterapeutisk kontekst.

8 En sammentrækning af de engelske ord 'chaos' og 'order'.

4.2 Teorier om gruppeprocesser

Der findes en rigdom af litteratur om, hvordan grupperes evne til kreativt samarbejde kan styrkes. Af pladshensyn vil jeg begrænse den følgende gennemgang til at skitsere to teorier. Den ene er Otto Scharmers 'Teori U', som blandt andet beskæftiger sig med, hvilken bevidsthedsmæssig indstilling der virker mest befordrende for 'cocreation'. Den anden er teorien FIRO, som giver nogle redskaber til at præcisere, hvad der menes med 'social kompatibilitet' i grupper.

4.2.1 Teori U

'Teori U' er en ledelsesteori af nyere dato (Scharmer, 2009), som på kort tid har vundet betydelig udbredelse og fået stor opmærksomhed indenfor det organisations-psykologiske felt. Teorien kan med en vis ret siges at placere sig indenfor den tidstendens, som sociologen Emilia van Hauen benævner som 'cocreation', som beskrevet ovenfor. Centralt for teori U er begrebet 'presensing', som er en sammentrækning af de engelske ord for 'nuet' og 'at sanse'. Det ligger i begrebet, at for at kunne skabe noget nyt, må man kunne sanse fordomsfrit hvad der sker 'lige nu', uden at være fastlåst af tidligere tankemønstre i sin måde at relatere til andre eller til problemer på.

Teori U beskæftiger sig i mindre grad med 'hvad' vi gør, når vi samarbejder i grupper, og vægter i stedet hvilken type *bevidsthed* eller *opmærksomhed*, vi agerer ud fra. Den gunstige opmærksomhed er kendetegnet ved, at man undlader at lade sig rive med af nogle af de fire distraktioner: Fortid, fremtid, mig og dem:

Fortid og fremtid

For at kunne forholde sig åbent til de unikke udfordringer dette 'nu' bringer, må individet være relativt fri af fordomme og rigide tankemønstre knyttet til, hvordan vedkommende 'plejer' at forholde sig til udfordringer. Teori U kan som sådan siges at knytte an til talemåden: 'Hvis vi gør det vi plejer, bliver resultatet også som det plejer', og Scharmer konstaterer, at i en verden som forandrer sig hurtigere end nogensinde før, er vores erfaringsbaserede viden, omend nyttig, ikke længere tilstrækkelig til at tackle nutidens kompleksitet (ibid). En fastlåsnings i fortiden kan derfor hæmme udviklingen og hæmme samarbejdet. Desuden kan et fokus på fortiden være en distraktion i den forstand, at man bruger energi på nytteløse ærgrelser eller fantasier om, hvad man *skulle* have gjort ved en tidligere lejlighed.

Omvendt kan et overdrevent fokus på et bestemt mål ude i *fremtiden* bringe opmærksomheden væk fra realiteterne her og nu. Og da *nuet* er det Arkimedes-punkt, hvorfra vi har muligheden for at forandre verden, er det også der, menneskers bevidsthed primært må investeres, når de deltager i skabende processer.

'Mig' og 'Dem'

En tredje distraktions-faktor er at tænke på 'dem', og hvad 'de' burde gøre, for at samarbejdet kan lykkes, hvilket igen placerer individets opmærksomhed uden for den sfære, hvor han har reel indflydelse. Modpolen til dette er den fjerde distraktion, der kommer af at fokusere på 'mig', og hvordan samarbejdet f.eks. påvirker mit eget udbytte og min egen position i gruppen. Omend et sådant fokus kan være forståeligt, så risikerer det at komme i vejen for gruppens hensigtsmæssige samarbejde, idet det bliver individuelle interesser frem for fælles interesser, der sætter dagsordenen.

Den indre dommer

I sine beskrivelser af kreative processer opsummerer Scharmer desuden nogle væsentlige fund, som ser ud til at være gældende for stort set alle typer kreativt arbejde, uanset hvilket medie man arbejder med. Et af disse fund er, at det i starten af en kreativ proces er nyttigt at af-identificere sig fra den indre dommer, eller 'the voice of judgement'. Det handler med andre ord om at hengive sig til processen, og udsætte sin evaluering af den.

Hvis man relaterer dette til musikterapeutisk arbejde, kunne et sådant fokus f.eks. komme til udtryk i et typisk spilleoplæg såsom: "spil det første der falder dig ind, og lad tonerne bestemme den videre retning" (Bonde et. al., 2001). Måske er det en lignende attitude Gary Ansdell ønsker at fremme, når han giver klienterne instruktionen "lad musikken spille jer", som det blev beskrevet ovenfor.

4.2.2 FIRO⁹ teorien

FIRO teorien blev udviklet efter anden verdenskrig af amerikaneren Will Schutz, som forskede i, hvordan man kunne fremme kvaliteten af samarbejdet i mandskabsgrupper indenfor den amerikanske flåde. Senere udvidede Schutz sin forskning til at omfatte samarbejdsgrupper inden for et bredt spekter af forskellige kontekster. Ifølge Schutz kan al gruppedynamisk adfærd indpasses indenfor tre overordnede dimensioner. Schutz fandt, at hvis man kender forskellige personers præferencer inden for disse tre dimensioner, kan man med en vis sandsynlighed forudsige, hvor godt disse personer vil arbejde sammen, og hvem der eventuelt vil føle sig 'udenfor' i gruppen. Disse resultater har også været benyttet indenfor psykoterapiforskningen, hvor blandt andet Irvin Yalom har påvist, at FIRO-tests kan kaste lys over, hvor høj grad af samhørighed man kan forvente i en given terapigruppe (Yalom, 1995).

De tre primære dimensioner i FIRO teorien er:

At høre til: Føler jeg mig som en del af gruppen? Ønsker jeg at være en del af gruppen? Ønsker jeg at inkludere alle de andre i gruppen?

Kontrol: Ønsker jeg at styre? Ønsker jeg at andre skal styre? Ønsker jeg en flad magtfordeling, eller en tydelig leder?

⁹ Forkortelse for "Fundamental Interpersonal Relations Orientation"

Åbenhed: Hvilken grad af nærhed ønsker jeg at have med de andre i gruppen? Ønsker jeg at inkludere følelser og varme i kontakten, eller ønsker jeg et mere produktorienteret og nøgternt fokus?

FIRO er en righoldig og kompleks teori, og det er ikke muligt at yde den fuld retfærdighed i denne hurtige gennemgang. En af de centrale ting som må fremhæves er dog, at ingen af de tre dimensioner ovenfor har en 'rigtig' og en 'forkert' pol. Dette er måske lettest at anskueliggøre i kontrol-dimensionen, hvor det f.eks. nogle gange kan være hensigtsmæssigt at have en flad magtstruktur (f.eks. under en brainstorm-session), og andre gange kan være nyttigt at have en tydelig lederrolle i gruppen (f.eks. når et stykke arbejde skal gøres færdigt under tidspres). Der er altså ikke tale om, at noget er absolut rigtigt eller forkert. Problemer i gruppen kan derimod opstå, når der er *inkompatibilitet* blandt deltagerne med hensyn til, hvordan gruppen skal navigere i de tre dimensioner: Nogle ønsker topstyring og andre ønsker consensus; nogle ønsker personlig kontakt og andre ønsker sagligt fokus; nogle ønsker stærke gruppebånd og andre ønsker løs tilknytning. I sådanne tilfælde vil der opstå friktion i samarbejdet, som hæmmer gruppens funktion, indtil de fælles forventninger igen er afpassede.

4.2.3 Perspektiver i forhold til specialets eksperiment

Af de tre FIRO dimensioner er især kontrol-dimensionen interessant i forhold til musikalske improvisationer og dette speciales eksperiment. Både Ansdell og Pavlicevic fremhæver elementer af kontroldimensionen, når de beskriver, hvad der skal til for at sammenspillet fungerer: Pavlicevic taler om, at det er vigtigt at musikken skabes i fællesskab, og at én persons kontrollerende og uigennemtrængelige spillestil kan hæmme hele gruppen. Og Ansdell beskriver, hvordan deltagerne i hans grupper bliver opfordret til at afgive en vis del af deres individuelle kontrol, så de lader '*musikken spille dem*' snarere end at bruge musikken til at 'udtrykke sig selv' i traditionel forstand.

Man kan tænke sig, at der naturligvis er mange forskellige måder at lede gruppeimprovisationer på, og at terapeuter kan have mange måder at forholde sig til kontrol-dimensionen, som kan have hver deres styrker og svagheder. Så selvom der næppe findes rigtige og forkerte måder at arbejde med kontrol på, så virker det som en vigtig dimension at være *bevidst* om som musikterapeut, da de valg man træffer, vil have konsekvenser for kulturen i gruppen.

Af samme grund lægger specialets eksperiment vægt på denne dimension, og søger blandt andet at finde svar på, om der er en sammenhæng mellem, hvor meget kontrol/indflydelse en person har, og hvor tilfreds samme person er med improvisationen. Dette er interessant at vide som musikterapeut, for hvis der er en stærk sammenhæng mellem de to ting, må dette anspore terapeuten til at sikre, at alle har en vis indflydelse på musikken.

4.3 Eksperimentets metode

Den overordnede struktur for eksperimentet er beskrevet i afsnit 3.1. Denne anden del af rapporten trækker på nogle af de samme data som første del, men bearbejder dataene med nogle andre spørgsmål, som blev præsenteret under problemformuleringen, og gentages her:

1. Kan der påvises resultater af, at en gruppe over fire sessioner modtager facilitering mht. deres sammenspil, sammenlignet med en gruppe som er henvist til at improvisere på egen hånd?
2. Er der en sammenhæng mellem, hvor meget indflydelse en person har på en given improvisation, og hvor tilfreds personen er med samme improvisation?

I det følgende vil jeg lægge ud med at præsentere, hvilket design jeg benyttede i undersøgelsen af disse spørgsmål. Dernæst vil jeg beskrive, hvordan jeg arbejdede faciliterende med gruppe X. Efterfølgende analyseres de data der fremkom, og der vil blive givet svar på de to underspørgsmål.

4.3.1 Design

Som beskrevet tidligere deltog der 8 personer i eksperimentet, og disse blev delt ud i to grupper, kaldet gruppe X og Y, hvoraf den ene skulle fungere som kontrolgruppe. Hver gruppe udførte fem improvisationer over et forløb på ca. en måned. Den første improvisation for begge grupper foregik under samme vilkår, nemlig at de skulle improvisere i mindst 8 minutter uden min indblanding. Denne første session skulle tjene som en form for 'baseline' eller sammenligningsgrundlag. I de følgende fire sessioner arbejdede jeg faciliterende med gruppe X, og deltog aktivt i deres improvisationer, ud fra en målsætning om at bidrage konstruktivt til sammenspillet i gruppen.

For at øge sammenligneligheden mellem grupperne søgte jeg at matche dem så godt som muligt, mht. musikalsk erfaring og social kompatibilitet, og proceduren for dette er beskrevet i en slutnote.^x

For at sikre, at jeg ikke ubevidst alligevel skulle komme til at placere de 'bedste' elever i interventionsgruppen, f.eks. ud fra et ønske om at påvise at mine interventioner faktisk havde en effekt, trak jeg lod om hvilken gruppe der skulle være hhv. kontrol- og interventionsgruppe, under vidne af en af mine kolleger på efterskolen. Således fandt jeg frem til, at gruppe Y skulle være kontrolgruppen.

Eleverne blev ikke informeret om, at der var forskel på gruppe X og Y, og jeg bad dem om ikke at tale om sessionerne, hverken med deres egen eller den anden gruppe, før eksperimentet var helt afsluttet. Ved eksperimentets afslutning spurgte jeg, om de havde haft på fornemmelsen at der var forskel på de to gruppers opgaver, hvilket de svarede afkræftende på.

4.3.2 Facilitering af gruppe X

Som nævnt arbejdede jeg i session 2 til 5 med gruppe X ud fra en overordnet målsætning om at fremme kvaliteten af deres sammenspil. Hensigten var blandt andet at øge alle deltageres oplevelse af at være en del af gruppen, at sikre at fordelingen af indflydelse i gruppen var hensigtsmæssig, og at fremme deltagernes evne til, med deres spil og deres lytning, at indgå konstruktivt i en musikalsk helhed.

Procedure

Jeg indledte hver session med en lidt længere improvisation på ca. 10-25 minutter, som jeg selv deltog i. To gange var improvisationen helt fri, og to gange gav jeg retningslinjerne 'lad os prøve hver især at holde ligeså meget pause som vi spiller' og 'lad os prøve som gruppe at blive enige om mindst to generalpauser under improvisationen'. Disse oplæg var baseret på mine fornemmelser af, hvilke specifikke arbejdsområder der var i denne gruppe på nærværende tidspunkt.

Vi fulgte altid denne indledende improvisation op med en samtale, hvor jeg bad deltagerne kommentere på, hvad de syntes virkede *godt* i denne improvisation. I lyset af den uvante situation det var for deltagerne at improvisere frit sammen, anså jeg det for vigtigt for trygheden i gruppen at fastholde et anerkendende og konstruktivt fokus i samtalerne. Det virkede til, at dette også faldt deltagerne umiddelbart naturligt, og der blev som regel fremhævet mange positive elementer ved improvisationerne.

Efter denne indledende improvisation introducerede jeg typisk en mere specifik musikalsk øvelse. Oplæg kunne f.eks. være:

- "vi skal spille i 5 minutter, og der er kun to af os der må spille ad gangen. Når en tredje begynder skal en af de to straks stoppe"
- "To personer skal spille sammen, og person A skal lægge et simpelt og stabilt rytmisk fundament, som person B kan spille solo over".
- "En person på et svagt instrument (kazoo) skal spille sammen med en person på et kraftigere instrument (guitar eller klaver), og det skal hele tiden være tydeligt at det er personen med det kraftige instrument der følger/akkompagnerer kazooen".

Intentionen med disse øvelser var at træne deltagerne i at give plads til hinanden og støtte op om hinandens udtryk. Jeg havde oprindeligt tænkt, at det også ville være nødvendigt med øvelser, der handlede om at frigøre sig selv fra den indre kvalitets-dommer, som blandt andet teori U taler om. Efter første session vurderede jeg imidlertid, at dette ikke var nødvendigt, idet der generelt var ret høj grad af ekspressivitet og gåpåmod i gruppen.

4.4 Analyse: Gav faciliteringen af gruppe X noget udbytte?

4.4.1 Forforståelse og bias

Det er ikke nogen hemmelighed, at jeg i min egenskab af kommende musikterapeut naturligvis har en tro på og et håb om, at min undervisning af gruppe X og min deltagelse i denne gruppes sammenspil ville kunne bidrage positivt til denne gruppes evne til at fungere konstruktivt sammen. Denne bias må jeg stå ved, og selvfølgelig samtidig være bevidst om, hvordan den kan risikere at gribe manipulerende ind i min databehandling.

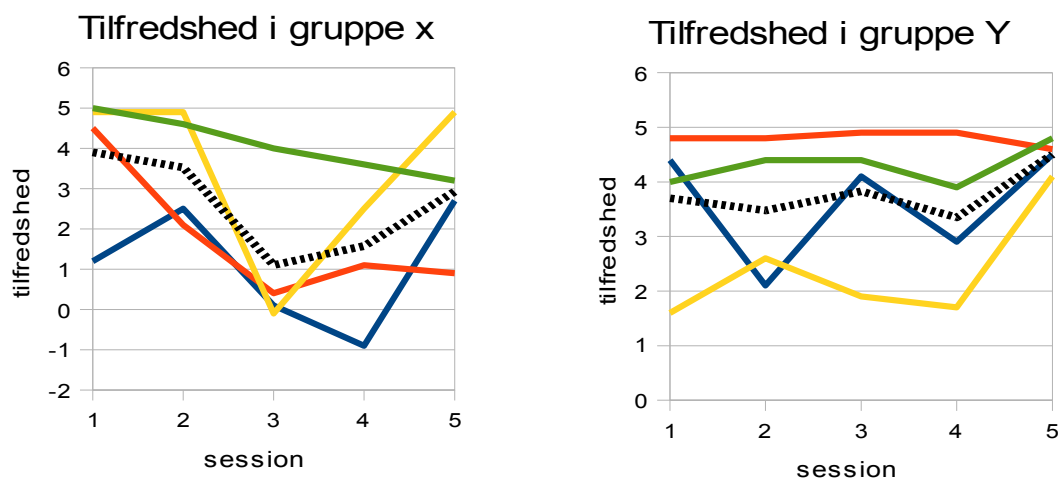
Et formål med undersøgelsen har altså været at se på, hvordan gruppe X afveg fra gruppe Y, og om disse afvigelser med en vis sandsynlighed kunne tilskrives mine interventioner.

Inden jeg igangsatte undersøgelsen havde jeg en række hypoteser om hvordan gruppe X og Y ville udvikle sig i løbet af de fem sessioner. Jeg forventede, at begge grupper ville starte med en høj gennemsnitlig tilfredsheds-score pga. den effekt man kunne kalde 'nyhedens interesse'. Jeg forventede desuden, at tilfredsheden for gruppe Y's vedkommende efter et par sessioner ville dale til et niveau markant under gruppe X pga. frustration og problemer med at samarbejde. Derudover regnede jeg med, at deltagerne i gruppe Y ville vise sig at være mere rigide, når det gjaldt hvem af de andre, de indgik i 'musikalske alliancer' med, ligesom jeg forventede en større rigiditet eller fastlåsthed i gruppe Y mht. hvordan indflydelsen blev fordelt.

4.4.2 Analyse: Tilfredshed

Som man kan se af figur 26 så viste det sig, at der *ikke* var belæg for min hypotese om, at gruppe Y efterhånden ville dale markant i tilfredshed sammenlignet med gruppe X. Som man kan se forholder det sig tværtimod sådan, at gruppe Y slutter på et højere gennemsnit i femte session end de havde i første session, hvorimod gruppe X slutter lavere:

Figur 26: Sammenligning af tilfredsheden i gruppe X og Y. Stiplet linje indikerer gennemsnit.

Selvom de data der ligger til grund for graferne ovenfor er af blandet kvalitet^{xi}, så har forsøget den styrke, at det også indhentede kvalitative data, som kan supplere de kvantitative data som graferne er baseret på. Efter de fem sessioner bad jeg nemlig alle deltagerne svare på, om de syntes, det var sjovest at spille sammen i starten eller i slutningen af forløbet. Her svarede deltagerne i gruppe Y med kommentarer som blåY: "de tre sidste gange var bedst, fordi vi havde vænnet os til hinanden", og grønY: "Jeg synes det var sjovest i slutningen af forløbet, nok mest fordi jeg synes det lyder federe nu end før"¹⁰. Ingen af deltagerne beskrev et generelt fald i tilfredshed igennem forløbet, hvilket altså var stik imod min forventning.

Fejlkilder

Dette fund betyder ikke nødvendigvis, at min teori om at 'tilfredsheden i en gruppe der ikke modtager interventioner vil dale over tid' er forkert. Måske ligger fejltagelsen blot i, at jeg havde undervurderet hvor lang tid det ville tage, før denne effekt viste sig. Man må huske, at gruppe Y kun spillede sammen 5 gange af 10 minutter, og disse urealistisk korte sessioner medvirkede måske til, at gruppen oplevede en vis friskhed og gensidig tolerance hver gang, som måske ville have fortaget sig, hvis de skulle improvisere sammen f.eks. 30 minutter hver gang uden hjælp udefra. Omvendt havde gruppe X væsentligt længere tid sammen, idet vi typisk improviserede, snakkede og lavede musikalske øvelser i 45 minutter inden vi gennemførte den afsluttende 10-minutters improvisation. Denne forsøgsmetode medfører en række fejlkilder, som jeg ikke var tilstrækkeligt bevidst om da jeg designede forsøget, nemlig:

- Hvis teorien er rigtig, nemlig at grupperne vil have en tendens til at dale i tilfredshed når 'nyheds værdien' aftager efter en vis tid, så vil dette have en tendens til indfinde sig tidligere i forløbet i gruppe X end i gruppe Y, hvilket gør sammenligning mellem grupperne vanskelig eller umulig.
- Det, at gruppe X har mødtes og improviseret i 45 minutter inden de

¹⁰ Bemærk at disse udtalelser ikke stemmer særlig tydeligt overens med samme personers grafer, hvilket understreger usikkerheden i dataindsamlingen. Imidlertid stemmer udtalelser og grafer overens på det punkt, at der ikke er nogen overordnet tendens til *fald* i tilfredshed.

gennemfører hver 10-minutters improvisationen, kan have en række uforudsigelige effekter på data, som adskiller gruppen fra Y, f.eks.:

- A) gruppe X kan have nået at 'spille sig varme'
- B) gruppe X kan have nået at blive 'mætte' af sammenspillet
- C) gruppe X kan have nået at få flere interessante og varierede sammenspilsoplevelser, hvilket kan afstedkomme en højere 'kvalitetssans', som gør, at de vurderer 10-minutters improvisationerne mere kritisk og nuanceret end gruppe Y ville have gjort.

En sidste kritik af forsøgsopstillingen er, at man i grunden ikke med fuld berettigelse kan sige, at gruppe Y ikke blev interveneret. Bl.a. udfyldte gruppen jo ved hver session et spørgeskema, som ansporede dem til at reflektere over improvisationen ud fra et primært anerkende fokus, f.eks. med spørgsmål som "hvad var det mest tilfredsstillende tidspunkt i improvisationen?". Desuden kan selve min tilstedeværelse i rummet, samt det faktum at de blev filmet, betragtes som en form for intervention, og undersøgelser indenfor psykologien har vist, at den slags forhold kan have væsentlig indflydelse på forsøgspersoners adfærd (Forsyth, 2005).

Opsamling

Der er med andre ord betydelige metodiske problemer ved denne forsøgsopstilling. På trods af dette, er det interessant at bide mærke i, at både forsøgets kvantitative og kvalitative data viste det stik modsatte af hvad jeg havde forventet, nemlig at gruppe Y steg i tilfredshed gennem forløbet, på trods af at de ikke modtog direkte facilitering udefra. Inden jeg iværksatte forsøget (dvs. inden jeg gennemførte pilotundersøgelsen) ville jeg have troet, at det var umuligt for fire unge mennesker der aldrig har improviseret frit før, at gennemføre en 10-minutters improvisation uden betydelig frustration og forvirring. At dette alligevel fandt sted session efter session i gruppe Y, har fået mig til at revurdere rammerne for, hvad der er muligt indenfor dette felt.

Et andet overraskende fund er, at gruppe X ser ud til at dale en smule i tilfredshed gennem forløbet. Dette kunne have flere årsager: Ophør af 'nyhedens-interesse' effekten; mangelfuld facilitering; øget kvalitets-bevidsthed vedrørende improvisation og derfor større kritisk sans hos deltagerne, eller unøjagtigheder i spørgeskemaets udformning

Uanset hvad årsagen er, så må denne undersøgelse konkludere, at der ikke er påvist nogen gunstig effekt af min facilitering, når det gælder deltagernes tilfredshed.

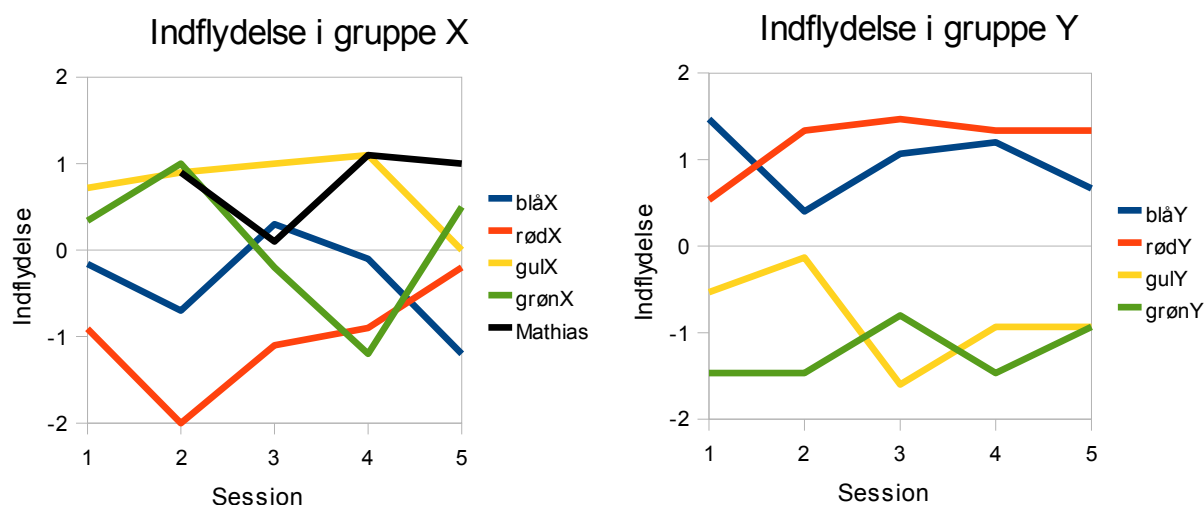
Hermed forlades analysen af parameteren 'tilfredshed', og næste afsnit vil undersøge, om der var forskelle på, hvordan indflydelsen blev fordelt i henholdsvis gruppe X og Y:

4.4.3 Analyse: Indflydelse

Som nævnt havde jeg en hypotese om, at mit faciliterende arbejde med gruppe X kunne få deltagerne til at fordele indflydelsen mere ligeligt mellem sig, end deltagerne i gruppe Y ville kunne.

Denne hypotese kan undersøges ved hjælp af den følgende graf, som afbilder fordelingen af indflydelse i gruppe X og Y over tid:

Figur 27: Sammenligning af hvordan indflydelsen fordeltes i gruppe X og Y

Som man kan se af graferne, så var gruppe Y meget stabil i den forstand, at rødY og blåY gennem hele forløbet havde væsentligt højere indflydelse end gulY og grønY. Omvendt er billedet i gruppe X anderledes varieret, og f.eks. lykkes det en person som grønX at placere sig på alt fra en førsteplads til en femteplads i løbet af de fem sessioner. Det er også interessant at rødX, som lægger ud med entydigt at have lavest indflydelse, gradvist stiger og nærmer sig midten af feltet (midten er sat til '0'). Dette er også en udvikling han selv bemærker og kommenterer som noget positivt i den efterfølgende evaluering. Endelig er der den forskel på de to grupper, at der er længere vej fra bunden til toppen i gruppe Y end der er i gruppe X. I gruppe X ligger scorerne for næsten alle sessioner indenfor feltet -1 til +1, hvorimod scorerne i gruppe Ys sessioner oftest placerer sig fra ca -1,5 til +1,5. Dette er et tegn på, at der i gruppe Y er større overensstemmelse mellem, hvordan deltagerne vurderer hinandens grad af indflydelse, sandsynligvis fordi det er langt mere entydigt, hvem der leder og ikke leder gruppen, sådan som de eksterne rateres analyse også fandt. Derimod er der mindre enighed i gruppe X om, hvordan indflydelsen er fordelt, hvilket sandsynligvis skyldes at deltagerne i denne gruppe tager og afgiver kontrollen på skift.

Disse fund giver umiddelbart god mening, i lyset af de interventioner jeg har rettet mod gruppe X. Flere af de øvelser vi har lavet, har nemlig handlet om at give og tage plads, og f.eks. har vi, som nævnt, arbejdet med et oplæg, der gik ud på, at kun to personer måtte spille ad gangen. Denne øvelse fordrer, at en af

de to musikere må trække sig tilbage, når en tredje begynder at spille, hvilket skærper opmærksomheden omkring det at tillade, at alle personer får plads og indflydelse i gruppen.

Graferne kan således ses som et tegn på, at mine interventioner med gruppe X faktisk har haft en del af den ønskede effekt, nemlig at gøre gruppen mere homogen mht. indflydelse. Overraskende for mig er det imidlertid, at dette ikke viser sig i form af lavere tilfredshed i gruppe Y. F.eks. viser det sig, at grønY er vældig godt tilfreds med den lave indflydelse han havde i gruppe Y, og han foretrækker denne gruppe frem for gruppe L, som han blev placeret i efterfølgende, og hvor han havde langt højere indflydelse. Det komplicerede forhold mellem indflydelse og tilfredshed diskuteres i afsnit 4.5.

Hermed forlades analysen af gruppe X set isoleret, og næste afsnit omhandler hvad der sker, når deltagere fra gruppe X blev sat i gruppe med deltagere fra gruppe Y: Er det i denne nye kontekst muligt at se resultater af min facilitering af gruppe X?

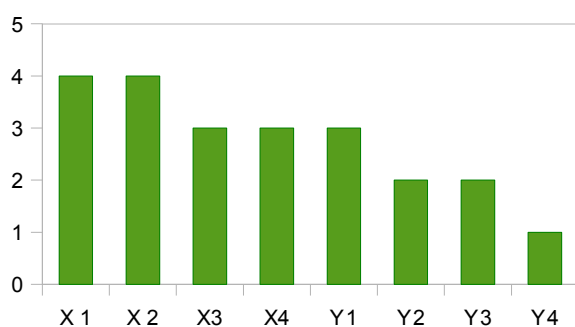
4.4.4 Et uforudset fund: Tidligere X'eres og Y'eres popularitet

Det var fra starten min plan at sammenligne gruppe X og Y mht. grad af tilfredshed og fordelingen af indflydelse. Under eksperimentets slutfase opdagede jeg imidlertid ved et tilfælde en helt tredje tendens, som tyder på en forskel på de to grupper:

I min analyse af spørgeskemaerne fra runde 2 læste jeg en af deltagernes kommentarer, at: "Man kan godt se hvem der har spillet sammen med hvem tidligere", og han angav, at han i den session havde bedst sammenspil med den medspiller, som han også havde været i gruppe med under runde 1. Dette gav mig lyst til at undersøge, om der var forskel på hvor ofte fhv. X'ere og fhv. Y'ere blev udpeget til at være 'den person jeg havde bedst sammenspil med'. Min hypotese var, at hvis den undervisning jeg havde givet gruppe X, (såsom undervisning i at give plads og støtte andres ideer, samt lægge et stabilt rytmisk fundament for hinanden) havde båret frugt, så skulle dette også afspejle sig i hvor ofte X'erne blev udpeget af både X'ere og Y'ere som 'den person jeg havde bedst sammenspil med'.

Denne hypotese undersøgte jeg ved simpelthen at addere antallet af gange hver person i eksperimentets runde 2 blev udpeget som 'bedste sammenspilspartner' af en af de andre, og det anonymiserede resultat kan ses af figur 28, under den lidt forsimplede overskrift 'popularitet':

Figur 28: Populariteten af tidligere deltagere fra gruppe X og Y

Grafen viser en temmelig markant tendens til, at de mest 'populære' sammenspilspartnere (i betydningen der defineres ovenfor) i anden runde er dem, der i første runde deltog i gruppe X. Alle fire X'ere er på niveau med eller over den mest 'populære' af de tidligere Y'ere.

Omend disse 8 personer udgør et meget lille datasæt, så kunne dette fund dog tyde på, at det faktisk gør en reel forskel at undervise personer i konstruktiv gruppeadfærd. -Om ikke for personen selv, så for dennes sammenspilspartnere, som får glæde af vedkommendes samarbejdsevner.

4.4.5 Øvrige forskningsspørgsmål

Der var to andre områder jeg ønskede at inddrage i analysen af, hvorvidt der kunne findes forskelle på gruppe X og Y. Det ene område omhandlede, hvem deltagerne følte de havde haft bedst sammenspil med i løbet af sessionen. Mit ønske var at undersøge om der var større rigiditet i gruppe Y mht. foretrukne sammenspilspartner fra session til session. Datasættet viser ikke nogen tendens i denne retning. Fælles for *både* gruppe X og Y er det imidlertid, at nogle personer oftere end andre udpeges til at have været den bedste sammenspilspartner, hvilket vel sagtens er forventeligt. Først i eksperimentets anden runde, viste spørgsmålet om 'bedste sammenspilspartner' at kaste lyd over nogle forskelle mellem gruppe X og Y, som diskuteret ovenfor.

Det andet spørgsmål jeg ønskede at undersøge var, om der var forskel på gruppe X og Y mht., hvor ofte deltagerne svarede bekræftende på, at "andre forsøgte at spille på en måde så det passede til mit spil". På grund af problemer med dataindsamlingen måtte dette emne imidlertid udgå af analysen^{xii}.

4.4.6 Delkonklusion

Mest overraskende ved denne undersøgelse var, at deltagerne i gruppe Y ikke viste sig at dale i tilfredshed over tid, sammenlignet med gruppe X. Uanset hvilke datakilder jeg benytter til at undersøge spørgsmålet, så får jeg samme svar, nemlig at der i både gruppe X og Y er relativt stor tilfredshed gennem hele forløbet. Og hvis der er en forskel, går denne mod min forventning, nemlig at gruppe Y *steg* i tilfredshed gennem de første fem sessioner, hvorimod gruppe X *faldt* en smule. Jeg har ovenfor diskuteret nogle af de stærke fejlkilder, som er knyttet til disse fund, men det ændrer dog ikke ved, at undersøgelsen har fået mig til at revurdere hvor meget unge, normalt fungerende mennesker faktisk 'kan selv', når det gælder frit improviseret musik. Situationen ville muligvis være en anden, hvis deltagerne ikke i forvejen havde kendt og været trygge ved hinanden, eller hvis de havde været henvist til mig pga. en psykisk lidelse. I sådanne tilfælde er det muligt, at rollen som terapeut/facilitator bliver vigtigere for at skabe tryghed og samling i gruppen, men dette kan jeg kun gisne om.

Jeg har i det ovenstående undersøgt, om der på andre punkter skulle være forskelle på gruppe X og Y, og jeg har fundet, at når det gælder fordelingen af indflydelse så har gruppe Y været meget ensartet fra gang til gang, i den forstand at to af deltagerne helt entydigt har haft højere indflydelse end de andre to. Her har billedet i gruppe X været mere afvekslende, og bl.a. kan man se, at den person som i starten konsekvent havde lavest indflydelse, efterhånden kom til at spille en større rolle i gruppen. Det er muligt, at dette kan tilskrives den undervisning jeg gav gruppe X, som blandt andet indbefattede øvelser i at give plads til alle.

Der blev ikke fundet nogen markant forskel på gruppe X og Y, med hensyn til hvor fast knyttet hver person var til bestemte sammenspilspartner. Imidlertid viste der

sig at være en interessant forskel på de to grupper i kraft af, at deltagerne fra gruppe X viste sig at være mere populære som sammenspilspartnere, da jeg i forsøgets anden runde blandede dem med deltagere fra gruppe Y. Dette kan måske forstås ud fra, at mange af de øvelser jeg lavede med gruppe X kunne siges at have en 'opdragende' eller 'dannende' funktion, og altså fokuserede på, hvordan personen kunne indgå konstruktivt i *gruppen*, snarere end hvordan han bedst kunne udtrykke *sig selv*. Mere nøjagtige undersøgelser med et større deltagerantal vil naturligvis være nødvendige for at validere dette fund.

4.5 Analyse: Indflydelse og tilfredshed – er det sjovest at have 'magt'?

Ovenfor har analysen beskæftiget sig med, hvorvidt mit faciliterende arbejde med gruppe X kunne siges at have haft nogen virkning, når man sammenlignede med deltagerne i gruppe Y.

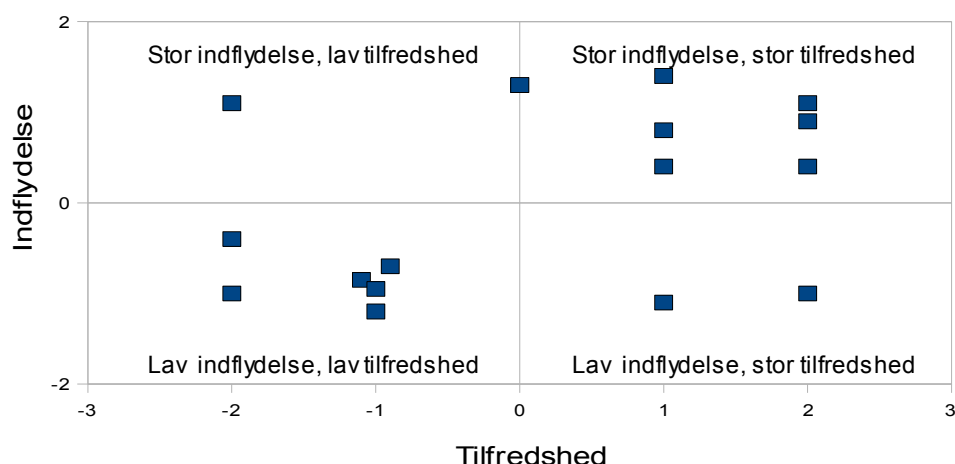
Den følgende analyse vil derimod beskæftige sig med et mere generelt perspektiv, idet vægten ikke længere er på mit specifikke arbejde med gruppe X. Fokus for den følgende analyse er det mere overordnede emne: Er der en sammenhæng mellem, hvor meget indflydelse en deltager har, og hvor tilfreds vedkommende er med en given improvisation? Hvis der er en sådan sammenhæng, kan det være et argument for, at man som musikterapeut bør søge at fremme, at alle deltagerne har adgang til en vis indflydelse i improvisationerne. Imidlertid tegner der sig, som vi skal se, et billede der er en smule mere komplekst end som så:

4.5.1 Sammenhængen

Da dataene fra eksperimentets anden runde var de bedste, når det gjaldt målingen af deltagerne tilfredshed, var det også disse data jeg brugte til at undersøge sammenhængen mellem tilfredshed og indflydelse. Jeg havde med andre ord adgang til data fra fire improvisationer, hvori der indgik fire personer i hver, hvilket giver mig 16 besvarelser om korrelationen mellem indflydelse og tilfredshed.

Den mest overskuelige måde at stille disse data op, er med det følgende diagram:

Figur 29: Sammenhængen mellem indflydelse og tilfredshed

Diagrammet skal læses som et koordinatsystem, hvor X-aksen indikerer deltagerens tilfredshed, og Y-aksen deres grad af indflydelse. De blå markeringer tegner et billede af, at deltagerne har en tendens til at være mere tilfredse med improvisationen, når de også har større indflydelse. Den øvre højre kvadrant rummer således 7 tilfælde hvor en person både var over middel i indflydelse, og samtidig var middel eller over middel i tilfredshed. Ligeledes rummer den nedre venstre kvadrant 6 tilfælde hvor en person var under middel i både indflydelse og tilfredshed.

Der er imidlertid også klare undtagelser fra reglen, og i nedre højre kvadrant kan man se, at der var to tilfælde, hvor en person var over-middel tilfreds og havde lille indflydelse, ligesom øvre venstre kvadrant viser en enkelt forekomst af utilfredshed kombineret med stor indflydelse. Jeg vil i det følgende se nærmere på disse undtagelser.

4.5.2 Undtagelserne (der bekræfter reglen?)

Personerne der placerer sig i nedre højre kvadrant (tilfreds med lav indflydelse) er grønX under session H1 og gulY under session L1. Karakteristisk for både grønX og gulY er det måske, at de i de pågældende sessioner selv vurderede sig som værende mere indflydelsesrige end gruppen som helhed gjorde. Alle i gruppe L mente således at gulY havde mindst indflydelse i pågældende session på nær hende selv, som vurderede sig til at have gennemsnitlig indflydelse. Man kan måske forstå dette i lyset af, at gulY på dette tidspunkt netop havde deltaget i fem improvisationer i gruppe Y, hvor der var to personer som helt entydigt havde mest indflydelse gennem hele forløbet, og pludselig placeres hun så i en gruppe af personer, som alle tidligere havde haft mindst indflydelse. Så hun vil nok naturligt have en tendens til at opleve, at hun her har mere indflydelse. Svaret på den tilsyneladende undtagelse fra reglen om, at indflydelse og tilfredshed følges ad, kan altså være, at der i en vis forstand slet ikke er nogen reel undtagelse i dette tilfælde, fordi gulY ikke selv oplever sig som under middel i indflydelse. Der er altså, populært sagt, tale om en 'undtagelse der bekræfter reglen'.

GrønX, på den anden side, vurderer faktisk sig selv til at have næstmindst indflydelse i session H1 (hvilket er lidt større indflydelse end gruppen som helhed vurderer ham til), men siger samtidig at han er 'over middel' (dvs 2) i tilfredshed. Så her er tilsyneladende en reel undtagelse fra reglen om, at de to ting følges ad. Session H1 blev jo generelt af mange vurderet som en af de mest tilfredsstillende sessioner overhovedet, så måske er dette et eksempel på, at vellykket samarbejde kan løfte deltagerne ud over et snævert fokus på sig selv. Uanset hvad forklaringen måtte være, ser det i hvert fald ud til, at der her er en ægte undtagelse fra reglen om, at indflydelse og tilfredshed følges ad.

En anden undtagelse fra denne regel finder man i den øvre venstre kvadrant, hvor der er et enkelt tilfælde - grønY i session L1 - på, at en deltager på én gang er over middel i indflydelse og under middel i tilfredshed. GrønY oplevede et meget markant skift i indflydelse i overgangen fra gruppe Y, hvor han konsekvent blev vurderet som en af de to personer med lavest indflydelse, og til gruppe L hvor han i begge sessioner entydigt blev vurderet til at være den person der havde *mest*

indflydelse. Jeg ville have forventet, at denne drastiske forøgelse af hans indflydelse også ville medføre en opblomstring i hans tilfredshed med improvisationerne, hvilket jo ville harmonere med den generelle tendens man kan se i figur 29. Det modsatte var imidlertid tilfældet, og i et afsluttende evalueringsskema skriver han til min overraskelse at "jeg syntes at vi spillede bedre sammen i den gamle gruppe".

Udover at jeg således fejlvurderede hans tilfredshed med hans overordnede deltagelse i gruppe L, så er der også eksempler på, at jeg fejlvurderede hans tilfredshed på 'mikro-plan', som når jeg vurderede session L1 minut for minut. I denne session forventede jeg, at han i tredje minuttal ville have et tilfredsheds "peak", fordi han her fik mulighed for at træde tydeligt frem og sætte sit præg på musikken. Selv giver han dog dette minuttal den laveste tilfredshedsscore, og supplerer med kommentaren "rytmisk elendig". Gruppens rytmiske stabilitet betød altså mere for ham på dette tidspunkt, end muligheden for indflydelse gjorde.

4.5.3 Andre undtagelser fra reglen

En anden grund til ikke at sætte pris på muligheden for indflydelse kan naturligvis være et generelt ubehag eller en følelse af præstationsangst ved at være i centrum. Jeg ved ikke om dette var tilfældet, når blåY i session H1 skriver "stress" og giver scoren "middel"/0 ved minuttal 5, som jeg ellers havde forestillet mig, ville være et af hans peaks, idet han her bliver meget hørbar med en markant rytmisk figur, som komplementerer det, der ellers foregår i gruppen. Et tydeligere eksempel på det samme findes måske i session L1, omkring minuttal 7, hvor gulY træder tydeligere frem end hun har gjort hidtil, idet hun begynder at spille kazoo. Hendes kazoo-initiativ kommenteres positivt i både min besvarelse og en af de andre deltageres, og man kunne tro, at hun også selv ville nyde denne mere fremtrædende rolle, når hun nu ellers havde lav indflydelse i gruppen. Selv markerer hun imidlertid dette minuttal som "middel" og uddyber, at hun blev "lidt usikker på det nye instrument".

En anden person, som måske havde et blandet forhold til indflydelse, er blåX, som under sin deltagelse i gruppe X flere gange (og som den eneste) angav, at han syntes han selv burde have *mindre* indflydelse. En enkelt gang noterede han også, at han syntes at han ødelagde det for de andre, idet han var rytmisk utight. Da han senere deltog i gruppe L, var der imidlertid en positiv sammenhæng mellem hans grad af indflydelse og grad af tilfredshed.

En af mine største overraskelser når det gælder mangel på sammenhæng mellem indflydelse og tilfredshed fik jeg allerede med pilotgruppen, som bestod af fire 9-klases efterskoleelever, med hvilke jeg, som nævnt tidligere, havde en enkelt session for at teste spørgeskemaet. Gruppen bestod af to piger og to drenge, hvoraf begge drenge var mere musikalsk rutinerede end pigerne. Den ene af pigerne deltog meget aktivt i improvisationen i starten, med deltog efterhånden mindre, og sad en del af tiden og bare kiggede på. Jeg tolkede det som, at hun havde resigneret, og at hun var utilfreds med ikke at have indflydelse på musikken. Selv svarede hun imidlertid, at hun syntes det havde været en vældig interessant og inspirerende oplevelse, og at hun havde det godt med at drengene

tog mere af pladsen, fordi de var bedre til at spille. Drengene havde jeg på den anden side forventet ville være meget tilfredse med improvisationen, idet de begge var aktive, og fik udfoldet mange musikalske ideer. Min vurdering holdt også stik for den ene af dem, men den anden var derimod frustreret over kvaliteten af sammenspillet, og ville have foretrukket at spille med musikere på et højere teknisk niveau. Disse fund beskriver måske en tendens til, at man med glæde vil afgive indflydelse til medspillere, hvis man til gengæld mener, at disse kan løfte kvaliteten af sammenspillet. Dette kan måske også forklare, hvorfor grønY foretrak sin deltagelse i gruppe Y frem for i gruppe L, selvom han havde klart mest indflydelse i den sidste: Han følte at sammenspillet i gruppe Y 'trak ham op'.

4.5.4 Diskussion og delkonklusion

På trods af at min datamængde er begrænset, så tegner der sig alligevel en markant sammenhæng mellem hvor tilfreds og hvor indflydelsesrig en given person er, hvilket ses som en grafisk korrelation i figur 29.

Som en af mine gæsteratere imidlertid sagde efter gennemsyn af et filmklip: "Jeg kan se, at jeg typisk vurderer dem som mere tilfredse når de deltager mere aktivt, men i virkeligheden aner jeg det jo ikke. Det sker jo også at jeg selv spiller aktivt med og er frustreret samtidig."

Dette forbehold er værd holde sig for øje, og måske er vores tendens til at sætte lighedstegn mellem aktivitet/indflydelse og tilfredshed så stor, at den risikerer at gøre os blinde for de nuancer og undtagelser, der kan gøre sig gældende i en given improvisation.

For at forstå den komplekse sammenhæng mellem indflydelse og tilfredshed kan man inddrage FIRO teorien, som lægger vægt på, at det kan være lige tilfredsstillende at befinde sig i begge ender af kontrol-polerne: Det kan være lige så tilfredsstillende (eller utilfredsstillende) at andre tager styringen, som at man selv gør det, og det kan være lige så hensigtsmæssigt at have stram magtstruktur som løs magtstruktur i en gruppe, alt efter gruppens formål og deltageres præferencer. Som leder af sammenspilsgrupper kan man altså ikke nødvendigvis arbejde ud fra en fast skabelon for, hvordan 'det gode samarbejde' skal forløbe, da dette i høj grad afhænger af de enkelte deltageres præferencer.

Specialets eksperiment har dog fundet en sammenhæng mellem indflydelse og tilfredshed, og har desuden søgt svar på, hvilke undtagelser der er fra denne sammenhæng. Disse undtagelser kan være at:

- Den indflydelsesrige person bliver usikker af at være i centrum.
- Den indflydelsesrige person savner kompetent modspil fra de andre musikere.
- Den indflydelsesrige person er bekymret for at ødelægge det for de andre.
- Personen som af gruppen vurderes til at have lavest indflydelse oplever ikke selv at have lav indflydelse, og er derfor tilfreds.

- Personen med lav indflydelse afgiver velvilligt sin indflydelse ud af en værdsættelse af de andre musikers evner.
- Er form for synergi-effekt gør sig gældende, sådan at alle i gruppen oplever en given improvisation som mere tilfredsstillende end sædvanligt, uanset hvor meget indflydelse vedkommende selv har.

Ovenstående fund er baseret på et relativt begrænset datamateriale bestående af 15 sessioner af 10 minutters varighed, og en mere dybdegående undersøgelse ville være nødvendig for at bekræfte og kvalificere fundenes gyldighed.

4.6 Konklusion på undersøgelsens del 2

Denne del af specialet har fra forskellige vinkler beskæftiget sig med det, at facilitere gruppeimprovisationer. Perspektiver fra litteraturen har været inddraget, ligesom fund fra specialets eksperiment er blevet præsenteret.

Som det fremgår af de tidligere delkonklusioner, blev der i eksperimentet ikke påvist noget udbytte af min facilitering af gruppe X, med hensyn til deltageres tilfredshed/glæde ved at deltage. Deltagerne i både gruppe X og Y var generelt glade for at improvisere, både med og uden min deltagelse. Det blev imidlertid påvist, at deltagerne i gruppe X var bedre til at dele indflydelsen ligeligt mellem sig, og da de senere blev splittet op, og skulle improvisere sammen med deltagerne fra gruppe Y, var de konsekvent mere populære som sammenspils partnere end Y'erne.

Der blev desuden fundet en relativt markant sammenhæng mellem hver deltagers indflydelse og tilfredshed med improvisationen. Større indflydelse kunne se ud til at medføre større tilfredshed, omend årsag-virknings forholdet i princippet også kunne gå den anden vej: Det kunne være, at personer som i forvejen er 'tilfredse' eller 'i overskud', naturligt har lyst til at udøve mere indflydelse på improvisationen, og omvendt for personer i underskud.

Uanset hvordan denne årsag-virknings kæde skal vendes, må man være opmærksom på, at der også er markante, og til tider overraskende, undtagelser fra reglen om, at tilfredshed og indflydelse følges ad. Dette må man advare musikterapeuter til forsigtighed med at drage forhastede konklusioner om klienters tilfredshed, baseret på hvor meget indflydelse de udøver.

Ud over disse eksperimentelle fund, er der i opgavens del 2 blevet gennemgået litteratur omhandlende samarbejde, kreativitet og musikalsk improvisation. Pointer fra denne litteratur vil blive inddraget i det følgende kapitel, som vil søge at samle trådene fra både specialets første og anden del i en opsummering af, hvor det kan være relevant at investere sin opmærksomhed og sin omhu, når man som musikterapeut faciliterer gruppeimprovisationer.

5. Konklusion og perspektivering

Dette speciale har været guidet af problemformuleringen:

I hvor høj grad er det muligt at fornemme, hvordan en musikalsk gruppeimprovisation opleves af deltagerne, og hvad er vigtigt at være opmærksom på i faciliteringen af sådanne gruppeimprovisationer?

Problemformuleringen har været delt op i en række underspørgsmål, som er besvaret i løbet af opgaven, og opsummeres i konklusionerne for undersøgelsens del 1 og del 2.

Nærværende afsnit anlægger et mere overordnet perspektiv på problemformuleringen, og ønsker at sætte opgavens fund i perspektiv til musikterapeutisk praksis.

5.1 Implikationer for musikterapeutisk praksis

Et af de mest markante, og måske overraskende, fund i dette speciale er, hvor svært det til tider kan være at vurdere, hvordan andre musikere opfatter deres deltagelse i en musikalsk improvisation: Det er absolut muligt for en musiker at opleve utilfredshed under improvisationen, uden at dette registreres af en gruppe af årvågne observatører. Konkret kan dette være et argument for, at man som musikterapeut må udvise en vis forsigtighed i sine tolkninger.

Omvendt tyder undersøgelsen på, at et øget kendskab til deltagernes/ klienternes musikalske præferencer kan forbedre terapeutens musikalske empati. Hvis man holder som præmis, at terapeutens musikalske empati er befordrende for vellykket terapi, så kan dette fund være et argument for, at terapeuten skal prioritere at stifte bekendtskab med hver klients musikalske præferencer. I eksperimentet skete dette ved at læse deltagernes spørgeskemaer, men i et virkeligt musikterapeutisk forløb ville denne viden som regel blive indhentet gennem samtale. At forstå de individuelle præferencer er centralt, idet de kan variere meget fra person til person, som eksperimentet har demonstreret.

Udover de forbehold man må tage i forbindelse med, at hver klient er forskellig, så ser der dog også ud til at kunne opstilles nogle mere *generelle* retningslinjer for ledelsen af gruppeimprovisationer. Således taler musikterapeuterne Ansdell og Pavlicevic om vigtigheden af, at der er en vis 'gennemtrængelighed' i musikken, hvilket vil sige, at ingen person tager absolut kontrol, og ingen er urokkelig

overfor de andres spil. Konkret søger Ansdell at fremme disse kvaliteter ved at understrege for klienterne, at det er ligeså vigtigt at lytte, som det er at spille. Herved tilstræbes en kultur, hvor deltagerne frivilligt giver deres opmærksomhed til hinanden, i stedet for at kæmpe om indflydelsen.

Måden hvorpå indflydelse fordeles i gruppen nævnes af både Ansdell og Pavlicevic som værende et centralt anliggende i faciliteringen af gruppeimprovisationer, og dette speciales eksperiment giver støtte til den opfattelse: En lav grad af indflydelse ser ud til at korrelere med lav tilfredshed, ligesom høj indflydelse korrelerer med stor tilfredshed.

Mit faciliterende arbejde med eksperimentets gruppe X handlede primært om at udvikle deltagerens evne til at fordele indflydelsen hensigtsmæssigt. Rollerne som henholdsvis solist og akkompagnatør blev trænet, ligesom der blev arbejdet med øvelser, der handlede om at skabe 'luft' og lydhørhed i musikken, for derved at give plads til de andres udtryk.

Det var ikke muligt at påvise nogen forbedring i tilfredsheden i gruppe X som resultat af dette arbejde, men da deltagerne fra gruppe X efterfølgende skulle improvisere med musikere fra kontrolgruppen, viste det sig, at deltagerne fra gruppe X konsekvent var de mest populære sammenspils partnere.

Med forbehold for flere fejlkilder i metoden, kunne dette tyde på, at der er en gevinst ved at arbejde med fordelingen af indflydelse i en gruppe, idet man herved kan øge gruppedeltagerens evne til at tage vare på deres medspillere. Man kan naturligvis sætte spørgsmålstegn ved, om dette kan siges at være et terapeutisk mål i sig selv, men i alle tilfælde tyder Ansdells og Pavlicevic's erfaringer på, at det er en af *forudsætningerne* for, at andre terapeutiske mål kan nås, og derfor er af central betydning.

Konteksten som eksperimentet indgik i, er ikke repræsentativ for alle typer af musikterapeutisk arbejde, og for eksempel er disse forsøgsdeltagere kendetegnede ved at være trygge ved hinanden på forhånd, og have en vis selvsikkerhed omkring det at spille musik. I klientgrupper præget af større usikkerhed, derimod, ville det sandsynligvis være andre opgaver, der ville tage førsteprioritet. Scharmer beskriver i sin 'teori u', at en af forudsætningerne for kreativitet er, at man kan af-identificere sig fra sin indre dommer, og tillade sig selv at blive opslugt af den kreative proces. I forlængelse af dette beskriver musikterapeuten Gary Ansdell, at han søger at bringe sine klienter i en tilstand af spontanitet, hvor 'musikken spiller dem', snarere end at de forsøger at styre musikken med deres vilje eller ud fra deres normer.

Vigtigheden af forskellige arbejds punkter varierer sandsynligvis markant fra gruppe til gruppe, og måske også i løbet af den samme gruppes levetid. Ifølge FIRO teorien gennemløber grupper ofte forskellige stadier, som svarer til de tre centrale FIRO dimensioner: I en nydannet gruppe er det vigtigst at skabe tryghed, og udvikle tilhørsforhold i gruppen. Dernæst bliver kontrol-dimensionen central, idet der kæmpes om eller arbejdes med, hvordan indflydelsen skal fordeles. Endelig træder åbenheds-dimensionen frem som den centrale, idet kvaliteten af de sociale relationer uddybes eller ændrer karakter.

Hvorvidt en sammenspilgruppe kan siges at følge en lignende progression, og

hvilke krav dette i givet fald stiller til terapeuten om at kunne variere sin facilitering, kunne være et interessant perspektiv for en videreførelse af nærværende undersøgelse.

5.2 Det kortfattede svar på problemformuleringen

Specialet har fundet, at det i nogen grad er muligt at vurdere, hvordan andre oplever en gruppeimprovisation. De mere objektive spørgsmål såsom 'hvordan var indflydelsen fordelt' er nemmere at vurdere, hvorimod mere subjektive spørgsmål som 'hvem oplevede at have bedst sammenspil med hvem' og 'hvor tilfredse var deltagerne' kan være meget vanskelige at vurdere korrekt, og radikale fejlfortolkninger er ikke en sjældenhed. Eksperimentet viser dog tegn på, at det bliver nemmere at foretage korrekte vurderinger, efterhånden som man lærer deltagerens musikalske præferencer at kende.

Desuden er der fundet en sammenhæng mellem indflydelse og tilfredshed, således at deltagerne er mest tilfredse i de sessioner, hvor de også har mest indflydelse. Denne sammenhæng må imidlertid ikke overvurderes, og der ses en tendens til, at raterne i eksperimentet fejlagtigt sætter lighedstegn mellem indflydelse og tilfredshed, og overser, at deltagere til tider er utilfredse på trods af stor indflydelse, eller tilfredse med lav indflydelse. Eksempler på sådanne 'undtagelser fra reglen' har været undersøgt, og det blev fundet, at undtagelserne kan skyldes en række faktorer, blandt andet tilstedeværelsen af 'synergi-effekter' i den forstand, at en vellykket improvisation til tider kan opleves som tilfredsstillende af alle, uanset indflydelsesgrad.

I specialets kontrollerede forsøg blev der ikke fundet nogen forskel på graden af tilfredshed i interventions- og kontrolgruppen, men interventionsgruppen fordelte indflydelsen mere ligeligt end kontrolgruppen, og da de to grupper efterfølgende blev blandet, blev de tidligere deltagere i interventionsgruppen udpeget som de mest populære sammenspilspartnere.

5.3 Perspektivering

En undersøgelse som denne vil have en tendens til at rejse flere nye spørgsmål end den besvarer. Det har også været tilfældet her, og undervejs i processen har der rejst sig en række interessante problemstillinger og temaer, som det ikke har været muligt at undersøge her. Et par af disse vil blive skitseret herunder:

Roller i det musikalske sammenspil

Ved gennemsyn af videooptagelserne slog det mig, at nogle af deltagerne til tider indtager ret distinkte roller i det musikalske sammenspil. Typer af roller kunne være: Initiativtager, følger af andres initiativer, puls-skaber, opretholder af tonalt fundament, enspænder, solist.

Det kunne være et interessant tema for en undersøgelse at studere disse typer af roller nærmere, og f.eks. undersøge, om nogle rollekonstellationer er mere

gunstige for godt sammenspil, samt hvilke effekter det kan have at bede deltagerne om at indtage andre roller, end de normalt gør.

De primære betingelser for god musikalsk gruppedynamik

Et interessant og ambitiøst projekt kunne være at lave en bred kortlægning af, hvilke sociale dimensioner der skal være i balance for at en improvisationsgruppe fungerer. FIRO er på sin vis en sådan type teori, idet den postulerer, at de tre dimensioner 'tilhøre, kontrol og åbenhed', er nødvendige og tilstrækkelige for at forstå de fleste gruppedynamiske fænomener. FIRO teorien beskæftiger sig imidlertid ikke med musikalsk interaktion, og kan næppe overføres 100% på denne sfære.

Nærværende speciale har primært beskæftiget sig med kontrol-dimensionen, som ser ud til at være central også i forståelsen af musikalsk sammenspil, men det kunne være interessant at gå mere i dybden med, hvilke andre felter det er vigtigt at have forståelse for som facilitator af gruppeimprovisationer. Nogle umiddelbare bud på sådanne vigtige dimensioner kunne være: tryghed-frihed, struktur-spontanitet, selvudtryk-gruppekohærens. Mere konkret kunne man undersøge, hvordan disse forskellige sociale strukturer/dimensioner korrelerer med deltagerens tilfredshed, og evt. se om dette ændrede sig over tid, i takt med at sammenspilsgruppen modnedes. Dette ville naturligvis være et omfattende projekt.

Pausens betydning for gruppeimprovisationer

I min facilitering af gruppe X arbejdede jeg blandt andet med, at deltagerne skulle søge at indbygge korte pauser i nogle af improvisationerne, og det slog mig, at de musikalske ideer der dukkede op umiddelbart efter en sådan pause, ofte var mere interessante, i min vurdering, end det gruppen havde spillet lige før pausen. Desuden kunne pausen fungere som katalysator for, at personer der tidligere havde holdt sig tilbage, kunne træde frem og indtage rummet, og eventuelt trække improvisationen i en helt ny retning. Dette er væsentligt sværere at gøre i en improvisation, hvor der er en kontinuerlig lydstrøm.

Hvis der havde været tid til rådighed, kunne det således have været interessant at gå dybere ind i en undersøgelse af pausens effekter på gruppedynamikken, for derigennem at diskutere pausens relevans som pædagogisk og terapeutisk værktøj.

Slutnoter

I

Jeg benyttede de nævnte søgeord på RefWorks databasen for musikterapi og fik sammenlagt omkring 50 søgeresultater. Mange af disse artikler handlede om det at tolke og forstå musikalske improvisationer, men kun en enkelt af disse (Ansdell, 1996) tog udgangspunkt i en empirisk undersøgelse, hvor tolkningernes pålidelighed blev testet mod andre personers tolkninger/udlægninger.

Et af de andre studier (Bunt & Pavlicevic, 2001) havde jeg stiftet bekendtskab med tidligere på uddannelsen, og det tredje studie (Lund 1988) blev henvist af min vejleder.

I den videre søgning har jeg benyttet Google Scholar søgefunktionen til at identificere, hvilke efterfølgende artikler der har refereret til de tre allerede fundne studier. Dette resulterede i ca. 50 yderligere hits, og en gennemgang af abstracts fra disse artikler synliggjorde, at ingen af disse matcher mine søgekriterier.

Det skal retfærdigvis nævnes, at min søgning næppe er fyldestgørende, da relevante studier vil kunne skjule sig bag søgeord, jeg ikke har været i stand til at forestille mig.

II

Højdepunktsanalyse, session 5

Raters vurdering af mest tilfredsstillende øjeblikke	Deltageres kommentarer <i>til spørgsmålene "hvad var for dig det mest tilfredsstillende øjeblik?", og "hvorfor var dette øjeblik tilfredsstillende?"</i>
Starten hvor vi ligeså stille bygger noget op. Minuttal 0-2	
	GulX: Vi var alle med, men sådan på skift. Vi duellerede med instrumenterne og gav gas. [Det var det bedste øjeblik] fordi intet var forkert, lød dårligt og alt passede ind [angivet minuttal ca 3. Jeg tror det GulX taler om f.eks. kan være ved 2:26 hvor grønX skaber en ny puls og gulX straks griber den. Eller ved 2:54 hvor der opstår et break som virker planlagt, og efterfølgende er der nogle dialog-elementer, hvorefter gulX giver et tydeligt rytmisk 'start' signal].
	GrønX: Mathias spillede klarinet. Der syntes jeg vi alle sammen havde kontakt på en måde. Det var en fed stemning [angivet minuttal ca. 6]
	BlåX: Mathias og rødX i kamp :o) det var fedt. Fordi det havde sin egen rytme, og var anderledes [angivet minuttal ca. 8]
De sidste 40 sekunders fælles opbygning mod et klimaks. Minuttal 11:20-12	RødX: Lige efter uret havde ringet begyndte det at lyde helt vildt godt [uret ringede ved 9:20]

Overordnet må jeg sige om denne session, at jeg kun i meget begrænset grad kunne fornemme deres peak-øjeblikke. Jeg havde en moderat til stærk følelse af at starten og slutningen ville opleves som de mest tilfredsstillende øjeblikke, men kun én person, rødX, matchede denne forudsigelse, og de andre tre nævnte øjeblikke, som jeg slet ikke havde forestillet mig kunne være peaks.

Ligesom i foregående session kan min egen deltagelse have været med til at reducere min evne til at vurdere deres oplevelse, idet jeg var meget påvirket af hvornår jeg selv syntes det var sjovest at spille.

III

For bedre at forstå årsagen til mine fejlgæt omkring minuttal 2-3 og 6-7, kan man benytte følgende tabel. Tabellen sammenholder de notater, jeg selv gjorde mig under improvisation L1, med de kommentarer deltagerne skrev umiddelbart efter improvisationen, ved gensyn af videooptagelsen. Farverne grøn og rød benyttes til at angive, hvorvidt deltagerens kommentarer stammer fra det felt i spørgeskemaet der hed 'dette trak op' eller 'dette trak ned', henholdsvis. Tallene er udtryk for deres tilfredshed, tilkendegivet på 5-trins skalaen, hvor +2 betyder 'over middel' og -2 'under middel'.

Tid	Raters vurdering	BlåX	GrønY	RødX	GulY
2	BlåX tager tamburin. Jeg synes det virker meget fedt. Skaber samling. RødX træder mere frem. BlåX skaber mere luft. Pause, GrønY stopper også. Jeg tror dette minut er mere tilfredsstillende for dem end det foregående. Tamburin og breaks trækker op.	1 Vi startede på noget nyt	-2 Gik i stå	-1 Det var svært at holde sig til rytmen	0 Ok sammenspil
3	RødX starter en ny trioliseret rytme op, GulY er med. Tempo stiger i et udbrud. RødX starter den op igen. GrønY lægger et groove og er tydelig her. Det er måske en af hans peaks. Pulsen er lidt ustabil noget af tiden her, hvilket måske generer BlåX. Omvendt tror jeg GrønY synes det er ok at blive hørt. RødX virker begejstret at dømmen efter kropssproget (smiler flere gange).	-1 Jeg kunne ikke høre de andre og havde det mest larmende instrument	-2 Rytme elendig	-2 Det gik bare galt	1 Sjovt at flippe lidt ud

Som man kan se, lægger jeg i minuttal 2 og 3 vægt på, at der kommer en dal i lydniveauet, hvilket giver grønY på guitaren en mulighed for at blive hørt. Jeg troede, at dette indvirkede positivt på hans oplevelse af at deltage. I praksis viste det sig at være det modsatte der var tilfældet, og han begrundede selv sin utilfredshed med, at musikken "gik i stå"

Dette fund kan forstås i lyset af, at grønY i ved en anden lejlighed tilkendegav, at

det ikke var så afgørende for ham selv at blive hørt, som det f.eks. var at 'folk trykkede den af'. Det kan også ses i lyset af teorien FIRO, som præsenteres i rapportens afsnit 4.2.2. Ifølge FIRO teorien, så afhænger folks velbefindende i en gruppe ikke af deres indflydelse/kontrol som sådan, men af deres *kontrolkompatibilitet*, dvs. om de har den grad af kontrol de ønsker. Og for nogle personer i nogle sammenhænge kan det være fint at have en minimal grad af kontrol, så længe man er tilfreds med den måde kontrollen/indflydelsen i øvrigt bliver forvaltet i gruppen.

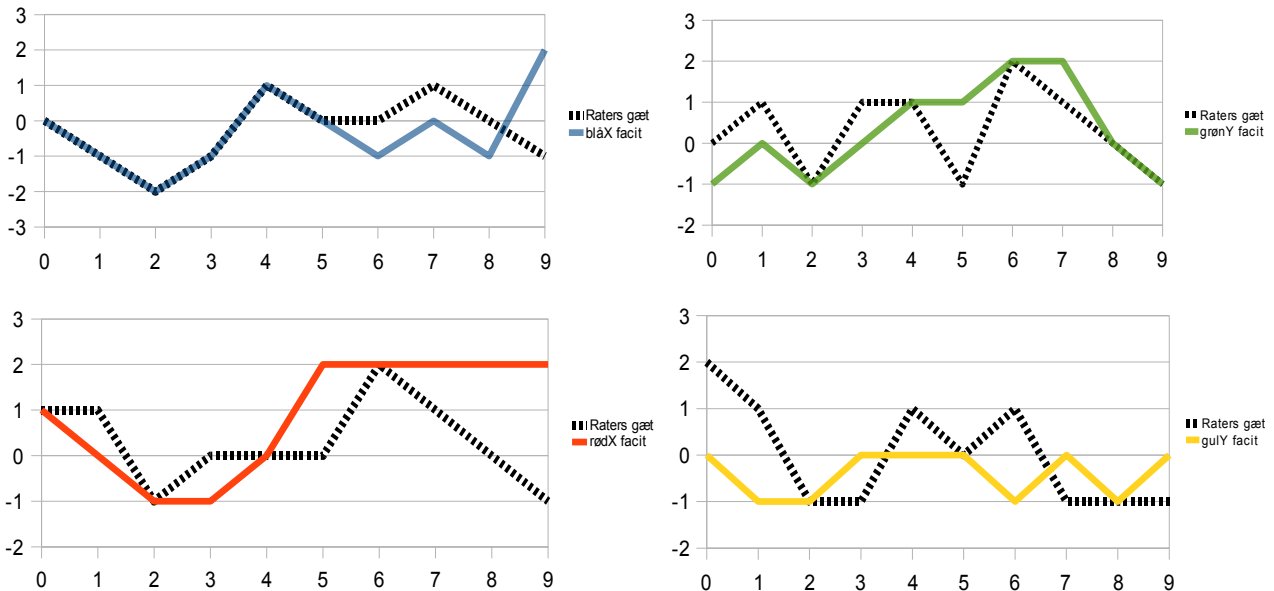
Minuttal 6 og 7 var den anden sekvens, hvor figur 5 afslørede en stor differens mellem mit gæt og deltagerens gennemsnitstilfredshed. Jeg vurderede, at disse minutter ville blive oplevet som nogle af de mest tilfredsstillende i improvisationen, men det viste sig, at scoren for gennemsnitstilfredsheden ikke tager den forventede stigning. Det er imidlertid ikke helt så entydigt, når man ser på de mere detaljerede data i figur 6, for der kan man se, at tilfredsheden faktisk *bevæger* sig opad for både blåX og gulY fra minuttal fem til seks. Dette modsvares dog af et kraftigt fald i rødX's score, og det er dette, der får gennemsnitsscoren til at forblive på ca. samme niveau. Dette taler igen for nødvendigheden af at vurdere tilfredsheden individuelt, i stedet for at vurdere den for gruppen som helhed.

I tabellen herunder kan man se, hvilke ord jeg selv og deltagerne knyttede til improvisationen i de pågældende minutter:

Tid	Raters vurdering	BlåX	GrønY	RødX	GulY
6	En dal ved 6:15. BlåX lægger en god basbund til gulY. RødX giver også plads til gulY, ligger og ulmer med tøndem. Det er et godt sted her med blåX på bassen. Peak for blåX og gulY tror jeg. Også rødX spiller godt her, "ulmer".	0	-1 Ingen ideer/inspiration	-2 Jeg anede ikke hvad jeg skulle gøre	1 lød godt
7	RødX og grønY spiller sammen. GrønY tager initiativ nu hvor han har fået plads. Træder tydeligt frem. BlåX bakker ham op, godt sammenspil mellem blåX og grønY. Fedt med gulY på kazoo. Det her er en klimaks for mange tror jeg. Ærgerligt at uret ringede allerede.	1	0 Kazoo! :o)	-2 Ikke meget bedre	0 Lidt usikker på det nye instrument

Når man sammenholder min tekst med deltagerens, er der to primære steder hvor jeg gætter forkert. Det ene er at jeg ikke ser, at rødX er i vildrede, men i stedet tolker det som om han 'giver plads til gulY'. Det andet sted er i minuttal 7, hvor jeg synes gulY giver et godt bidrag til musikken ved at begynde at spille på kazoo (et instrument som ellers ikke har været benyttet i sessionen), og ikke tager tilstrækkelig højde for, at hun selv kunne føle sig 'usikker på det nye instrument'

Som det fremgår af graferne herunder, så kan differencen omkring minuttal 5 i gennsnitsscorerne tilskrives, at jeg undervurderer både grønY's og rødX's tilfredshed omkring dette tidspunkt:

Omend der er mange steder med usynkronisitet mellem mine gæt og deltagerens besvarelser, så er der dog også flere steder hvor jeg indfanger de overordnede bevægelser. Mest markant er måske tidspunktet omkring minuttal 2-4, idet jeg her, korrekt, vurderer at alle deltagerne stiger i tilfredshed.

Jeg vil i det følgende benytte mine kvalitative data til at undersøge sekvensen fra minuttal 2 til 5, idet jeg her kan undersøge, hvad der kan være grunden til, at jeg så præcist kunne gætte, at der fandt en stigning i tilfredshed sted fra minuttal 2-4, og hvorfor jeg fejlvurderede sekvensen omkring minuttal 5. Tabellen herunder viser både mine overordnede kommentarer til hver sekvens, og mine specifikke gæt for hver deltager, sammenholdt med deltagerens egne kommentarer. Tallene udtrykker deltagerens tilfredshedsværdi på det givne tidspunkt, på en skala fra -2 til +2:

Tid	Raters overordnede kommentarer	blåX	grønY	rødX	gulY
2	blåX føler sig måske lidt akavet med djemben. gulY har tøndem for sig selv. Føler hun sig usikker her? Bliver I hvert fald lidt forsigtig I sit spil. Der kommer en opløsning	-2 føler at musikken sejler	-1	-1	-1 bliver usikker eller akavet ved tøndem
		-2 har svært ved at følge grønY	-1 Ikke helt tight	-1 Det blev virkelig noget rod	-1 Det var svært at finde en rytme

3	Noget nyt begynder at opstå, bl.a. centreret om guitaren.	Rater	-1	1 hygger sig med at lave nogle fede ting	0	-1
		Deltager	-1	0	-1 Også meget svært at være med i	0 Forsøgte at finde en rytme og fandt den lidt
4	Generel opløsning. GulY starter noget på tamburin og blåX bakker op. RødX falder også ind, gruppen samles.	Rater	1 tamburin fedt	1	0	1 godt med tamburin
		Deltager	1 Godt at gulY greb tamburinen	1 Forsøgte at lytte mere til de andre.	0	0 Fik sammenspil med blåX
5	Omkring 5:00 er der opløsningstendens igen	Rater	0	-1	0	0
		Deltager	0	1 Stadig ikke helt tight	2 Det var rigtig fedt at deltage	0 Gik i stå og var usikker.

Tabellen herover viser, at der er stor overensstemmelse mellem min og deltageres vurdering, når det gælder stigningen i tilfredshed fra minuttal 2-4, og derudover kan tabellen give et indtryk af de iagttagelser, der ligger til grund for vurderingerne. Bl.a. kan man se, at deltagerne og jeg er enige om, at der relativt set er utilfredshed omkring minuttal 2, som blandt andet er knyttet til manglen på et fast holdepunkt. Omkring minuttal tre mener jeg, at noget nyt er ved at opstå, og omkring minuttal 4 mener jeg, at gruppen samles, og at dette blandt andet opstår ud af gulYs tamburinspil. At gruppen oplever sig mere samlet fremstår også af deltageres egne kommentarer, med stikord som "fik sammenspil" og "lyttede mere".

Omkring minuttal 5 har jeg så det mest markante fejlgæt i denne session, som er knyttet til, at jeg undervurderer grønYs og rødXs tilfredshed. De to har fået gang i et interessant sammenspil på bas og guitar, og jeg bemærker det først for alvor omkring minuttal 6, idet gulY stopper med at spille tamburin og lader bassen og guitaren træde tydeligere frem. Selv er de naturligvis de første til at bemærke deres gode sammenspil, og for mig ser det ud til at mit "fejlgæt" ved minut 5 mest af alt skyldtes, at jeg er forsinket i min vurdering, og dette udligner sig så ved minuttal 6 (hvor jeg i overensstemmelse med deres egne udtalelser vurderer deres begges tilfredshed til et 2-tal, eller "over middel")

V

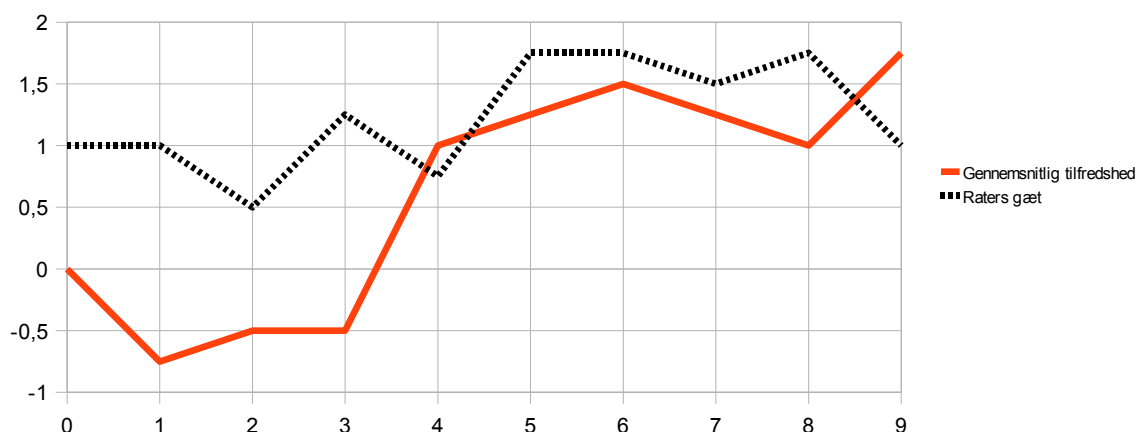
Session H1

Session H1 blev en dynamisk, intens og i mine ører ret velfungerende improvisation. Tre af deltagerne oplevede overordnet sessionen som værende 'over middel' (dvs. +2, på en skala fra -2 til +2), mens den fjerde deltager oplevede den som under middel (-2).

I grafen herunder kan man se, at gruppen gennemsnitligt gennemgår en markant øgning i tilfredsheden omkring minuttal 4, og at denne holder sig resten af sessionen. Denne tendens kan man også se i mit gæt, omend tendensen ikke er helt så tydelig, idet jeg ikke har graderet mine svar ligeså markant som deltagerne har. Alligevel mener jeg, at grafen viser en sammenhæng mellem de to kurver, idet de begge viser et højt tilfredsheds-plateau omkring minuttal 5 til 8.

På den anden side finder man den mest¹¹ markante forskel på graferne omkring minuttal 3 til 4, idet der her er en væsentlig stigning i deltagernes gennemsnit, samtidig med at kurven for mine gæt falder:

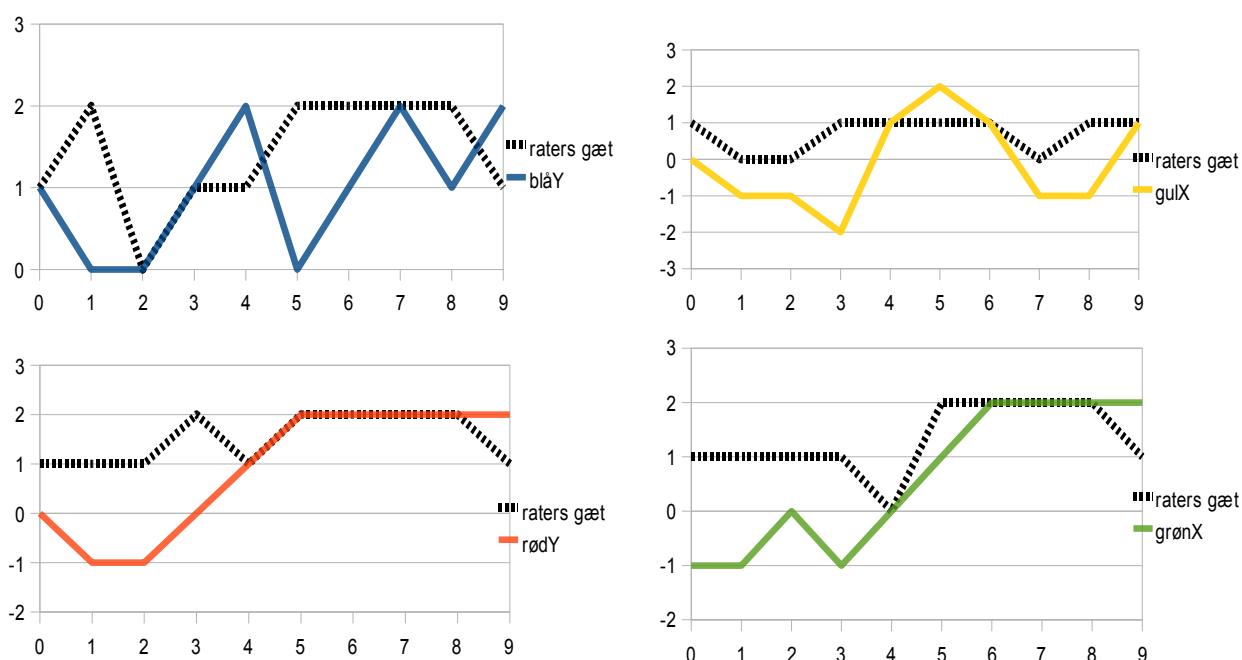
Figur 10: Gennemsnitstfredsheden session H1

Jeg vil starte med at se nærmere på minuttal 3-4 for bedre at forstå, hvorfor jeg fejlvurderede denne sekvens.

11 Jeg betragter ikke den store differens i minuttal 0-3 som den mest markante forskel, idet jeg mener denne forskel mest af alt er arbitrær, og skyldes at deltagerne er bedre til at benytte hele talskalaen i deres scoring, hvorimod min scoring har haft en mindre spændvidde. En anden måde at formulere dette på er, at disse data er *ordinelle* snarere end *nominelle*, hvilket i denne sammenhæng betyder, at det interessante ikke er kurvernes absolutte højde, men snarere deres relative bevægelser fra minut til minut.

Figur 11: Individuelle tilfredshedsvurderinger, session H1

Som man kan læse af graferne herover, så var det *samtlig*e deltagere som oplevede minuttal 4 som mere tilfredsstillende end minuttal 3. Selv havde jeg forventet, at det modsatte var tilfældet for rødY og grønX, og deltagernes egne stikords-besvarelser kan bruges til at kaste lys over denne misforståelse:

Figur 12: Baggrunden for min overvurdering af tilfredsheden i minuttal 3

Tid	Mathias' vurdering	blåY	gulX	rødY	grønX
3	Solo til blåY da de andre pludselig stopper. RødY på xylofon. Lyder godt i det her rum. 350 der er noget der kommer op og koge lige så stille	1 Spooky basgang	-2 Det var kun rødY og blåY der var på	0 God takt igen	-1 Ikke fælles forståelse. Jeg spiller øv-tromme
4	Pludseligt break, blåY fortsætter. blåY smiler over gulX på kazoo.	2 gulX på Kazoo! Svedig slap-basgang	1 Jeg fik lavet noget solo-gøgl :-D	1 Bedre sammenspil	0 Jeg forlader øv-trommen og går over til ja-trommen

En del af misforståelsen kan skyldes, at jeg i minuttal 3 overvurderer deres tilfredshed, måske især rødYs, med xylofonen. Desuden havde jeg ikke registreret at grønX skelnede mellem "øv-trommen" og "ja-trommen", og det kan måske ses som endnu et eksempel på at det er nødvendigt med et vist kendskab til deltagernes præferencer, hvis man skal kunne gætte deres tilfredshed.

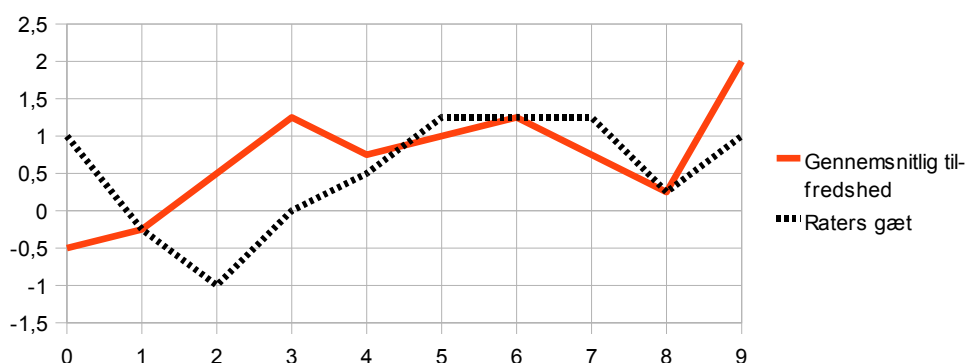
En sidste bemærkning skal knyttes til minuttal 5 hos blåY, hvor der også er et markant fejl-gæt, idet jeg gætter på at han her er ved et 2-tal eller "over middel", hvorimod han selv bevæger sig nedad til et nul her. Jeg begrundet min score ved at notere: "Fed sekvens idet blåY går ind på tam og lilletromme", og lægger særlig vægt på den rytmiske kvalitet dette bidrager med i helhedsbilledet. Selv skriver blåY ved samme minuttal ved "hvad trak op: Fedt beat" og ved "hvad trak ned: Stress". Det er selvfølgelig ikke helt entydigt hvad han mener med ordet stress, men det kunne tolkes som, at han selv bliver stresset her over den markante rolle han får i musikken. Uanset dette kunne hans udtalelse "fedt beat" tyde på, at der i en vis grad er overensstemmelse mellem min og hans vurdering af denne sekvens, og at differencen i tallene skyldes at der var elementer i hans oplevelse (stress-følelsen) som jeg simpelthen havde overset.

Session H2

Der var blandt deltagerne generelt mindre tilfredshed med denne session end med den foregående, når de blev bedt om at vurdere sessionen som helhed. Dette stemte overens med mine overordnede noter for improvisationen, og jeg oplevede blandt andet, at der var mindre lydhørhed under denne session.

Ser man på gruppens minut-for-minut scorer for sessionen, og sammenligner deres gennemsnit med min vurdering, tegner der sig det følgende billede:

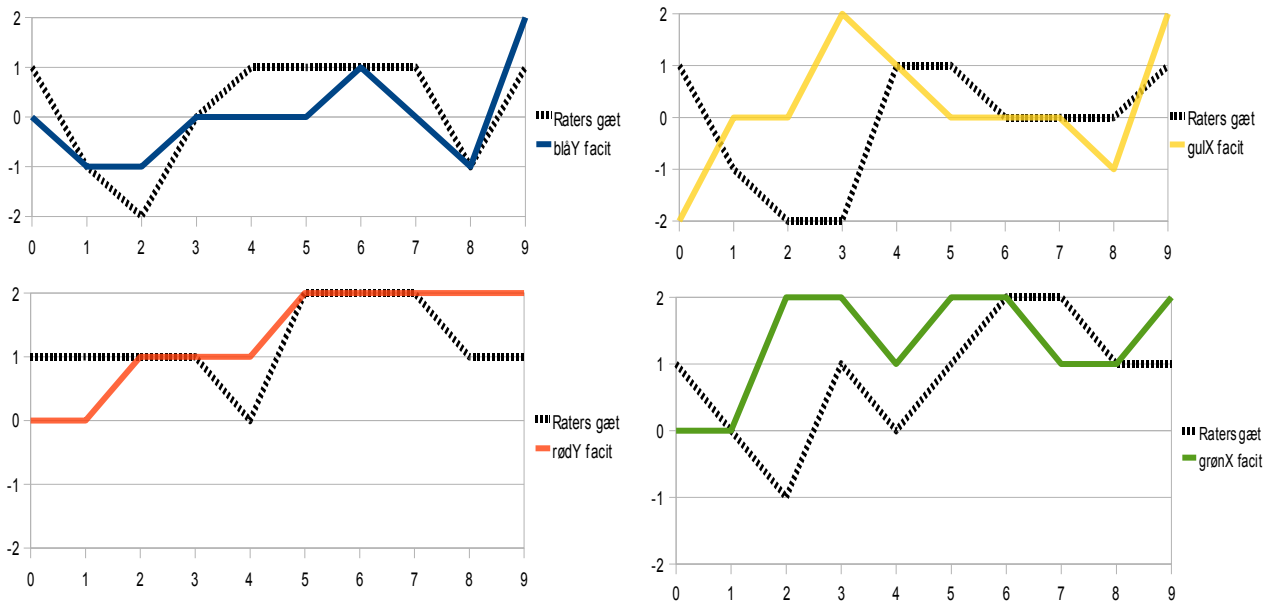
Figur 13: Gennemsnitstilfredshed i session H2

Grafen afslører flere fejl-gæt, og mest markant er sekvensen fra minuttal 0 til 2 hvor jeg tror tilfredsheden falder markant, mens den rent faktisk stiger let.

Der er også steder hvor mine gæt er i bedre overensstemmelse med facit, såsom stigningen op mod minuttal 3, 5 og 9, og faldet ned mod 8. Disse resultater er dog temmelig vage, og det er nødvendigt at se specifikt på profilerne for hver deltager, for at få et mere præcist indtryk af mine vurderingers nøjagtighed:

Figur 14: Individuelle tilfredshedsvurderinger, session H2

Mine vurderinger mht. rødY og blåY ser ud til at være i relativt stor overensstemmelse med deres egne besvarelser. Også for grønX er der mange overensstemmelser i de to grafers konturer, omend jeg radikalt undervurderer hans tilfredshed ved minuttal 2. GrønX angiver selv, at han i dette minuttal blev inspireret af en anden deltagers xylofon-spil, hvilket jeg på ingen måde havde fornemmet.

Med hensyn til gulX, så undervurderer jeg også drastisk hans tilfredshed omkring minuttal 2 og 3. Jeg havde en generel fornemmelse af, at gulX savnede at have mere plads og indflydelse på musikken, og jeg havde også bemærket, at der i minuttal 3 var en række korte breaks i musikken, hvor han havde mulighed for at blive hørt. Jeg troede imidlertid, at disse breaks var så korte, at han ikke følte, han havde plads til at komme rigtigt 'på banen', hvilket jeg troede ville opleves som yderligere frustrerende. Selv skrev han dog ved dette minuttal at: "Det var skønt at alle fik plads, og at vi spillede sammen". Jeg ser det som sandsynligt, at det bl.a. var de korte breaks, der gav ham denne følelse af plads, og dette kan være et eksempel på, at en korrekt observation fra min side ('der var korte breaks hvor gulX kunne træde frem') ikke nødvendigvis fører til en korrekt tolkning af vedkommendes tilfredshed. Måske er dette et yderligere illustration af, at man må kende deltagerens præferencer, for at kunne foretage nøjagtige tolkninger.

VI

Deltageren der er mindst tilfreds med denne sekvens er den sorthårede musiker yderst til højre i billedet.

VII

Session 5**Min vurdering**

I denne session vurderede jeg, at jeg selv havde størst indflydelse, idet jeg i de sidste par minutter tog et meget tydeligt initiativ som påvirkede den retning, musikken bevægede sig i som helhed. Derudover vurderede jeg, at gruppen var meget homogen mht. indflydelse, og det var ikke muligt for mig at skelne, hvem der havde mest eller mindst.

Jeg vurderede desuden, at alle var tilfredse både med deres egen grad af indflydelse og med fordelingen af indflydelsen i gruppen generelt.

Min vurdering sammenholdt med gruppens

Min vurdering af at jeg selv havde størst indflydelse, stemmer udmærket overens med gruppens vurdering, hvor to personer mener, at jeg havde mest indflydelse (4-tallerne) og to personer placerer mig på en tredjeplads (2-tallerne) hvilket giver mig det højeste gennemsnit (på '3', se tabel nedenfor)

Figur 20: Fordelingen af indflydelse i session x5

					gennemsnit
blåX	2	0	1	0	0,8
rødX	3	3	0	1	1,8
gulX	0,5	1	3,5	3	2,0
grønX	0,5	4	3,5	2	2,5
Mathias	4	2	2	4	3,0

Hvorvidt gruppen kan siges at være enige i min vurdering af, at indflydelsen generelt var jævnt fordelt, kan være lidt vanskeligt at aflæse af disse tal. Et vist belæg for denne tolkning kan dog findes i tabellen herunder, som viser, at alle erklærede sig 'uenige' i at de ville have ønsket at have mere indflydelse, hvilket også harmonerer med min forudsigtelse.

At gruppen kan siges at være homogen mht. indflydelse kan måske også læses af tabellen ovenfor i det faktum, at i hvert fald rødX, gulX og grønX ligger ret tæt, når man ser på deres gennemsnitsscorer. Kun blåX falder udenfor, men han mener på den anden side selv, at han lå præcis midt i feltet (tallet '2'), og tilkendegiver ingen utilfredshed med sin grad af indflydelse.

Figur 21: Deltagernes tilfredshed med deres grad af indflydelse

	blåX	rødX	gulX	grønX
Jeg havde stor indflydelse	Enig	Delvist enig	Enig	Enig
Ville have ønsket mere indflydelse	Uenig	Uenig	Uenig	Uenig

Når man sammenligner med session 1 og 3, er der ikke umiddelbart belæg for at sige, at denne session er *mere* homogen end de andre, hverken når man ser på hvor spredte data er (se evt. figur 27, afsnit 4.4.3), eller når man ser på variationen internt i hvert datasæt¹². Når man sammenligner med kontrolgruppen, er der dog belæg for at sige, at gruppe X generelt er mere homogen, hvilket jeg vil komme ind på i afsnit 4.4.3.

Til spørgeskemaets spørgsmål "synes du, at nogen burde have haft mindre indflydelse?", var det kun blåX der svarede bekræftende, og den person han nævnte, var sig selv. At ingen udpegede andre til at have haft for stor indflydelse ser jeg som et tegn på overordnet tilfredshed med fordelingen af indflydelse i gruppen, hvilket bekræfter min forudsigtelse.

Overordnet kan jeg sige, at mine vurderinger på en række punkter stemte overens med gruppens oplevelse, nemlig når det gjaldt: Min indflydelse som værende størst; at folk var tilfredse med deres egen grad af indflydelse; og at der var general tilfredshed med måden indflydelsen var fordelt.

Der er et vist belæg for min opfattelse af, at fordelingen af indflydelse i gruppen var relativt homogen, så længe man benytter gruppe Y som sammenligningsgrundlag.

VIII

Alle ratere på nær én vurderede både blåY og rødY til at være mere tilfredse end både gulY og grønY. Den ene rater som udgjorde undtagelsen havde vurderet tilfredshed som følger, startende med mest tilfreds: BlåY, grønY, rødY, gulY. Selv for denne rater var størst og mindst indflydelse (blåY og gulY) sammenfaldende med størst og mindst tilfredshed.

IX

Udregningen er som følger: I tabellen er der fire grønne felter, og der er 12 steder disse felter kan være placeret (ikke 16 som man måske kunne forledes til at tro, for normalt vælger personen ikke 'sig selv' som bedste sammenspilspartner). Hvis man sætter et kryds i blinde, vil der med andre ord være 4/12 (eller 1/3) chance for at ramme et grønt felt. Denne chance daler selvfølgelig jo flere gange man gætter rigtigt, idet der er færre grønne felter tilbage. Statistisk set skulle man cirka ramme halvandet felt hvis man gættede i blinde fem gange.

¹² Det vil sige 'de tal, som gennemsnitsscorerne er beregnet ud fra'.

X

Inden jeg fordelte deltagerne ud i de to grupper, bad jeg dem udfylde et spørgeskema, hvor de blandt andet svarede på, hvem af de andre personer de spillede eller havde spillet i band med tidligere, samt hvor godt de mente de ville kunne samarbejde med hver af de andre, bedømt på en skala fra 1 til 5. Derefter fordelte jeg deltagerne ud fra følgende procedure:

- først skilte jeg de deltagere ad, som skrev '1' i deres evne til at arbejde sammen, for at sikre at ingen var i gruppe med nogen, de samarbejdede meget dårligt med.
- Derpå placerede jeg et par elever på en sådan måde, at der både i gruppe X og Y var elever, jeg ud fra deres kommentarer oplevede som værende ekstra begejstrede for at deltage i eksperimentet.
- Dernæst tog jeg højde for, at der i begge grupper skulle være personer, som ikke i forvejen spillede i band med hinanden.
- Til sidst udregnede jeg en score for kompatibiliteten i de to grupper. Denne score blev fundet ved at addere tallene for, hvor godt hver person mente han ville kunne arbejde sammen med de tre øvrige, og derefter addere alle personernes scorer. Dette vises i anonymiseret form i tabellen herunder. Personernes scorer skal forstås således, at jo tættere vedkommendes tal er på 15 (5+5+5), jo bedre mener han at han vil kunne arbejde sammen med de andre tre gruppedeltagere. Jo tættere hans score er på 3 (1+1+1) jo ringere mener han at samarbejdet vil blive.

Det viste sig at scorerne for begge grupper var helt ens, nemlig tallet '45', og selvom dette tal kan siges at være arbitrært, så giver det dog en vis indikation af, at grupperne var nogenlunde vel matchede.

Kompatibilitets tabel

Gruppe X	sum	Gruppe Y	sum
Person 1	11	Person 1	13
Person 2	8	Person 2	10
Person 3	13	Person 3	10
Person 4	13	Person 4	12
Sum	45		45

XI

Dataenes begrænsede pålidelighed skyldes problemer med spørgeskemaet, som har været berørt tidligere. Konkret giver disse problemer sig f.eks. udslag i, at en person som rødY konsekvent ligger højt i tilfredshedsscorerne, hvilket skyldtes at vedkommende som regel svarede i ekstremerne på VAS skalaen. Personer som derimod brugte længere tid på at vægte deres gæt vil naturligt få en

tilfredshedsscore som ikke er lige så ekstremt positiv. Dette blotlægger en svaghed ved selve spørgeskemaet, hvor svarene naturligvis skulle have været vægtet bedre omkring midteraksen, og dette rettede jeg som bekendt op på i forsøgets anden runde.

XII

Problemerne med data skyldtes, at jeg bad deltagerne svare på en akse gående fra "slet ikke" og til "hele tiden", til spørgsmålet om, hvorvidt de syntes andre forsøgte at bakke op om deres spil. Jeg kom med andre ord til at spørge efter en kvantitet ('hvor meget af tiden ...') mens det jeg virkelig var interesseret i var en kvalitet (i hvor høj grad følte du, at folk responderede sensitivt og opmærksomt på dit spil). Man forstår måske problemerne med at operationalisere dette subtile og subjektive spørgsmål, og den løsning jeg endte med at vælge (nemlig at spørge til "hvor meget af tiden...") viste sig at være ineffektiv, da dette spørgsmål ikke for alvor indfanger det, jeg ønsker at vide. Dette bliver for eksempel tydeligt når en person på dette spørgsmål sætter et kryds tættere på "slet ikke" end "hele tiden" og uddyber med kommentaren: "Jeg synes vi fulgtes godt ad, hele tiden." Han følte med andre ord at sammenspillet var godt fordi de fulgtes ad snarere end at folk fulgte ham, og sådanne vigtige kvalitative forskelle kan ikke i tilfredsstillende grad indfanges i den måde jeg formulerede spørgsmålet i spørgeskemaet. Dette spørgsmål udgik derfor af analysen.

Referencer

- Ansdell, G. (1995), *Music for Life, Aspects of Creative Music Therapy with Adult Clients, London and Bristol, Pennsylvania: Jessica Kingsley Publishers*
- Ansdell, G. (1996). Talking about music therapy. A dilemma and a qualitative experiment. *British Journal of Music Therapy, 10(1)*, 4-15
- Ansdell, G., & Pavlicevic, M. (2001). Beginning research in the arts therapies. A practical guide. *London: Jessica Kingsley*
- Ansdell, G., & Pavlicevic, M. (2004). *Community Music Therapy, London: Jessica Kingsley*
- Bonde et. al. (2001). Musikterapi: Når ord ikke slår til. *Gylling: Forlaget Klim*
- Bruscia, K. E. (2005). Designing qualitative research. In B. Wheeler (Ed.), *Music therapy research. second edition (2nd ed., pp. 112-128). Gilsum NH: Barcelona Publishers*
- Bruscia, K. E. (1987). Improvisational models of music therapy. *Springfield, IL: Charles C. Thomas Publishers.*
- Bunt, L., & Pavlicevic, M. (2001). Music and emotion: Perspectives from music therapy. In P. N. Juslin, & H. A. Sloboda (Eds.), *Music and emotion. theory and research* (pp. 181-201). Oxford: Oxford University Press
- Bøtker, J., & Kristensen, V. (2006). Musikterapi med grupper af medarbejdere. *Aalborg: Aalborg Universitet.*
- Forsyth, D.R. (2005). *Group Dynamics. Australia: Thomson/Wadsworth,*
- Hauen, E. (2009). Farvel egofest of goddag til formål og fællesskaber. *Akademisk forlag*
- Hock, D. (1999). *The Chaordic Organization, Berrett-Koehler Publishers*
- Lund, G. (1988). *Skizofreni og musik. Ålborg: Ålborg Universitetsforlag*
- Nordorff, P. & Robbins, C. (1977). *Creative Music Therapy, New York: Harper and Row*
- Pavlicevic, M. (2003). *Groups in music : Strategies from music therapy. London ; New York: Jessica Kingsley Publishers*
- Priestley, M. (1994). *Essays on Analytical Music Therapy. Phoenixville: Barcelona Publishers*
- Scharmer, Otto (2009), *Theory U, Leading from the Future as It Emerges. Berrett-Koehler Publishers*
- Schutz, Will (1997), *Den goda organisationen, en modell för utveckling av människor, grupper och organisationer, Bökforlaget Natur och Kultur, Falun*
- Yalom, I. D. (1995), *The Theory and Practice of Group Psychotherapy, New York: Basic Books*

Appendix

Spørgeskema, runde 1

Hvordan oplevede du den improvisation du lige har deltaget i?

Navn:

1	Når du tænker overordnet på den improvisation du lige har deltaget i, hvad er så det første der falder dig ind?																		
2	<p>Hvor enig er du i følgende udsagn: Jeg kunne lide at deltage i improvisationen (sæt et hak på linjen)</p> <p style="text-align: center;">Uenig _____ . _____ Enig</p>																		
3	<p>Hvad var de vigtigste grunde til at du kunne lide eller ikke lide improvisationen? (Svar i boksene herunder)</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%;">Dette gjorde at jeg i mindre grad kunne lide den</th> <th style="width: 50%;">Dette gjorde at jeg bedre kunne lide den</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 150px;"></td> <td style="height: 150px;"></td> </tr> </tbody> </table>	Dette gjorde at jeg i mindre grad kunne lide den	Dette gjorde at jeg bedre kunne lide den																
Dette gjorde at jeg i mindre grad kunne lide den	Dette gjorde at jeg bedre kunne lide den																		
4	<p>Hvor enig er du i de følgende udtalelser:</p> <p>Improvisationen var:</p> <table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 30%;">Frustrerende</td> <td style="width: 40%;">Uenig _____ . _____</td> <td style="width: 30%;">Enig</td> </tr> <tr> <td>Inspirerende</td> <td>Uenig _____ . _____</td> <td>Enig</td> </tr> <tr> <td>Vellydende (lød godt)</td> <td>Uenig _____ . _____</td> <td>Enig</td> </tr> <tr> <td>Kedelig</td> <td>Uenig _____ . _____</td> <td>Enig</td> </tr> <tr> <td>Uforståelig</td> <td>Uenig _____ . _____</td> <td>Enig</td> </tr> <tr> <td>Tryk at deltage i</td> <td>Uenig _____ . _____</td> <td>Enig</td> </tr> </table>	Frustrerende	Uenig _____ . _____	Enig	Inspirerende	Uenig _____ . _____	Enig	Vellydende (lød godt)	Uenig _____ . _____	Enig	Kedelig	Uenig _____ . _____	Enig	Uforståelig	Uenig _____ . _____	Enig	Tryk at deltage i	Uenig _____ . _____	Enig
Frustrerende	Uenig _____ . _____	Enig																	
Inspirerende	Uenig _____ . _____	Enig																	
Vellydende (lød godt)	Uenig _____ . _____	Enig																	
Kedelig	Uenig _____ . _____	Enig																	
Uforståelig	Uenig _____ . _____	Enig																	
Tryk at deltage i	Uenig _____ . _____	Enig																	
5a	Hvad var for dig det mest tilfredsstillende øjeblik i denne improvisation, og kan du beskrive																		

	hvad der musikalsk skete der (f.eks. "hvem spillede" og "hvordan lød det"?)			
5b	Hvorfor var dette øjeblik tilfredsstillende?			
5c	Marker på tidslinjen hvornår dette øjeblik ca. indtraf (sæt et hak hvis det var kortvarigt, eller lav en cirkel hvis det strakte sig over længere tid)			
	Musik start _____ Musik slut			
6	I hvor høj grad oplevede du at du i denne improvisation deltog aktivt med dit spil? (sæt kryds i en af de fire bokse)			
	1 Var kun lidt aktiv	2 Var til dels aktiv	3 Var aktiv	4 Var meget aktiv
	☐	☐	☐	☐
	<i>Hvis du har sat kryds i boks 1 eller 2, gå da videre til spørgsmål 6b. Hvis du har sat kryds i boks 3 eller 4, gå da videre til spørgsmål 6c.</i>			
6b	Hvad var de vigtigste grunde til at du var "lidt aktiv" eller "til dels aktiv"? -Marker på stregerne hvor enig du er i følgende udtalelser:			
	var tilfreds med mest at lytte	Uenig _____	.	_____ Enig
	følte ikke altid der var plads til det jeg havde lyst til at spille	Uenig _____	.	_____ Enig
	Havde det godt med at give plads til de andres musik	Uenig _____	.	_____ Enig
	følte mig ind i mellem akavet ved at spille	Uenig _____	.	_____ Enig
	Andet? (uddyb):			
	<i>(gå herefter videre til spørgsmål 7)</i>			

6c	<p>Hvad var de vigtigste grunde til at du var "aktiv" eller "meget aktiv"? -Marker på stregerne hvor enig du er i følgende udtalelser:</p> <p>Blev inspireret af det der foregik og ønskede derfor at deltage. Uenig _____ . _____ Enig</p> <p>Var ikke fuldt tilfreds med det der foregik, og ønskede at skabe en ændring. Uenig _____ . _____ Enig</p> <p>Var generelt i humør til at spille. Uenig _____ . _____ Enig</p> <p>Følte mig uinspireret og håbede at finde inspirationen ved bare at kaste mig ud i at spille. Uenig _____ . _____ Enig</p> <p>Andet? (uddyb):</p>
7	<p>I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn:</p> <p>Jeg forsøgte at spille på en måde så det passede til andres spil. Slet ikke _____ . _____ Hele tiden</p> <p>Andre forsøgte at spille på en måde så det passede til mit spil. Slet ikke _____ . _____ Hele tiden</p> <p>Uddyb eventuelt.:</p>
8	<p>I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn:</p> <p>Jeg havde stor indflydelse på hvordan gruppens musik kom til at lyde. Lille _____ Grad af indflydelse: _____ Stor</p> <p>Jeg ville have foretrukket at have større indflydelse: Uenig _____ . _____ Enig</p> <p>Uddyb eventuelt.:</p>

8b I hvor høj grad er du enig i følgende:
De andre personer i gruppen havde stor indflydelse på hvordan musikken kom til at lyde (svar for hver enkelt person, og gentag svaret for dig selv):

Grad af indflydelse

(navn): **Lille** _____ . _____ **Stor**
 (navn): **Lille** _____ . _____ **Stor**
 (navn): **Lille** _____ . _____ **Stor**
 (navn): **Lille** _____ . _____ **Stor**
 Mathias **Lille** _____ . _____ **Stor**

8c Var der nogen i gruppen som du kunne tænke dig havde haft større eller mindre indflydelse?

	Skulle have haft mindre indflydelse	Grad af indflydelse var fin	Skulle have haft mere indflydelse
(navn):			
(navn):			
(navn):			
(navn):			
Mathias			

Uddyb:

9 Hvilken eller hvilke personer i gruppen oplevede du at du havde det bedste sammenspil med i denne improvisation? Nævn et eller flere navne:

Brug eventuelt denne plads til de tanker, der ikke kunne være i selve skemaet:

Tak fordi du ville dele dine tanker :o)

Spørgeskema, runde 2

Hvordan oplevede du den improvisation du lige har deltaget i?

1	Dit navn:																									
2	Når du tænker overordnet på den improvisation du lige har deltaget i, hvad er så dine umiddelbare tanker?																									
3	<p>Hvor tilfredsstillende var denne improvisation for dig at deltage i, sammenlignet med hvor tilfredsstillende du i gennemsnit syntes det var at deltage i de første fem sessioner? (sæt ring om et af tallene)</p> <p style="text-align: center;"> Under middel Lidt under middel Lige så tilfredsstillende som gennemsnittet. Lidt over middel Over middel -2 -1 0 1 2 </p> <p><i>Eksempel: Lad os sige du syntes det var fedt at deltage de første fem gange, og at du synes det var ligeså fedt denne gang. Så sæt ring om '0'.</i></p>																									
4	<p>Hvem mener du havde mest og mindst indflydelse på hvordan musikken kom til at lyde? (Sæt ring om et tal for hver person. Du kan godt give flere personer det samme tal, hvis du mener de havde lige meget indflydelse.)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: center;">Mindst:</th> <th style="text-align: center;">Næst mindst:</th> <th style="text-align: center;">Næst mest:</th> <th style="text-align: center;">Mest:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(navn):</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> <tr> <td>(navn):</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> <tr> <td>(navn):</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> <tr> <td>(navn):</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> </tr> </tbody> </table>		Mindst:	Næst mindst:	Næst mest:	Mest:	(navn):	1	2	3	4	(navn):	1	2	3	4	(navn):	1	2	3	4	(navn):	1	2	3	4
	Mindst:	Næst mindst:	Næst mest:	Mest:																						
(navn):	1	2	3	4																						
(navn):	1	2	3	4																						
(navn):	1	2	3	4																						
(navn):	1	2	3	4																						
5	Hvilken eller hvilke personer i gruppen oplevede du at du havde det bedste sammenspil med i denne improvisation? Nævn et eller flere navne:																									

6. Når du ser filmklippet, så prøv at huske hvor tilfredsstillende det var for dig at deltage på det tidspunkt, og svar på en skala fra -2 til +2 for hvert minut. Du skal altså IKKE svare på hvor godt du synes det lyder her bagefter, men derimod hvor tilfredsstillende det var for dig at *deltage* på det pågældende tidspunkt.

Minuttal	Hvor tilfredsstillende var det for dig at deltage i improvisationen på dette tidspunkt?					Uddyb evt. dit svar med stikord, "hvad trak op" og "hvad trak ned".	
	Under middel	Lidt under middel	Gennemsnitligt tilfredsstillende	Lidt over middel	Over middel	Stikord: Hvad trak op?	Stikord: Hvad trak ned?
0	-2	-1	0	1	2		
1	-2	-1	0	1	2		
2	-2	-1	0	1	2		
3	-2	-1	0	1	2		
4	-2	-1	0	1	2		
5	-2	-1	0	1	2		
6	-2	-1	0	1	2		
7	-2	-1	0	1	2		
8	-2	-1	0	1	2		
9	-2	-1	0	1	2		
10	-2	-1	0	1	2		
11	-2	-1	0	1	2		

Guide til videoeksempler

Herunder findes en kort forklaring til de videoeksempler, som nævnes i rapporten. Den vedlagte DVD kan afspilles med en computer der har windows media player. Bemærk at de fem sessioner er vedlagt i deres helhed, så det anbefales at spole frem til de relevante minuttal, som fremgår af tabellen herunder.

Eksempel nr.	Session	Minuttal	Kapitel i rapporten	
1	x1	4:30-6:00	3.2.2.1	Indenfor dette ca. halvandet minut midt i sessionen markerede tre af deltagerne at have størst tilfredshed. Dette er knyttet til den måde, nogle af musikerne samarbejdede om at hæve og sænke lydstyrken, samt oplevelsen af at have fundet en fælles puls.
2	x3	6:00-7:00	3.2.2.1	Sekvensen hvor jeg sidder ved klaveret udmærker sig ved at jeg fejlagtigt tror, at fordi jeg selv oplever dette tidspunkt som et højdepunkt, så gør de andre deltagere det også.
3	L2	(hele klippet)	3.1.1.3	Denne session blev brugt i analysen med gæsteraterne, og både de og jeg selv kunne med ret stor nøjagtighed vurdere tilfredsheds-graden hos blåX (personen som starter improvisationen siddende med bassen).
4	H2	7:00-9:00	3.2.2.5	Tre af musikerne oplever et højdepunkt, hvorimod den fjerde oplever en dal i denne sekvens. Hvem er hvem? (Svaret findes i slutnote VI).
5	Y1	0:00-6:00	03-02-03	De første 6 minutter af denne session blev vist til en gruppe af medstuderende, som viste sig at være meget enige om, hvordan indflydelsen i gruppen overordnet var fordelt.